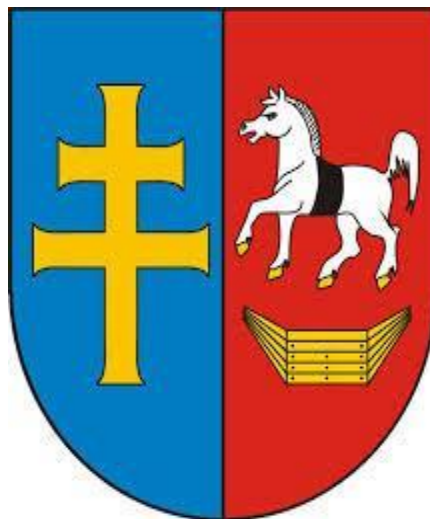

POWIAT WŁOSZCZOWSKI

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023

Przygotowano na zlecenie Powiatu Włoszczowskiego przez:

BC Consulting Bożena Cebula

ul. Działkowców 29

28-230 Połaniec

pod kierownictwem Rafała Bodziocha

Włoszczowa, wrzesień 2015 r.

Spis treści

1.	Wykaz skrótów	5
2.	Wstęp	5
3.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	6
4.	Charakterystyka powiatu włoszczowskiego	8
4.1.	Położenie administracyjne i geograficzne	8
4.2.	Sytuacja demograficzna	9
4.3.	Warunki hydrologiczne.....	10
4.4.	Warunki geologiczne i hydrogeologiczne	11
4.5.	Środowisko przyrodnicze powiatu.....	13
4.6.	Użytkowanie terenu i charakterystyka gleb	14
4.7.	Sytuacja gospodarcza powiatu	15
5.	Stan środowiska powiatu włoszczowskiego.....	17
5.1.	Zasoby przyrodnicze	17
5.1.1.	Formy ochrony przyrody	17
5.1.1.1.	Rezerваты przyrody	17
5.1.1.2.	Parki krajobrazowe	18
5.1.1.3.	Obszar Chronionego Krajobrazu	20
5.1.1.4.	Obszary Natura 2000	23
5.1.1.5.	Pomniki przyrody.....	28
5.1.1.6.	Użytki ekologiczne	31
5.2.	Wody.....	35
5.3.	Powietrze atmosferyczne	41
5.4.	Powierzchnia ziemi i surowce mineralne	44
5.5.	Różnorodność biologiczna.....	49
5.6.	Gospodarka leśna	50
5.7.	Hałas	52
5.8.	Pola elektromagnetyczne	56
5.9.	Gospodarka odpadami	59
5.10	Edukacja ekologiczna	66
6.	Efekty realizacji dotychczasowego programu ochrony środowiska.....	72
7.	Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska.....	79

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

8.	Cele i kierunki działań w sferze racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.....	80
8.1.	Racjonalizacja użytkowania wody.....	80
8.2.	Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	81
8.3.	Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	81
8.4.	Ochrona gleb	83
8.5.	Wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych	84
8.6.	Ochrona zasobów kopalin.....	85
9.	Cele i kierunki działań w zakresie jakości środowiska	85
9.1.	Gospodarowanie odpadami.....	85
9.2.	Stosunki wodne i jakość wód.....	86
9.3.	Jakość powietrza	87
9.4.	Hałas i promieniowanie	88
9.5.	Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne.....	89
9.6.	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	90
10.	Źródła finansowania Programu	92
11.	Narzędzia i instrumenty osiągania celów	93
11.1.	Instrumenty prawno-administracyjne.....	93
11.2.	Mechanizmy ekonomiczne.....	94
11.3.	Mechanizmy finansowania ochrony środowiska	94
12.	Ustalenia Programu – plan działań na lata 2016 - 2019	95
12.1.	Racjonalizacja użytkowania wody	95
12.2.	Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	95
12.3.	Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	96
12.4.	Ochrona gleb	96
12.5.	Wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych	97
12.6.	Ochrona zasobów kopalin	97
12.7.	Gospodarowanie odpadami	98
12.8.	Stosunki wodne i jakość wód	98
12.9.	Jakość powietrza	99
12.10.	Hałas i promieniowanie	99
12.11.	Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne	100

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

12.12.	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	100
12.13.	Różnorodność biologiczna	101
12.14.	Edukacja ekologiczna i zarządzanie środowiskiem.....	101
13.	Monitoring wdrażania Programu	130
14.	Działania mające na celu minimalizację negatywnych oddziaływań Programu na środowisko	134
15.	Źródła.....	137
16.	Spis rysunków.....	138
17.	Spis tabel.....	139

1. Wykaz skrótów

EMAS – Wspólnotowy System Ekozarządzania i Audytu

GUS – Główny Urząd Statystyczny

JCWP – Jednolite Części Wód Powierzchniowych

MPZP – Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

OChK – Obszar Chronionego Krajobrazu

PCB – Odpady zawierające polichlorowane bifenyle

PEP – Polityka Ekologiczna Państwa

PK – Park Krajobrazowy

PM_{2,5} ; PM₁₀ – Pył Zawieszony

POŚ – Prawo Ochrony Środowiska

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

RDW - Ramowa Dyrektywa Wodna

RIPOK - Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych

ŚZDW – Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

2. Wstęp

Rozwój zrównoważony, czyli rozwój gospodarczy, który odbywa się jednocześnie z jak najmniejszym negatywnym wpływem na środowisko naturalne, to idea wyeksponowana w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz element wspólnej polityki Unii Europejskiej. Niniejszy dokument powstał celem zaplanowania kierunków działań, które będą sprzyjać co najmniej nie pogarszaniu stanu środowiska naturalnego powiatu włoszczowskiego.

Planowanie jest procesem ustalania celów i odpowiednich działań, niezbędnych by je osiągnąć, jest to projektowanie przyszłości, jakiej się oczekuje, oraz skutecznych środków jej organizacji. Planowanie to również przewidywanie warunków działania w ramach określonych granic czasowych, wyznaczanie celów i zadań oraz środków i sposobów ich najkorzystniejszej realizacji. Zaletami planowania są:

- zapewnienie konsekwentnego ukierunkowania działań
- przewidywanie problemów przed ich wystąpieniem
- dostarczenie większej ilości niezbędnych do działania informacji
- pomoc w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących strategii działania

Niniejszy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023, zwany dalej *Programem*, został sporządzony zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627 z późn. zm.). Obowiązek planowania zadań w dziedzinie ochrony środowiska jest obowiązkiem organu wykonawczego powiatu, co wynika z art. 16 ww ustawy [1].

Na szczeblu krajowym strategię działania w zakresie ochrony środowiska kształtuje Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (PEP). Wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska sporządza się w celu doprecyzowania założeń PEP zgodnie z uwarunkowaniami lokalnymi poszczególnych obszarów. Dzięki temu unijne cele i priorytety środowiskowe znajdują odzwierciedlenie w dokumentach sporządzanych na różnych szczeblach planowania krajowego [14].

Na podstawie aktualnego stanu środowiska naturalnego powiatu włoszczowskiego, a także uwarunkowań wynikających z nadrzędnych dokumentów programowych, wyznaczono kierunki oraz cele i zaproponowano do nich działania, których wykonanie jest niezbędne, aby zachować, bądź poprawić stan środowiska, wypełnić zobowiązania unijne, a tym samym poprawić jakość życia mieszkańców powiatu włoszczowskiego [14].

Źródła informacji z których korzystano, zostały wyszczególnione w rozdziale 8. niniejszej prognozy. Podatkowo w tekście wprowadzono odnośniki do każdego ze źródeł, które umieszczono w nawiasach kwadratowych.

3. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Program Ochrony Środowiska dla powiatu włoszczowskiego na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 został opracowany, dla poszczególnych komponentów środowiska zlokalizowanych na obszarze powiatu, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach ochrony środowiska oraz wytycznymi Ministerstwa Środowiska w sprawie opracowań programów ochrony środowiska.

Podczas sporządzenia niniejszego Planu opierano się na informacjach zawartych w Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 202 oraz Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019.

W Programie sporządzono charakterystykę powiatu włoszczowskiego z podziałem na położenie administracyjne i geograficzne, sytuację demograficzną, warunki hydrologiczne, geologiczne i hydrogeologiczne, środowisko przyrodnicze, użytkowanie terenu i charakterystykę gleb oraz sytuację gospodarczą.

Ponadto w dokumencie dokonano oceny stanu środowiska na terenie powiatu, gdzie wyszczególniono następujące elementy: zasoby przyrodnicze (rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszary Natura 2000, pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne), wody, powietrze atmosferyczne, powierzchnię ziemi i surowce mineralne, różnorodność biologiczną, gospodarkę leśną, hałas, pola elektromagnetyczne, gospodarkę odpadami, a także prowadzoną na terenie powiatu edukację ekologiczną.

Po analizie stanu środowiska panującego na terenie powiatu włoszczowskiego sformułowano główne założenia, cele oraz kierunki ich realizacji, których wykonanie będzie miało na celu poprawę jakości wyszczególnionych komponentów środowiska przyrodniczego.

Zdecydowano, iż nadrzędnym celem polityki ekologicznej powiatu włoszczowskiego będzie kontynuacja wcześniej wyznaczonego podstawowego celu, jakim jest kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu włoszczowskiego, zmierzająca do realizacji zasad ekorozwoju. Jako główne obszary realizacji celu nadrzędnego obrano działania w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (racjonalizacja użytkowania wody, zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji, zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, ochrona gleb, ochrona zasobów kopalin) oraz działania w zakresie poprawy jakości środowiska (gospodarowanie odpadami, stosunki wodne i jakość wód, jakość powietrza, hałas i promieniowanie, bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne, nadzwyczajne zagrożenia środowiska oraz różnorodność biologiczna).

W niniejszym dokumencie opisano również narzędzia oraz instrumenty, które pomogą w określeniu sposobu postępowania podczas realizacji wyznaczonych celów, tak aby wdrażane rozwiązania były zgodne z zasadami polityki ekologicznej. Będą to instrumenty prawno-administracyjne, mechanizmy ekonomiczne oraz mechanizmy finansowania ochrony środowiska.

Kolejna część Programu zawiera podsumowanie ustaleń Programu, w którym zawarto plan działań z zakresu ochrony środowiska na lata 2016-2019 dla przedmiotowego powiatu. Znalazły się w nim zagadnienia dotyczące poszczególnych zagadnień dla obranych celów z zakresu racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych oraz z zakresu jakości środowiska.

Na końcu Programu zamieszczono informacje na temat planowanego monitoringu wdrażania dokumentu, w celu weryfikacji stopnia wykonania przyjętych działań. Wprowadzenie systemu monitoringu umożliwi dokonanie oceny procesu realizacji celów lub wprowadzenie ewentualnej modyfikacji dokumentu.

4. Charakterystyka powiatu włoszczowskiego

4.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Powiat włoszczowski położony jest w zachodniej, silnie zalesionej części województwa świętokrzyskiego. Zajmuje powierzchnię 908 km². W skład powiatu wchodzi 6 gmin. Są to: miasto i gmina Włoszczowa oraz gminy Kluczewsko, Krasocin, Moskorzew, Radków i Secemin. Ośrodkiem powiatowym jest położone centralnie miasto Włoszczowa skupiające funkcje usługowo-przemysłowe oraz administracyjne [3].

Powiat włoszczowski graniczy z 6 innymi powiatami. Są to:

- od północy — powiat konecki;
- od północnego-wschodu — powiat kielecki;
- od południa i południowego wschodu — powiat jędrzejowski;
- od zachodu — powiat zawierciański i częstochowski (województwo śląskie);
- od północnego-zachodu — powiat radomszczański (województwo łódzkie).

Zgodnie z podziałem regionalnym Polski (fizyczno-geograficznym) przeważająca część powiatu położona jest na obszarze makroregionu Wyżyna Przedborska (mezoregiony: Niecka Włoszczowska i Pasma Przedborsko-Małopolskie). Jedynie południowe obrzeża powiatu znajdują się w makroregionie Niecka Nidziańska (mezoregion Płaskowyż Jędrzejowski) [3].

Niecka Włoszczowska ma charakter nieckowatego obniżenia o płaskim dnie zbudowanego z osadów kredowych. Podłoże to jest przykryte utworami czwartorzędowymi — piaskami tworzącymi wydmy, pomiędzy którymi często występują obszary podmokłe. Jej środkową część przecina rozległa dolina rzeki Pilicy, stanowiąca główną oś przyrodniczo-krajobrazową

mezoregionu. Większą część tego obszaru zajmują duże kompleksy leśne [3].

Północno-wschodnie obrzeżenie Niecki Włoszczowskiej stanowi Pasma Przedborsko-Małogoskie. Jest to pasmo wzniesień zbudowanych z wapieni jurajskich i piaskowców kredowych. Ciągnie się na przestrzeni ok. 60 km od doliny Pilicy w okolicach Przedborza, przez Małogoszcz, aż do doliny Białej Nidy. Wysokość względna wzniesień wynosi 60–100 m, zaś bezwzględna do 351 m n.p.m. (wzgórze pod wsią Cieśle). Cechą charakterystyczną tego obszaru są liczne wyrobiska po eksploatacji na potrzeby lokalne [3].

Część gminy Radków i Moskorzew położona jest na Płaskowyżu Jędrzejowskim. Granicę pomiędzy tym mezoregionem, a Niecką Włoszczowską tworzy Biała Nida. Płaskowyż ten to łagodnie sfalowana wyżyna zbudowana z margli kredowych, na których zalegają utwory plejstocen – holocen [3].

4.2. Sytuacja demograficzna

Powiat włoszczowski zajmuje powierzchnię 908 km². W tabelach poniżej przedstawiono sytuację demograficzną panującą na terenie omawianego powiatu, opierając się na danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 1 Powierzchnia i liczba ludności gmin powiatu włoszczowskiego[4]

Lp.	Gmina	Powierzchnia [km ²]	Ludność	
			2013	2014
1.	Włoszczowa	255	20 008	19 901
2.	Kluczewsko	137	5 252	5 260
3.	Krasocin	192	10 819	10 768
4.	Moskorzew	73	2 755	2 760
5.	Radków	88	2 573	2 539
6.	Secemin	163	4 914	4 918
7.	Powiat włoszczowski ogółem	908	46321	46 146

Według zestawionych powyżej danych liczba ludności w powiecie wynosi 46 146 osób, co stanowi 4% ludności województwa świętokrzyskiego. Miasto Włoszczowa zamieszkuje 10 417 mieszkańców i jest to około 22,5% ludności powiatu włoszczowskiego. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 51 osób/km² i jest najniższa w województwie. Omawiane dane zostały celowo przedstawione dla następujących po sobie lat, aby zobrazować spadek liczby ludności na terenie powiatu, wynikający z notowanego od lat ujemnego przyrostu naturalnego. Względem informacji zawartej w poprzednim Programie Ochrony Środowiska, który zawierał dane ze stanem na dzień 31

grudnia 2010 r., liczba ludności Powiatu Włoszczowskiego zmniejszyła się o 948 mieszkańców [3]
[11].

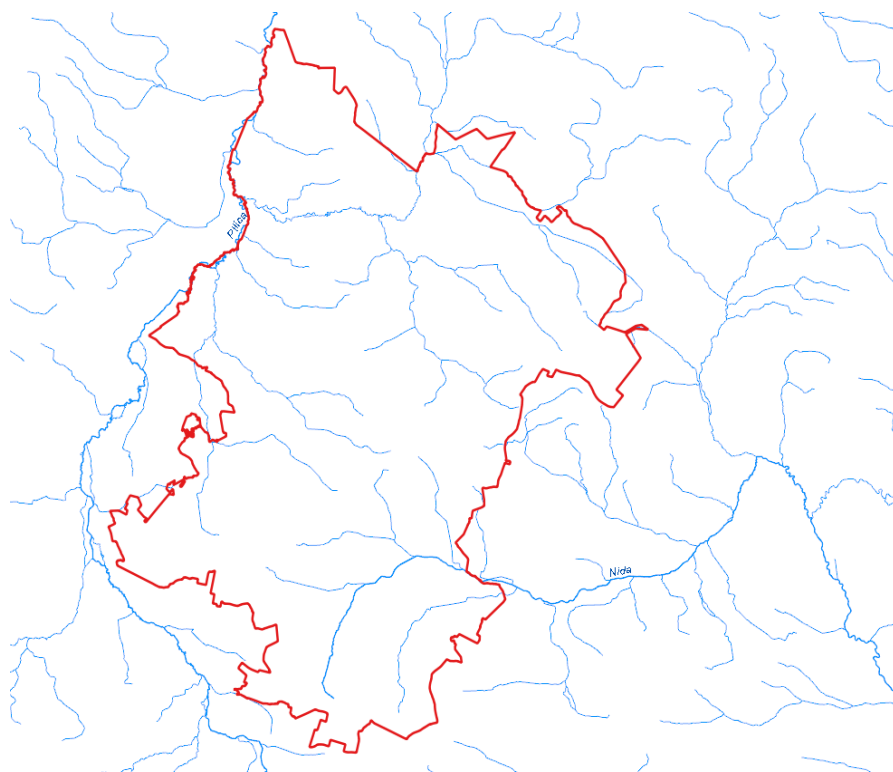
4.3. Warunki hydrologiczne

Powiat włoszczowski charakteryzuje się średnimi sumami rocznych opadów na poziomie 650-700 mm. Powiat położony jest w najdalej na zachód wysuniętej części województwa świętokrzyskiego. Sieć rzeczną powiatu tworzą Biała Nida i Pilica z dopływami: Czarną Włoszczowską, Zwleczą, i Kurzelówką. Ponadto na terenie powiatu znajdują się liczne bagna oraz zbiorniki retencyjne i stawy rybne. Pod względem hydrograficznym powiat włoszczowski leży w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły. Przez obszar powiatu przebiega ważny wododział rozgraniczający zlewnie Nidy i Pilicy [3].

Rysunek 1 Zlewnie poziomu 3 w granicach powiatu włoszczowskiego

Rysunek 2 Sieć rzeczna powiatu włoszczowskiego

4.4. Warunki geologiczne i hydrogeologiczne

Przeważająca część powiatu włoszczowskiego położona jest w szerokim obniżeniu zwanym Niecką Miechowską (Nidziańską), stanowiącą fragment dużej jednostki geologicznej jaką jest Niecka Szczecińsko-Łódzko-Miechowska. Pozostały obszar powiatu, obejmujący wschodnie fragmenty gmin Kluczewsko i Krasocin, znajduje się w obrębie mezozoicznego obrzeżenia Gór Świętokrzyskich. Starsze, paleozoiczne utwory znane są jedynie z profili głębokich otworów wiertniczych. Obydwie jednostki geologiczne, Niecka Nidziańska i obrzeżenie mezozoiczne zbudowane są z osadów mezozoicznych, głównie kredowych [3].

Najstarszymi utworami, niekiedy odsłaniającymi się na powierzchni, są: triasowe piaskowce, iłowce i mułowce. Jura reprezentowana jest przez: zlepieńce, piaskowce, mułowce, żwiry, ily oraz bardzo zmienne litologicznie wapienie. Utworami dominującymi w budowie geologicznej powiatu są osady kredy o znacznej miąższości. Kreda wykształcona jest w postaci: piaskowców, łupków marglistych, wapieni, gez, margli i opok, czasem z krzemieniami i czertami. Z utworów jurajskich i kredowych zbudowane są pasma wzniesień, pagóry i garby wyraźnie

zaznaczone w morfologii terenu, gdzie w wielu miejscach można obserwować wychodnie osadów na powierzchni. Najmłodsza era, kenozoiczna, reprezentowana jest głównie przez osady czwartorzędowe. Starsze, trzeciorzędowe utwory występują jedynie w formie niewielkich, nieregularnych płatów w gminach: Krasocin, Włoszczowa i Secemin. Utwory trzeciorzędowe to: ropy, mułki, ziemia krzemionkowa i piaski żelaziste. Osady czwartorzędowe pokrywają znaczną powierzchnię powiatu. Reprezentowane są przez: piaski, żwiry, gliny zwałowe, ropy oraz najmłodsze utwory tarasów zalewowych rzek: piaski, mady i występujące na rozległych połaciach, namuły torfiaste i torfy [3].

Surowce mineralne mające znaczenie gospodarcze koncentrują się w północnej i centralnej części powiatu. Kopaliny tu występujące to: surowce węglanowe (wapienie, margle, opoki), piaski (budowlane, formierskie, do produkcji cegły wapienno-piaskowej i betonów komórkowych), surowce ilaste (ropy, gliny) i ziemia krzemionkowa (opoka odwapniona). Ponadto na znacznej powierzchni powiatu występują torfy [3].

Poziomy wodonośne na obszarze powiatu włoszczowskiego są przeważnie poziomami użytkowymi. Głównym poziomem użytkowym jest poziom kredowy. Stanowią one źródło zaopatrzenia w wodę do picia i na potrzeby przemysłu. Powiat włoszczowski, zlokalizowany jest na obszarze występowania margli i opok kredy górnej. Warunki hydrogeologiczne są ustabilizowane i nie ma problemów z pozyskaniem wód podziemnych. Utwory węglanowe cechują się średnią wodonośnością, a wydajności studni sięgają to 100 m³/h [3].

Kredowy zbiornik wód podziemnych, nie posiada dostatecznej izolacji utworami nieprzepuszczalnymi i w związku z tym, zachodzi konieczność szczególnej ochrony przed degradacją wód np. ze strony składowisk odpadów komunalnych [3].

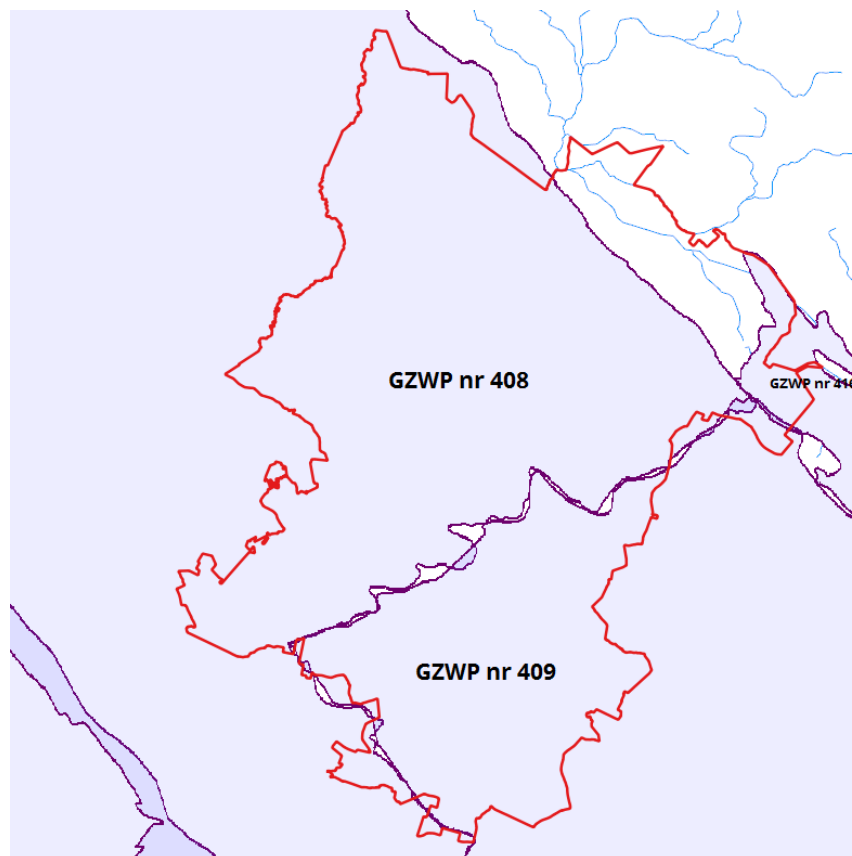
Powiat włoszczowski położony jest w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych:

- GZWP nr 408 i 409 — Niecka Miechowska (zbiornik górnokredowy, szczelinowy (margle, wapienie, opoki)).
- GZWP nr 416 — Małogoszcz (zbiornik górnourajski, szczelinowo-krasowy (wapienie, margle)).

Zbiorniki wód podziemnych nr 408 i 409 są chronione poprzez wyznaczone w dokumentacjach hydrogeologicznych obszary ochronne, na których obowiązuje system zakazów, nakazów i ograniczeń. Natomiast zbiornik GZWP nr 416 — Małogoszcz zlokalizowany w północno-

wschodniej części powiatu nie posiada takiego opracowania i nie ma wyznaczonych stref ochrony. Zbiornik ten, tak jak wszystkie wody podziemne, podlega ochronie zgodnie z art. 98 ustawy Prawo ochrony środowiska [3].

Rysunek 3 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w granicach powiatu włoszczowskiego

4.5. Środowisko przyrodnicze powiatu

Pod względem geobotanicznym obszar powiatu włoszczowskiego położony jest w Krainie Świętokrzyskiej, w dwóch okręgach — Włoszczowsko-Jędrzejowskim oraz Chęcińskim [3].

Okręg Włoszczowsko-Jędrzejowski nie wykazuje cech swoistych i ma charakter przejściowy. Występują tutaj duże, w większości naturalne, kompleksy leśne (grądy, lasy mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych lasy łąkowe i olsy). Najcenniejsze przyrodniczo na tym obszarze są doliny Pilicy, Białej Nidy i Czarnej Włoszczowskiej z naturalnymi, silnie meandrującymi korytami rzeczными i towarzyszącymi im starorzeczami. Wzdłuż koryt ciągną się gęste zarośla wierzbowe, które przechodzą w podmokłe łąki o dużych walorach florystycznych.

Bagna i torfowiska są najbardziej zagrożonym ekosystemem na tym obszarze. Ich powierzchnia systematycznie się kurczy w wyniku nieprzemyślanych, osuszających zabiegów melioracyjnych, które zaburzają stosunki wodne oraz w wyniku naturalnych zmian sukcesyjnych [3].

Równie cenny przyrodniczo jest największy na Wyżynie Małopolskiej płat lasów jesionowo-olszowych (obręb Oleszno). Występujące lokalnie na tym obszarze murawy kserotermiczne mają charakter ekstrasazonalny (występują poza terenem swojego naturalnego zasięgu) i cechuje je bogactwo gatunków [3].

Okręg Chęciński obejmujący jedynie część gminy Krasocin charakteryzuje się występowaniem pasm wapiennych wzgórz. Na takim podłożu wykształciły się lasy mieszane i liściaste. Las mieszany tworzą dąb i sosna z domieszką lipy, jaworu, klonu pospolitego, grabu, osiki i brzozy. Na wydmach piaszczystych dominują drzewostany sosnowe. W miejscach szczególnie ciepłych można spotkać płaty świetlistej dąbrowy, zarośla kserotermiczne oraz murawy ciepłolubne [3].

Ze względu na duże walory przyrodniczo-krajobrazowe większa część powiatu włoszczowskiego została objęta prawną ochroną przyrody. Walory te w połączeniu z bogatymi zasobami dziedzictwa kulturowego w sposób szczególny predysponują powiat do rozwoju turystyki, a zwłaszcza agroturystyki [3].

Bogactwem powiatu są surowce mineralne, zwłaszcza wapienie i piaski. Wapienie ze złoża Bukowa są wykorzystywane do produkcji szerokiego asortymentu produktów wapienniczych. Z kolei piaski używane są do celów budowlanych, jak i produkcji silikatów oraz betonów komórkowych [3].

4.6. Użytkowanie terenu i charakterystyka gleb

Powiat włoszczowski jest obszarem typowo rolniczym z ukierunkowaniem w przyszłości na działalność rolniczo-rekreacyjno-usługową. Około 53 % gruntów stanowią użytki rolne, a 42% użytki leśne, zaś 5% pozostałe. Struktura użytkowania gruntów rolnych w powiecie włoszczowskim przedstawia się następująco: grunty orne 68% oraz łąki i pastwiska 25%. Rolnictwo jest ważnym sektorem gospodarki powiatu dającym zatrudnienie dużej liczbie mieszkańców [3] [8].

Największą powierzchnię w powiecie zajmują gleby brunatne, bielnicowe oraz pseudobielnicowe. Gleby bielnicowe są zaliczane do mało urodzajnych i spotykane są głównie w

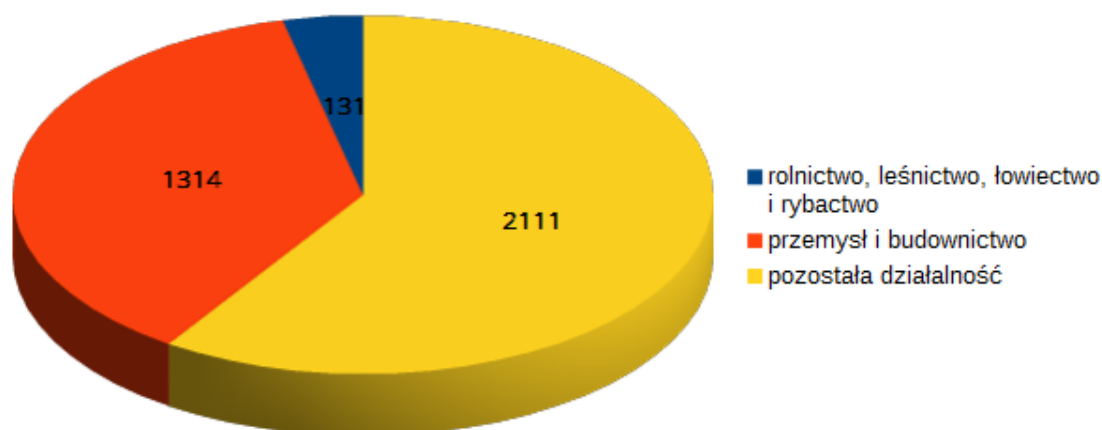
strefie występowania lasów, zaś gleby pseudobielicowe w okolicach silnie wilgotnych. Gleby urodzajne takie jak czarnoziemy i gleby brunatne zajmują mniejszą część powierzchni powiatu [3].

Klasa gleb, głównie V i VI, przesądza o dominacji w uprawach zboża i kukurydzy. W hodowli dominuje bydło mleczne i trzoda chlewna [3].

4.7. Sytuacja gospodarcza powiatu

W roku 2014 na terenie powiatu włoszczowskiego istniało 3556 podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON. Strukturę wg grup rodzajów działalności wg PKD 2007 przedstawia poniższy wykres

Rysunek 4 Struktura wg grup działalności gospodarczej wg PKD 2007

W powiecie włoszczowskim istnieje kilkanaście, kilkadziesiąt zakładów przemysłowych oraz instytucji, a jednocześnie wytwórców odpadów pochodzących z sektora gospodarczego, które generują największe ilości odpadów.

Powiat włoszczowski jest terenem rolniczo - przemysłowym, na którym w gminach wiejskich skoncentrowane jest głównie rolnictwo, zaś we Włoszczowie przemysł. Mieszkańcy powiatu prowadzą 6 607 gospodarstw rolnych, które wykazują znaczne rozdrobnienie. Największą ilość stanowią gospodarstwa o powierzchni 1 - 15 ha (5281), gospodarstw o powierzchni 5 ha i więcej jest 316 [11] [15].

W powiecie istnieją zakłady przemysłu spożywczego, które wykorzystują potencjał rolniczy regionu [3].

Większość gruntów ornych przeznaczona jest pod zasiewy oraz uprawy ziemniaków. Znikomy jest udział sadów oraz upraw warzyw. Znaczne powierzchnie zajmują łąki i pastwiska. Rolnictwo powiatu jest stosunkowo dobrze wyposażone w środki techniczne [3] [15].

Z dużym udziałem użytków zielonych na terenie powiatu, związana jest dobrze rozwinięta hodowla bydła. Znacznie rozwinięty jest również chów trzody chlewnej i drobiu [3] [15].

Na terenie powiatu znajdują się udokumentowane złoża surowców naturalnych, które w części są eksploatowane. Do najważniejszych przedsiębiorstw wykorzystujących lokalne surowce naturalne należą:

- LHOIST Bukowa sp. z o.o. gm. Krasocin - zakład wykorzystuje eksploatowane skały węglanowe do produkcji wapna stosowanego w ochronie środowiska, budownictwie, hutnictwie, rolnictwie oraz w innych dziedzinach przemysłu,
- Zakład Produkcji Silikatów Ludynia sp. z o.o. gm. Krasocin. Produkcja zakładu oparta jest o występujące na tym terenie duże zasoby piasku kwarcowego. Surowiec wykorzystany jest do produkcji silikatów czyli cegieł wapienno-piaskowych,
- H+H Polska Sp. z o.o. w Żeliszawicach - zakład wykorzystuje występujące na terenie powiatu złoża piasku kwarcowego będącego podstawowym surowcem do produkcji betonu komórkowego,
- STRUNOBET Migacz Sp. z o.o. gm. Włoszczowa – producent m.in. żerdzi betonowych,
- liczne zakłady betoniarskie, szczególnie w gminie Włoszczowa i Krasocin.

W powiecie znajdują się zakłady przetwórstwa drzewnego oraz inne małe i średnie przedsiębiorstwa prywatne. Przedsiębiorstwa te skoncentrowane są głównie w gminie Włoszczowa. Działalność produkcyjna, często łączona jest z działalnością usługową i handlem [3].

5. Stan środowiska powiatu włoszczowskiego

5.1. Zasoby przyrodnicze

5.1.1. Formy ochrony przyrody

5.1.1.1. Rezerваты przyrody

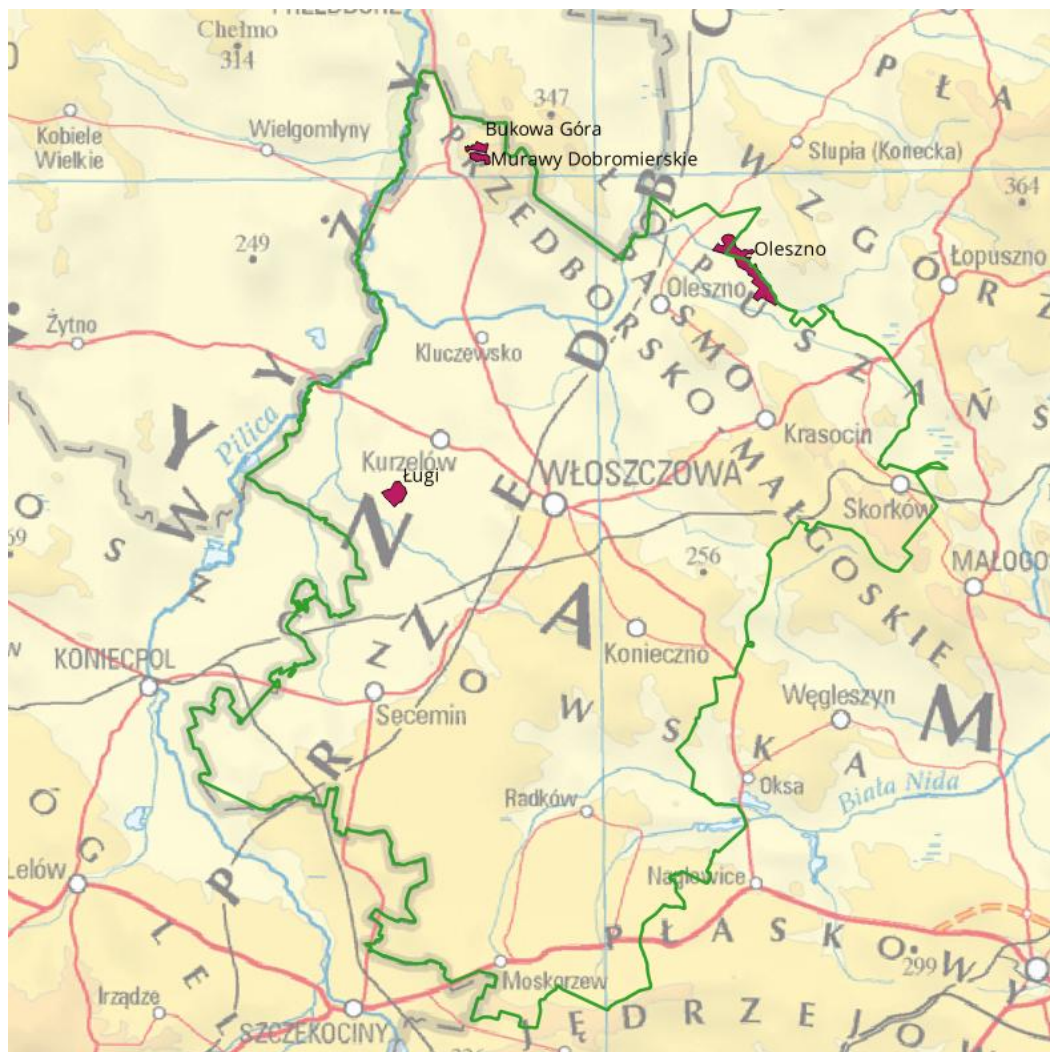
W powiecie włoszczowskim znajdują się 4 rezerваты przyrody (Ługi, Bukowa Góra, Murawy Dobromierskie i Oleszno) [3] [7]:

- Rezerwat Bukowa Góra - przedmiot ochrony: fragment lasu bukowego o charakterze pierwotnym z gatunkami roślin chronionych w runie.
- Rezerwat Murawy Dobromierskie – przedmiot ochrony: nawapienne murawy i zarośla kserotermiczne z bogatą i unikalną florą i fauną.
- Rezerwat Oleszno – przedmiot ochrony: fragment drzewostanów wielogatunkowych o charakterze naturalnym z udziałem olszy czarnej i jesionu wyniosłego.
- Rezerwat Ługi – przedmiot ochrony: naturalny zespół wodno-błotno-bagienny i leśny, z łągowiskami i warunkami bytowania rzadkich i chronionych ptaków.

Tabela 2 Rezerваты przyrody w powiecie włoszczowskim[3] [6]

Lp.	Nazwa rezerwatu	Rodzaj/typ/ podtyp rezerwatu	Rok utworzenia	Pow. rezerwatu [ha]	Położenie	Przedmiot ochrony
					Miejscowość/ gmina	
1.	Bukowa Góra	Leśny/ florystyczny/ krzewów i drzew	1959	34,8	Rączki/ Kluczewsko	Fragment lasu bukowego o charakterze pierwotnym z gatunkami roślin chronionych w runie
2.	Murawy Dobromierskie	Stepowy/ florystyczny/ roślin zielnych i krzewinek	1989	36,29	Dobromierz / Kluczewsko	Nawapienne murawy i zarośla kserotermiczne z bogatą i unikalną florą i fauną
3.	Oleszno	Leśny/ biocenotyczny i fizjocenotyczny/ biocenozy naturalnych i półnaturalnych	1971 (rok 2006 – zmiana granic)	262,73	Zabrody / Krasocin	Fragment drzewostanów wielogatunkowych o charakterze naturalnym z udziałem olszy czarnej i jesionu wyniosłego
4.	Ługi	Faunistyczny/ faunistyczny/ ptaków	1981	90,23	Jeżowice / Włoszczowa	Celem ochrony jest zachowanie miejsc łągowych wielu gatunków ptaków związanych ze środowiskiem wodno-bagiennym i leśnym.

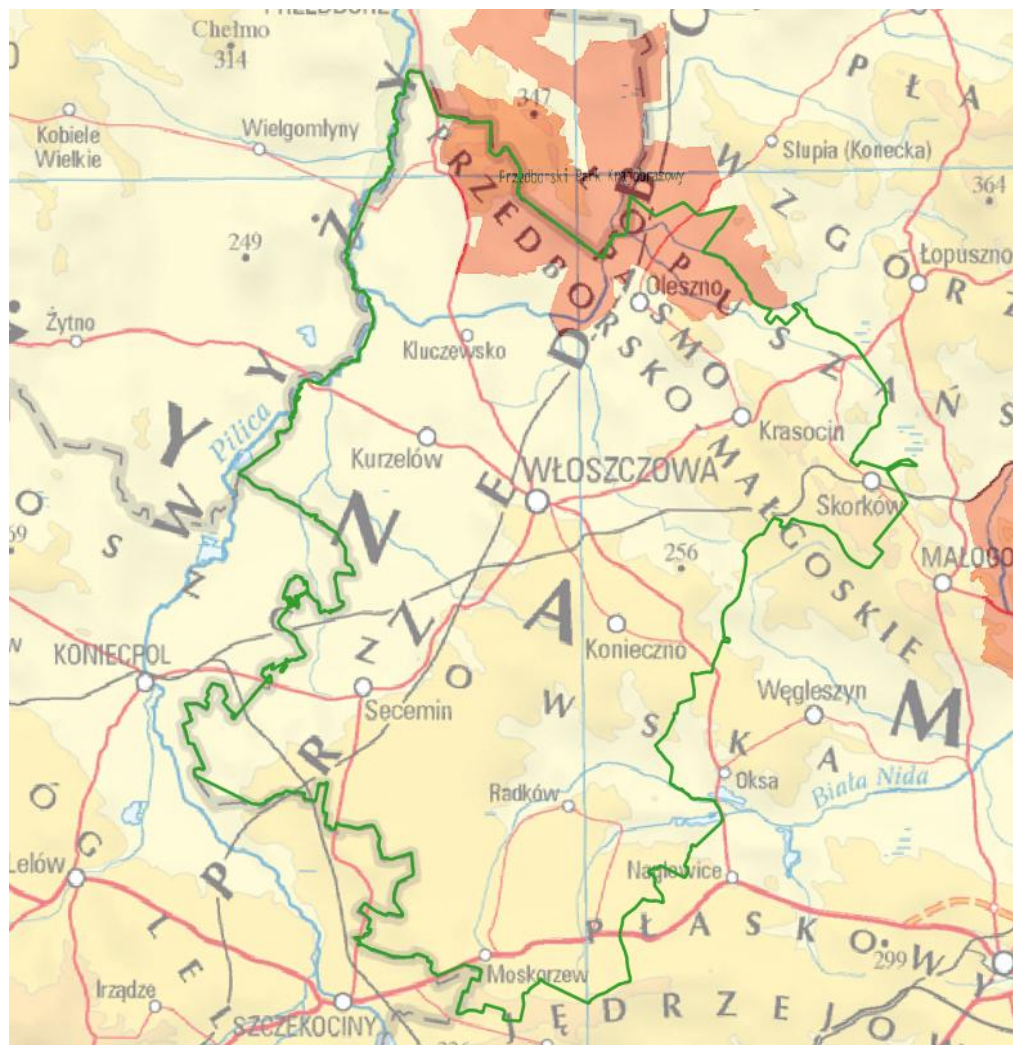
Rysunek 5 Rezerwy przyrody w powiecie włoszczowskim

5.1.1.2. Parki krajobrazowe

W północnej części powiatu włoszczowskiego znajduje się Przedborski Park Krajobrazowy, który wchodzi w skład Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych (park położony jest na pograniczu dwóch województw łódzkiego i świętokrzyskiego) [3]. Przedborski Park Krajobrazowy jest jednym z dwóch PK w województwie świętokrzyskim, oprócz Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego, dla którego opracowano program ochrony środowiska, na skutek ukazania się Rozporządzenie Nr 10/2004 Wojewody Świętokrzyskiego z 20.04.2004 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Przedborskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świąt. Nr 58, poz. 947).

Rysunek 6 Zasięg Przedborskiego Parku Krajobrazowego w granicach powiatu włoszczowskiego

Powierzchnia Parku to 16 553 ha [7]. Park odznacza się dużą zmiennością budowy geologicznej i rzeźby terenu, co wpływa na zwiększone zróżnicowanie innych elementów środowiska przyrodniczego: gleb, wód podziemnych i powierzchniowych, mikroklimatu, szaty roślinnej i świata zwierzęcego. W wyniku tych zróżnicowań powstał malowniczy krajobraz, odznaczający się dużą różnorodnością i pięknymi punktami widokowymi [9].

Ochrony wymagają walory przyrodniczo-krajobrazowe, głównie najbardziej naturalnych terenów w dolinie Pilicy i jej dopływów, rozległe kompleksy leśne i borowe (pozostałości Puszczy Pilickiej) oraz pasmo wypiętrzeń jurajskich i kredowych. Na terenie Parku i Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu znajdują się bogate i dobrze wykształcone zbiorowiska szaty roślinnej: torfowiskowe, szuwarowe, wodne, murawy kserotermiczne itp. Występują tutaj liczne

stanowiska gatunków chronionych, a także zagrożonych wyginięciem, znajdujących się na czerwonej liście roślin zagrożonych w Polsce [9].

Na terenie parku występuje około 900 gatunków roślin naczyniowych, ok. 10 tys. gatunków owadów, 22 gatunki ryb, 10 gatunków płazów, 5 gatunków gadów, ponad 100 gatunków ptaków lęgowych oraz 39 gatunków ssaków [9].

Przedborski Park Krajobrazowy posiada aktualny plan ochrony, ustanowiony Rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego Nr 10/2004 z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 58, poz. 947 z dnia 26 kwietnia 2004 r.) [7].

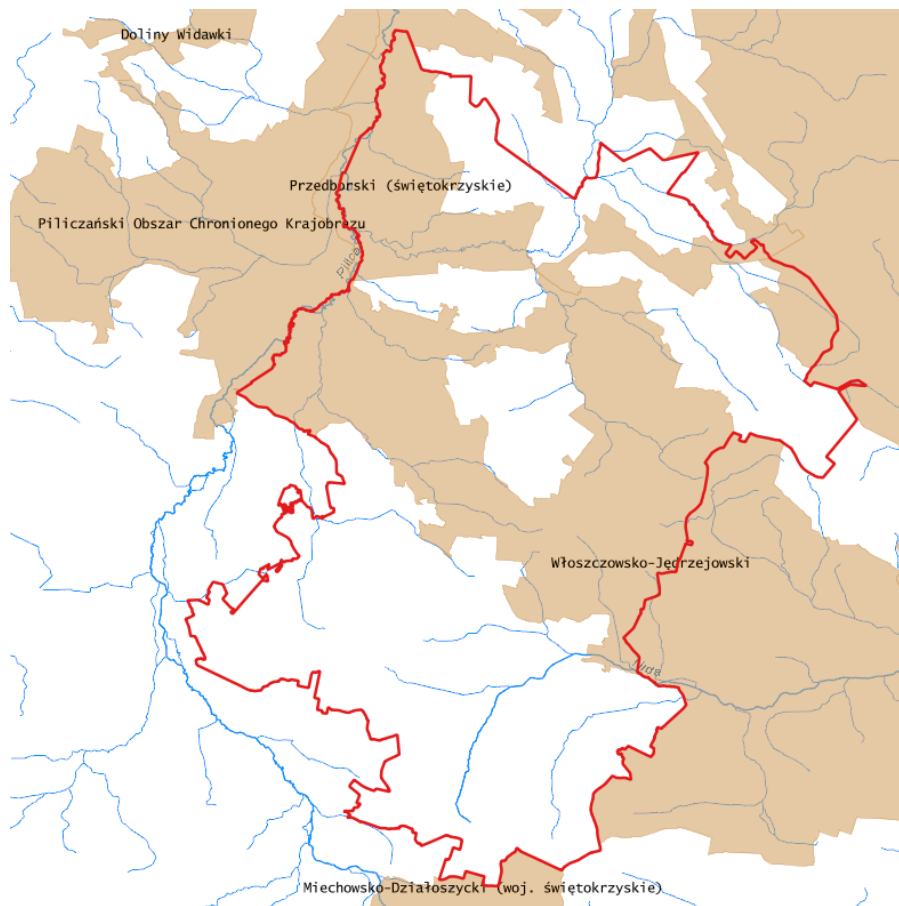
5.1.1.3. Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszary Chronionego Krajobrazu wyznacza się ze względu na wyróżniający się krajobraz, zróżnicowanie ekosystemów lub pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych. Tereny te są również istotne ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. To jedna z najmniej restrykcyjnych form ochrony przyrody w Polsce, działalność gospodarcza podlega tylko niewielkim ograniczeniom.

Na terenie powiatu włoszczowskiego znajdują się dwa Obszary Chronionego Krajobrazu:

- Włoszczowsko-Jędrzejowski, utworzony w 1995 r.
- Przedborski, utworzony w 2002 r. na obszarze części otuliny Przedborskiego Parku Krajobrazowego.

Rysunek 7 Obszary Chronionego Krajobrazu w granicach powiatu włoszczowskiego

Aktualnie obowiązując akty prawne dotyczące wyszczególnionych Obszarów Chronionego Krajobrazu na terenie powiatu włoszczowskiego, to:

- Uchwała Nr XLIX/885/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świąt. poz. 3159 z dn. 25.11.2014 r.),
- Uchwała Nr XXXV/619/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 września 2013 r. dotycząca wyznaczenia Włoszczowsko-Jędrzejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świąt. poz. 3311).

Obecnie, powierzchnia obszaru wynosi 70389 ha. Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu położony jest w granicach Niecki Włoszczowskiej i Płaskowyżu Jędrzejowskiego, rozciągających się na obszarze kredowej Niecki Nidziańskiej. Margle i opoki kredowe odsłaniają się spod cienkiej na ogół pokrywy czwartorzędowej w formie szerokich,

zaokrąglonych garbów denudacyjnych o układzie przeważnie równoleżnikowym. W zachodniej części na wychodniach margli kredowych występują gliny i piaski, na których rozwijają się urodzajne rędziny, zajęte przeważnie pod uprawy rolne. W-JOChK ma ważne znaczenie wodoochronne, gdyż położony jest na dziale wodnym pomiędzy Pilicą i Nidą. Szata roślinna W-JOChK jest mocno zróżnicowana. W płn.-zach. części, w okolicach Włoszczowy i Kurzelowa, na terenach zabagnionych, w bezdopływowych dolinkach między wydmami wykształcił się kompleks torfowisk wysokich i przejściowych. Na ich obrzeżach rozwinęły się bory bagienne i olsy. Na wydmach i na ich szczytach, w zależności od stosunków wodnych rosną wilgotne, świeże i chrobotkowe bory sosnowe z udziałem rzadkich i chronionych gatunków roślin, m.in.: pomocnika baldaszkowatego, kokoryczki wodnej, zawilca wielokwiatowego, sasanki łąkowej i widłaka goździstego. Osobliwością florystyczną jest tutaj stanowisko bardzo rzadkiej i chronionej paproci-długosza królewskiego, w okolicach Kurzelowa. W-JOChK ma bardzo dawną metrykę osadniczą, o czym świadczą grodzisko i kurhany w Mokrsku oraz średniowieczne osady w Jędrzejowie i Kurzelowie. Liczne są również fundacje kościołów świadczące o dawnych tradycjach kultu katolickiego w Kurzelowie, Mokrsku Dolnym, Oksie, Kozłowie, Węgleszynie, Czarnicy i Korytnicy, a nade wszystko zabytkowy XVII-to wieczny zespół opactwa cysterskiego w Jędrzejowie-dzisiaj ważne ogniwo międzynarodowego szlaku cysterskiego. Bardzo interesujące są także zabytkowe kościoły drewniane zachowane w Mnichowie i Bebelnie. Zachowały się także dość liczne rezydencje, dwory i założenia dworsko-pałacowe w Ludyni, Janowicach, Rzeszówku, Czarnicy-siedziba rodu Czarnieckich i w Nagłowicach-gdzie funkcjonuje Regionalne Muzeum Mikołaja Reja. Europejską rangę ma Państwowe Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie ze wspaniałymi zbiorami gnomicznymi i astrologicznymi. Bardzo liczne miejsca pamięci narodowej przypominają pomniki ofiar II wojny światowej, bitew partyzanckich i mogiły żołnierskie m.in. w Kurzelowie, Chotowie, Czarnicy, Koniecznie, Oksie, Nagłowicach, Mnichowie [6].

Świętokrzyska część Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu powstała na mocy Rozporządzenia Nr 55/2002 Wojewody Świętokrzyskiego (Dz. Urz. Woj. Święt. Nr 165 poz. 2056). Obecnie, obowiązująca podstawa prawna istnienia jest Uchwała Nr XLIX/885/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Przedborskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrz. poz. 3159 z dnia 25.11.2014 r.). Powierzchnia obszaru w województwie świętokrzyskim wynosi 13 044 ha. Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu położony jest na terenie otuliny Przedborskiego Parku Krajobrazowego [7].

5.1.1.4. Obszary Natura 2000

Celem utworzenia europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie różnorodności biologicznej krajów Unii Europejskiej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny na jej terytorium. Jest ona tworzona w oparciu o dwie dyrektywy unijne [3]:

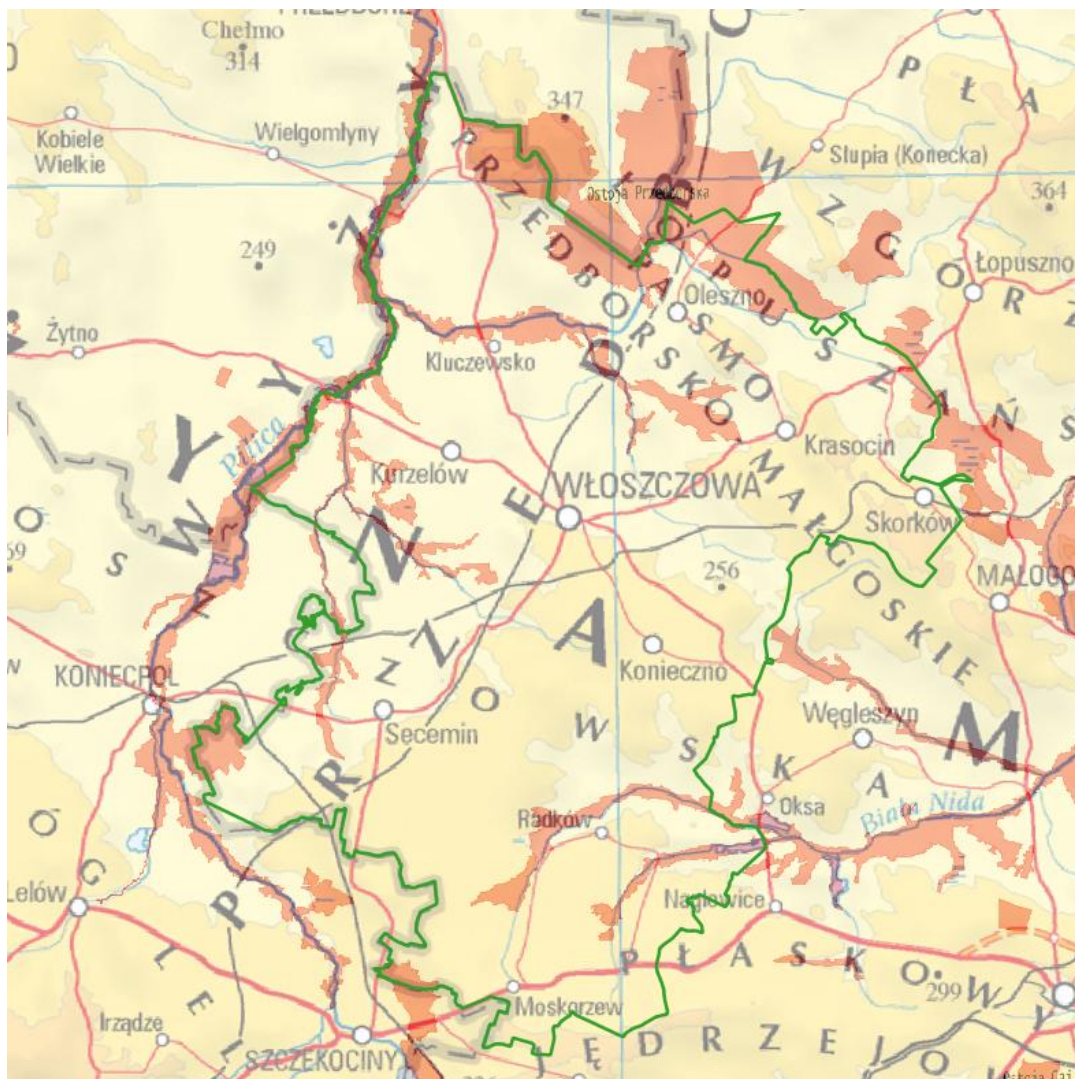
- Dyrektywę Rady 92/43/EWG z dnia 21.05.1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (w oparciu o nią tworzone są Specjalne Obszary Ochrony — SOO);
- Dyrektywę Rady 79/409/EWG z dnia 02.04.1979 r. w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków (stanowiącej podstawę do wydzielenia Obszarów Specjalnej Ochrony — OSO).

Na terenie powiatu włoszczowskiego znajdują się trzy specjalne obszary ochrony siedlisk, które przedstawiono w tabeli poniżej, wraz z odpowiadającymi im kodami.

Tabela 3 Obszary Natura 2000 na terenie powiatu włoszczowskiego[20]

Lp.	Nazwa Obszaru Natura 2000	Kod
1.	Dolina Białej Nidy	PLH260013
2.	Dolina Górnej Pilicy	PLH260018
3.	Ostoja Przedborska	PLH260004

Rysunek 8 Zasięg obszarów Natura 2000 w granicach powiatu włoszczowskiego

Ostoja Przedborska obejmuje fragment Przedborskiego Parku Krajobrazowego. Zachodnią część obszaru stanowi zbocze Pasma Przedborsko-Małoskiego zbudowanego z górnourajskich wapieni i kredowych piaskowców. Sieć rzeczna jest stosunkowo bogata, stanowią ją liczne dopływy Czarnej Włoszczowskiej. Znaczną część obszaru zajmuje rozległy kompleks wilgotnych i podmokłych łąk oraz największy w tej części Polski płat lasów jesionowo-olszowych (obręb Oleszno). Zachowały się tu duże fragmentami naturalnych drzewostanów. Dominują bory sosnowe, lecz pozostały też naturalne płaty grądów, buczyn i dąbrów. Na zboczach wzgórz rozwijają się murawy kserotermiczne, a w dolinach torfowiska. Najbardziej rozległym i najcenniejszym z nich jest Piskorzeniec. Również na torfowisku Jedle stwierdzono dobrze zachowane fragmenty

torfowiska wysokiego i przejściowego (2 km na SW od wsi Jedle). Na jego trudno dostępnych fragmentach występują liczne oczka wodne z płem mszarnym [10].

Ostoja obejmuje największy na Wyżynie Małopolskiej obszar porośnięty lasami nadrzecznymi, z silnie zróżnicowanymi drzewostanami. Szczególną wartość mają dobrze wykształcone i zachowane kompleksy wilgotnych i podmokłych łąk, oraz torfowisk. Obszar o wysokiej bioróżnorodności - stwierdzono tu występowanie 13 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Ochronie podlega tu duże bogactwo flory (900 gatunków roślin naczyniowych, z licznymi rzadkimi i zagrożonymi w Polsce lub regionie oraz prawnie chronionymi) i fauny, zwłaszcza charakterystycznej dla siedlisk wilgotnych. Wśród nich jest 10 gatunków roślin i zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG [10].

Obszar ma powierzchnię 11605.21 ha. 15.05.2014 r. wszedł w życie plan zadań ochronnych dla Obszaru, ustanowiony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach. Dnia 20.01.2015 r. weszło w życie Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach, zmieniające plan zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 – Ostoja Przedborska [10] [7].

Dolina Górnej Pilicy - obszar położony w Krainie świętokrzyskiej, w okręgu Włoszczowsko-Jędrzejowskim. Występują tutaj duże, w większości naturalne kompleksy leśne (grądy, lasy mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych - lasy łąkowe i olsy). Meandrująca rzeka Pilica, której towarzyszą liczne starorzecza, tworzy malowniczą dolinę. Wzdłuż koryta ciągną się gęste zarośla wierzbowe oraz lasy nadrzeczne, o silnie zróżnicowanych drzewostanach, którym towarzyszą podmokłe łąki, charakteryzujące się dużą różnorodnością biologiczną: bogactwem fauny i flory, zwłaszcza gatunków związanych z siedliskami wilgotnymi. Powierzchnia licznych bagien i torfowisk systematycznie się kurczy w wyniku naturalnych zmian sukcesyjnych oraz zabiegów melioracyjnych [10].

Ostoja obejmuje jeden z większych ciągów ekologicznych zlokalizowanych w naturalnych dolinach rzecznych w kraju. Występują tutaj następujące zbiorowiska łąkowe:

Tabela 4 Zbiorowiska łąkowe na terenie Doliny Górnej Pilicy [19]

Lp.	Kod	Opis
1.	6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
2.	6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie

Ponadto obszar charakteryzują bardzo dobrze zachowane lasy łąkowe, bory bagienne, rzadziej bory chrobotkowe. Obszar ma też znaczenie dla ochrony starorzeczy. W ostoi zlokalizowane są liczne populacje gatunków roślin chronionych i ginących (ponad 60). Dolina Górnej Pilicy należy do najistotniejszych ostoi fauny w Polsce środkowej. Jedne z najliczniejszych i najlepiej zachowanych populacji w tej części kraju mają tu: bóbr europejski *Castor fiber*, traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, kumak nizinny *Bombina bombina*, minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae*, koza *Colitis taenia*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio*, trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*, czerwończyk fioletek *Lycaena helle* i zatoczek łamliwy *Anisus vorticulus*. Przy czym populacje trzepli zielonej, czerwończyka fioletka i zatoczka łamliwego należą do kluczowych w skali kraju. Wśród rozlewisk Dolinie Pilicy występują liczne mikrosiedliska dogodne dla występowania poczwarówki jajowatej *Vertigo moulinsiana*. Pilica i jej dopływy są dobrym siedliskiem dla występowania skójki gruboskorupowej *Unio crassus*. Istotne w skali regionu są populacje: pachnicy dębowej *Osmoderma eremita*, piskorza *Misgurnus fossilis*, modraszka telejusa *Maculinea teleius*, modraszka nausitousa *Maculinea nausithous*. Potwierdzenia wymaga występowanie podawanych z terenu ostoi: kreślinka nizinnej *Graphoderus bilineatus* (Kubisz 2004) i kozy złotawej *Sabanajewia aurata* (Boroń 2004). Ostoja posiada bogaty zestaw gatunków owadów i innych organizmów wpisanych na czerwoną listę lub wymienianych w załącznikach do konwencji międzynarodowych. W "Dolinie Górnej Pilicy" licznie reprezentowane są przyrodniczo cenne gatunki ptaków [10].

Obszar ma powierzchnię 11193.22 ha i nie posiada planu ochrony, jak również planu zadań ochronnych [10] [7].

Dolina Białej Nidy PLH260013 - Obszar obejmuje dolinę rzeki Białej Nidy z jej dopływami: lewym rzeką Lipnicą i prawym rzeką Kwilanką. Sama dolina Białej Nidy tworzy granicę między Niecką Włoszczowską którą budują głównie utwory czwartorzędowych (gliny zwałowy, piaski i torfy) na północy, a znajdującym się na południu Płaskowyżem Jędrzejowskim, zbudowanym z margli kredowych, na których w dolinach rzecznych zalegają czwartorzędowe piaski i gliny. Rzeka Lipnica natomiast na północnym wschodzie oddziela częściowo Pasma Przedborsko-Małogoskie zbudowane głównie z wapieni jurajskich i piaskowców kredowych od Płaskowyżu Jędrzejowskiego. Prawy dopływ Białej Nidy płynie przez Płaskowyż Jędrzejowski. Wzdłuż doliny w biegu rzeki i jej dopływów zlokalizowane są liczne stawy hodowlane [10].

Obszar Biała Nida stanowi interesujący z przyrodniczego punktu widzenia zespół

podmokłych siedlisk łąkowych i leśnych oraz licznych stawów rybnych. Mimo wykonanych na przełomie lat 1960/70 prac melioracyjnych połączonych z prostowaniem koryta rzeki teren ten jest nadal miejscem rozrodu wielu zagrożonych w swym istnieniu gatunków. W regionie świętokrzyskim Dolina Białej Nidy to jeden z obszarów najbogatszych w siedliska przyrodnicze z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (14 typów). Niemal wszystkie są dobrze i bardzo dobrze zachowane, stanowią miejsce bytowania dla wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Ostoja zabezpiecza ciąg dolin i wyniesień wzdłuż rzeki Białej Nidy i jej dopływów, cieku częściowo uregulowanego, ale z obecnością rzadkich zbiorowisk włosieniczników i tzw. "lili wodnych" ze związku *Potamion* i *Nympheion*, związanych z wodami czystymi i zasobnymi w substancje odżywcze. Biała Nida jest łącznikiem pomiędzy rzeką Nidą a rzeką Pilicą, a zatem jest to ciąg łączący znaczące korytarze ekologiczne. Ostoja Dolina Białej Nidy to obszar występowania bardzo dobrze zachowanych zbiorowisk lasów bagiennych, głównie łągów olszowo-jesionowych *Fraxino-Alnetum* (91E0). Są to jedne z najlepiej zachowanych lasów łągowych w województwie świętokrzyskim z obecnością gatunków chronionych i górskich. Na uwagę zasługują rozległe kompleksy łąk świeżych ekstensywnie użytkowanych (6510), a także zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych *Molinion* (6410). Wg danych historycznych (Penczak 1971) w rzece występowały: minóg strumieniowy, kleń, świnka, brzana, głowacz białołęty, jelec, jaś, słonecznica, piskorz, koza, koza złotawa, miętus, węgorz oraz słonecznica. W Dolinie Białej Nidy wykształciły się szczególne warunki hydrologiczne związane z rodzajem podłoża geologicznego, rzeka przepływa przez utwory węglanowe. Dolna terasa zalewowa rzeki to wykształcone cenne torfowiska niskie. Ogólnie obszar ma dobre i stabilne warunki wilgotnościowe dlatego też stanowi gwarancję dla zachowania silnych populacji mięczaków. Na odcinku rzeki gdzie bardzo spokojny nurt i płaska powierzchnia wyraża się meandrowaniem rzeki i występowaniem licznych rozlewisk porośniętych turzycami i pałąką wodną. Zawodnione o stabilnym poziomie lustra wody siedliska są zasiedlone przez poczwarówkę jajowatą *Vertigo moulinsiana*. Obszar ostoji z uwagi na tendencję sukcesyjną stanowi bardzo korzystne siedliska dla rozwoju populacji poczwarówki zwężonej *Vertigo angustior*. Czyste i naturalne środowisko rzeki stanowi bardzo dobre warunki dla gatunku skójki gruboskorupowej *Unio crassus* [10]. Obszar ma powierzchnię 5116,84 ha i nie posiada planu ochrony, jak również planu zadań ochronnych [10] [7].

5.1.1.5. Pomniki przyrody

W poniższej tabeli zestawiono pomniki przyrody znajdujące się na terenie powiatu włoszczowskiego.

Tabela 5 Pomniki przyrody w powiecie włoszczowskim[19]

Lp.	Nr wg RDOS	Nazwa pomnika przyrody	Opis pomnika			Lokalizacja	Rok ustanowienia
			Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wysokość [m]	Wiek [lata]		
1.	72	25 dębów szypułkowych	240-532	26	300-400	Gmina Włoszczowa	1960
2.	295	grupa drzew -2 dęby szypułkowe i wiąz pospolity	dęby: 600, 380 wiąz: 610	dęby: 25, 20 wiąz: 12	Brak danych	Gmina Krasocin	1991
3.	296	6 lip drobnolistnych	380, 300, 180, 240, 290, 410	25	Brak danych	Gmina Włoszczowa	1991
4.	297	4 lipy drobnolistne	300, 210, 370, 345	25	Brak danych	Gmina Włoszczowa	1991
5.	365	Sosna pospolita	248	29	Brak danych	Gmina Włoszczowa	1996
6.	366	Topola czarna	500	Brak danych	Brak danych	Gmina Włoszczowa	1996
7.	367	Dąb szypułkowy	500	Brak danych	Brak danych	Gmina Włoszczowa	1996
8.	368	grupa drzew - pięć dębów szypułkowych	290, 316, 303, 302, 339	22-26	Brak danych	Gmina Włoszczowa	1996
9.	412	topola biała	350	25	Brak danych	Gmina Maskorzew	1980
10.	413	lipa drobnolistna	700	20	Brak danych	Gmina Radków	1959
11.	414	dąb szypułkowy	380	24	ok. 250	Gmina Secemin	1958

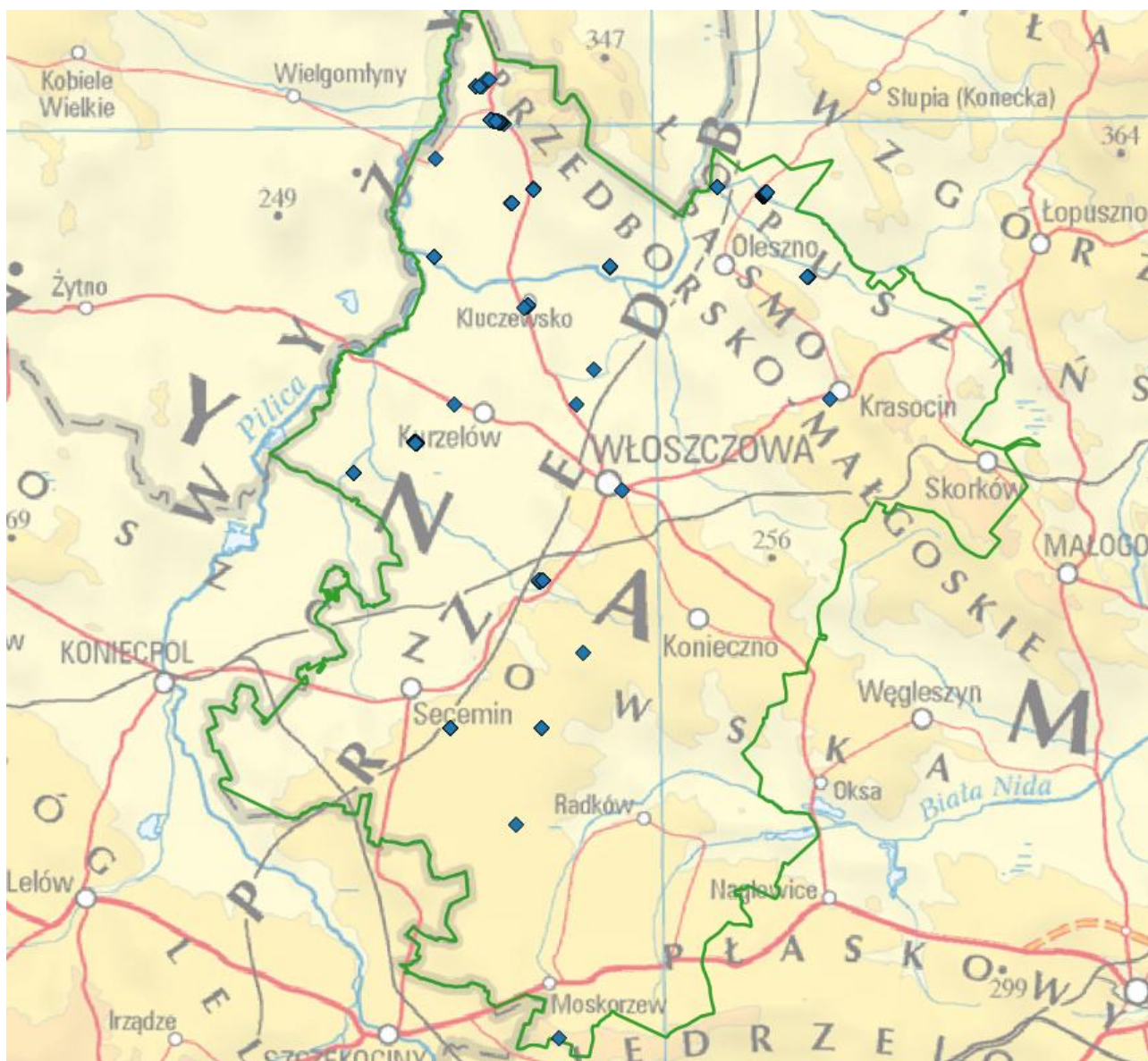
Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

12.	415	dąb szypułkowy	440	24	ok. 300	Gmina Secemin	1958
13.	416	dąb szypułkowy	390	25	ok. 300	Gmina Secemin	1958
14.	417	dąb szypułkowy	460	23	ok. 160	Gmina Secemin	1958
15.	418	dąb szypułkowy	425	26	ok. 250	Gmina Secemin	1994
16.	419	dąb szypułkowy	360	24	ok. 160	Gmina Secemin	1994
17.	420	dąb szypułkowy	465	26	ok. 160	Gmina Secemin	1994
18.	421	trzy dęby szypułkowe	255, 235, 195	24 - 27	Brak danych	Gmina Kluczewsko	1996
19.	422	Aleja 31 lip, 1 kasztanowiec, 1 klon	220-445	18-26	Brak danych	Gmina Kluczewsko	1996
20.	423	dwie lipy drobnolistne i wiąz szypułkowy	400-465	20-25	Brak danych	Gmina Kluczewsko	1996
21.	424	cztery kasztanowce białe, dwie lipy drobnolistne i klon pospolity	260-475	22-26	Brak danych	Gmina Kluczewsko	1996
22.	426	sosna pospolita	345	14	Brak danych	Gmina Kluczewsko	1996
23.	427	cztery lipy drobnolistne, klon jawor, dąb szypułkowy	lipy 340-435; dąb 500	24-26	Brak danych	Gmina Kluczewsko	1996
24.	428	dwa kasztanowce białe i lipa drobnolistna	kasztanowce 335, 285, lipa 410	22-24	Brak danych	Gmina Kluczewsko	1996
25.	869	lipa drobnolistna	335	25	Brak danych	Gmina Kluczewsko	2013
26.	870	lipa drobnolistna	380	23	Brak danych	Gmina Kluczewsko	2013
27.	871	dąb bezszypułkowy	290	20	Brak danych	Gmina Kluczewsko	2013
28.	878	grupa drzew "Włodarscy" (38 szt. Dębów szypułkowych i lipa drobnolistna)	dęby: 164 -370; lipa: 226	Brak danych	Brak danych	Gmina Krasocin	2013

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

29.	879	dąb szypułkowy "Wiktor"	260	Brak danych	Brak danych	Gmina Krasocin	2013
30.	880	dąb szypułkowy "Zew"	430	Brak danych	Brak danych	Gmina Krasocin	2013
31.	881	dąb szypułkowy "Smok"	390	Brak danych	Brak danych	Gmina Krasocin	2013
32.	882	dąb szypułkowy "Wiarus"	375	Brak danych	Brak danych	Gmina Krasocin	2013

Rysunek 9 Rozmieszczenie drzew stanowiących pomniki przyrody w powiecie włoszczowskim

5.1.1.6. Użytki ekologiczne

Na terenie powiatu włoszczowskiego istnieją 24 użytki ekologiczne (stan na 10.12.2014 r.). Ich łączna powierzchnia wynosi 23 ha. Wszystkie ustanowiono w dniu 19 lutego 2002 r. mocą Rozporządzenia Wojewody Świętokrzyskiego Nr 19/2002 z dn. 19.02.2002 r. (Dz. Urz. Woj. Święt. z dn. 25.02.2002r., Nr 23, poz. 291.) [7] [8].

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 6 Użytki ekologiczne w granicach powiatu włoszczowskiego[21]

Lp.	Nr w rejestrze RDOŚ	Nazwa użytku ekologicznego	Podstawowy opis	Rok utworzenia	Powierzchnia [ha]	Opis lokalizacji	Gmina
1.	44	Płynik	Bagno	2002	0,37	Bagno położone w Leśnictwie Perzyny, w obrębie Szczekociny Nadleśnictwa Konięcpol w oddziale 113 h	Moskorzew
2.	45	Bagno	Okresowo zalewane obniżenie śródlądne, porośnięte roślinnością bagienną i nadwodną oraz miejscami olchą, brzozą i sosnami	2002	0,2	Bagno położone w Leśnictwie Perzyny, w obrębie Szczekociny Nadleśnictwa Konięcpol w oddziale 115 h	Moskorzew
3.	46	Stara nida	Starorzecze w formie zarastającego stawu, płat nieużytkowanej roślinności	2002	0,22	Starorzecze położone w Leśnictwie Chycza, w obrębie Szczekociny Nadleśnictwa Konięcpol, w oddziale 24 a	Radków
4.	47	Na Stoku	wydma piaskowa	2002	0,1	Na skraju lasu, na stoku wydmy nieopodal drogi gruntowej z Bichniowa do wsi Wałkonowy Dolne. W oddziale 257 c Leśnictwa Bałków, w obrębie Konięcpol Nadleśnictwa Konięcpol	Secemin
5.	48	Łosiowy Dół	bagno- ostoja zwierzyny. Nieznaczne zagłębienie wśród łąk okresowo zalewane, zarośnięte krzewami, wierzbą, leszczyną i roślinnością bagienną	2002	0,37	Na zachodnim skraju kompleksu leśnego, zagłębienie wchodzące pasem w łąki, ok. 2 km na północny - zachód od Secemina. Leśnictwo Zaróg, w obrębie konięcpol Nadleśnictwa Konięcpol, oddz. 12 l	Secemin

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

6.	49	Koński Dół	Zagłębienie terenu, podmokłe i porośnięte roślinnością bagienną.	2002	0,36	Na północnym skrawku oddziału nr 34 a, w sąsiedztwie grobli i stawu, ok.. 1km na północ od zabudowań gospodarstwa rybackiego	Secemin
7.	90	Bagno	bagno	2002	0,26	oddział 331 i	Kluczewsko
8.	91	Bagno	bagno	2002	0,47	oddział 329 i w leśnictwie Bobrowniki	Kluczewsko
9.	92	Bagno	bagno	2002	0,30	oddział 330 f w leśnictwie Bobrowniki	Kluczewsko
10.	93	Bagno	bagno	2002	0,68	oddział 348 j w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
11.	94	Bagno	Bagno	2002	0,68	oddział 357 f w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
12.	95	Bagno	Bagno	2002	0,25	oddział 357 j leśnictwa Kluczewsko	Kluczewsko
13.	96	Bagno	Bagno	2002	0,22	oddział 375 g w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
14.	97	Bagno	Bagno	2002	0,55	oddział 377 g w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
15.	98	Bagno	Bagno	2002	0,58	oddział 444 c w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko

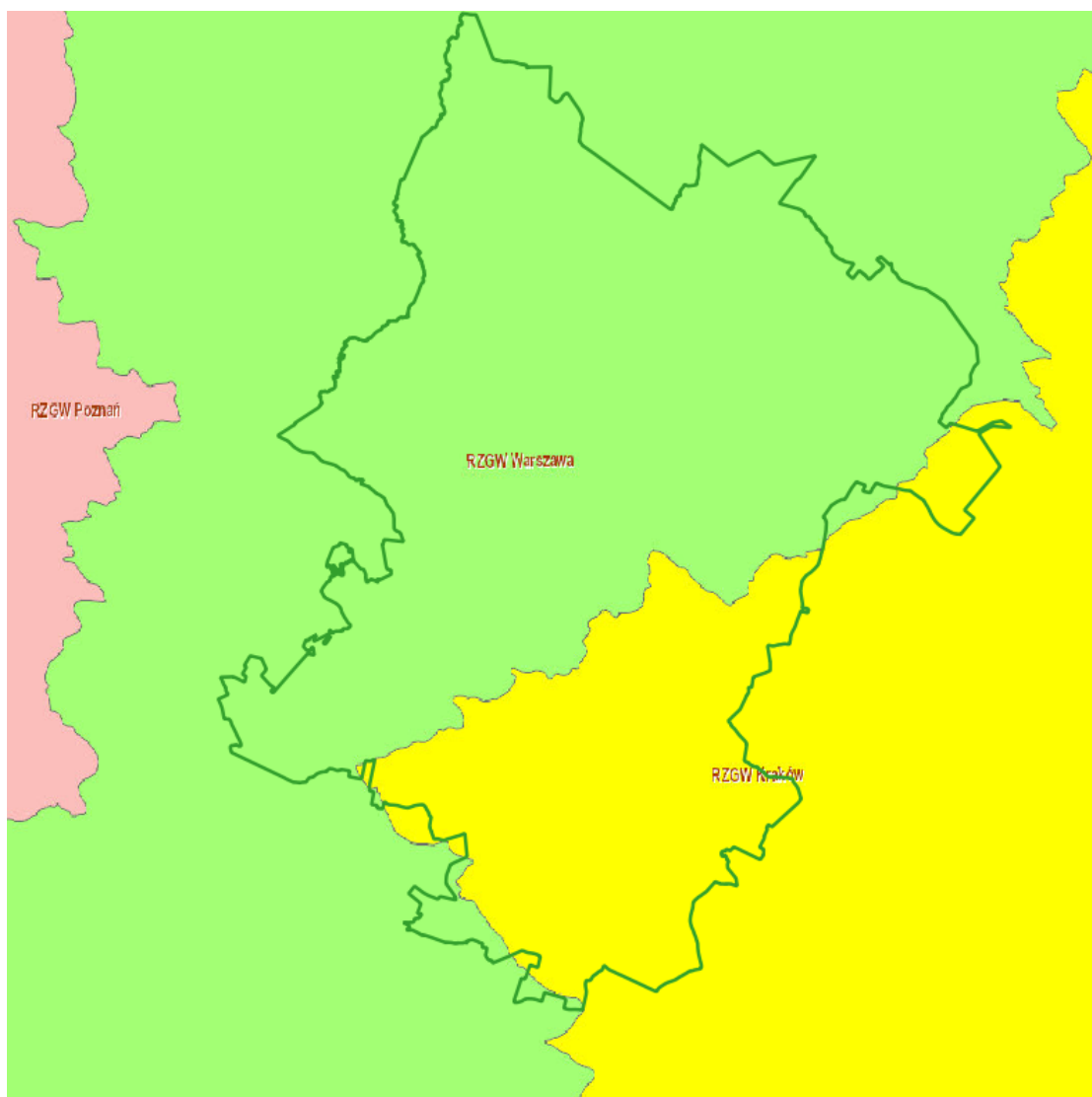
Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

16.	99	Bagno	Bagno	2002	0,79	oddział 384 b w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
17.	100	Bagno	Bagno	2002	0,41	oddział 384 f w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
18.	101	Bagno	Bagno	2002	12,58	oddział 385 h i 386 d w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
19.	102	Bagno	Bagno	2002	0,26	oddział 392 i w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
20.	103	Bagno	Bagno	2002	0,51	oddział 346 g w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
21.	104	Bagno	Bagno	2002	0,36	oddział 359 g w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
22.	105	Bagno	Bagno	2002	0,6	oddział 394 f w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
23.	106	Bagno	Bagno	2002	0,3	oddział 397 o w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko
24.	107	Bagno	Bagno	2002	0,3	oddział 398 l w leśnictwie Kluczewsko	Kluczewsko

5.2. Wody

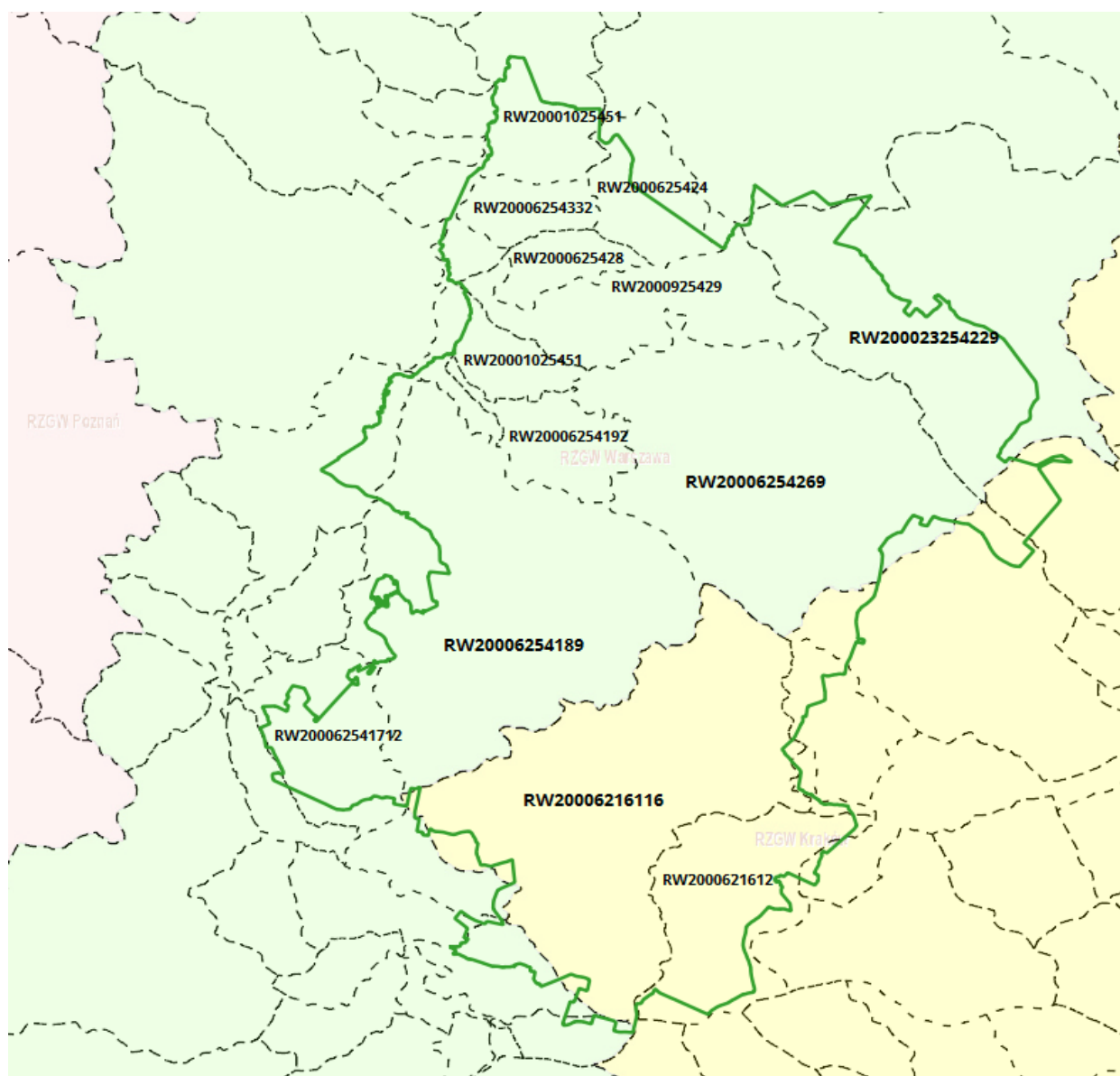
Obszar powiatu włoszczowskiego w południowej części położony jest w zlewni Górnej Wisły w obszarze działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, a w północnej części w zlewni Środkowej Wisły w obszarze działania Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Rysunek 10 Zasięg działania Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej w granicach powiatu włoszczowskiego

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), wody w Polsce zostały podzielone na tzw. jednolite części wód, które są oddzielnymi i znaczącymi elementami wód, takimi jak: jezioro, zbiornik, strumień, rzeka, kanał lub część strumienia, rzeki, kanału. Obszar powiatu włoszczowskiego znajduje się w zlewniach wielu jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP). Można wyróżnić około 13 JCWP, których duża część znajduje się w granicach powiatu włoszczowskiego, są to: Kwilinka, Nida do Strugi Dąbie, Struga z Michałowa, Zwleczka, Czarna Struga, Kurzelówka, Pilica od Zwleczy do Zbiornika Sulejów, Czarna z Olszówki, Czarna Włoszczowska od Czarnej z Olszówki do ujścia, Struga, Dopływ ze Stanowisk, Dopływ z Bożej Woli.

Rysunek 11 Granice zlewni JCWP w granicach powiatu włoszczowskiego oraz europejskie kody JCWP, których duża część znajduje się w granicach powiatu włoszczowskiego

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska dokonał klasyfikację i ocenę stanu wód powierzchniowych w 2014 r. dla 4 spośród 13 wyżej wymienionych JCWP. Podstawą wykonanej klasyfikacji i oceny jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014 r. poz. 1482). W poniższej tabeli przedstawiono klasyfikację jakości wód.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 7 Klasyfikacja jakości wód w wybranych JCWP powiatu włoszczowskiego

Lp.	Nazwa JCWP	Kod JCWP	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan
1.	Kwilinka	RW2000621612	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
2.	Nida do Strugi Dąbie	RW20006216116	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3.	Struga z Michałowa	RW200062541712	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
4.	Zwleczka	RW20006254189	II	II	II	I	dobry	-	-
5.	Czarna Struga	RW20006254269	III	II	II	II	umiarkowany	dobry	zły
6.	Kurzelówka	RW20006254192	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
7.	Pilica od Zwleczy do Zbiornika Sulejów	RW20001025451	III	I	II	II	umiarkowany	Poniżej stanu dobrego	zły
8.	Czarna z Olszówki	RW200023254229	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
9.	Czarna Włoszczowska od Czarnej z Olszówki do ujścia	RW2000925429	III	II	II	II	umiarkowany	dobry	zły
10.	Struga	RW2000625428	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
11.	Dopływ ze Stanowisk	RW20006254332	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
12.	Dopływ z Bożej Woli	RW2000625424	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

O złym stanie wód Czarnej Strugi, Pilicy od Zwleczy do Zbiornika Sulejów oraz Czarnej Włoszczowskiej od Czarnej z Olszówki do ujścia zdecydowała analiza wskaźników biologicznych. Zwleczka nie była oceniana pod względem stanu chemicznego, stan ekologiczny JCWP Zwleczka jest umiarkowany. Wpływ elementów biologicznych na ocenę potencjału ekologicznego oraz stanu wód jest charakterystyczny dla całego województwa.

Generalnie stwierdza się, że rzeki omawianego obszaru prowadzą wody niskiej jakości, choć ze względu na zmianę sposobu oceny, trudno stwierdzić, czy nastąpiła poprawa w stosunku do stanu sprzed sporządzenia poprzedniego Programu Ochrony Środowiska. Prawdopodobnie zła jakość wód związana jest w dalszym ciągu z niewystarczającym stopniem skanalizowania gmin. Wśród podstawowych przyczyn utrzymania niskiej jakości wód powierzchniowych wymienić należy również spływy obszarowe z pól.

Zasoby wód powierzchniowych powiatu uzupełniają: zbiorniki wodne, stawy rybne, ciek, kanały i rowy. W ramach dużej retencji (powyżej 5 mln m³) powiat nie posiada żadnego zbiornika. Pozostałe zbiorniki wodne tworzą tzw. małą retencję wód. Zbiorniki te nie podlegają jednak ocenie jakości wody i w związku z tym nie jest możliwe określenie stopnia ich zanieczyszczenia [3].

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 8 Istniejące zbiorniki wodne w powiecie włoszczowskim[3]

Lp.	Gmina	Nazwa	Maksymalna pow. zalewu [ha]	Maksymalna obj. zbiornika [m ³]	Funkcja
1.	Krasocin	Krasocin	0,46	4600	retencyjny
2.	Radków	Zbiornik kąpielisko (Chycza, Oksa)	5	50 000	rekreacyjny
		Kossów	1	10 000	
3.	Włoszczowa		0,08	880	retencja, ochrona źródeł
		Kuzki	0,70	7000	retencja
		Łachów	0,45	4500	retencja, amat. połów ryb
		Łachów	0,80	8000	retencja, amat. połów ryb
		Łachów	23,11	508000	retencja, amat. połów ryb
		Czarnca	1,60	16000	retencja, amat. połów ryb
		Czarnca- Klekot	0,90	9000	retencja, p. pożarowy
		Czarnca	0,80	7500	retencja, amat. połów ryb
		Rogienice	0,50	5000	retencyjny
		Rogienice	0,14	1260	retencja, ochrona źródeł
		Kurzelów	0,60	6000	retencyjny
		Kurzelów	0,20	2000	retencyjny
		Jeżowice-Nadolnik	1,22	12000	retencja, p. pożarowy
		Dąbie			
		Konieczno	łącznie: 31,10	łącznie: 587 140	
4.	Kluczewsko	Bobrowska Wola	b.d	b.d	retencyjny
		Nowiny	b.d	b.d	retencyjny
		Stanowiska	0,46	6000	retencja, p. pożarowy (w budowie)
		Kluczewsko	9,075	110000	retencja, amatorski połów ryb
Łącznie			47,095	767 740	

Oprócz zbiorników retencyjnych na obszarze powiatu znajdują się stawy rybne o łącznej powierzchni 741 ha.

Tabela 9 Powierzchnia stawów rybnych w gminach powiatu włoszczowskiego

Lp.	Gmina	Powierzchnia stawów [ha]
1.	Krasocin	126
2.	Secemin	124
3.	Radków	328
4.	Włoszczowa	133
5.	Kluczewsko	29
6.	Moskorzew	1
Razem		741

Szacunkowe zasoby retencjonowanej wody w zbiornikach i stawach rybnych na obszarze powiatu są duże (w porównaniu do innych powiatów) i wynoszą 9 347 690 m³ (województwo ok. 67 mln m³). Stanowi to ok. 14,0% zasobów regionu.

Istniejące zbiorniki wodne na obszarze powiatu mają głównie przeznaczenie retencyjne i rolnicze. Są niezbędne do utrzymania stałego poziomu wód gruntowych, stanowią również źródło zasilania wód podziemnych. Łagodzą skutki ekstremalnych zjawisk takich jak susza czy powódź. Lokalnie są również wykorzystywane do celów rekreacyjnych.

Gospodarka wodami powierzchniowymi wiąże się ściśle z przeciwdziałaniem niebezpieczeństwu powodzi. Obszar powiatu położony jest na terenach zagrożenia powodziowego zarówno na skutek wystąpień rzek ze swoich koryt (Pilica i Biała Nida), jak również na terenach lokalnych podtopień w czasie roztopów i deszczów nawalnych.

5.3. Powietrze atmosferyczne

Czynnikiem istotnie wpływającym na poziom życia jest stan czystości powietrza. Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane [3].

Za zanieczyszczenia powietrza uważa się obecność w dolnej warstwie atmosfery substancji stałych, ciekłych i gazowych, obcych naturalnemu jej składowi oraz występujących w ilościach zagrażających zdrowiu człowieka oraz szkodliwych dla roślin i zwierząt [3].

Opis stanu jakości powietrza dla powiatu włoszczowskiego sporządzono na podstawie „Oceny jakości powietrza w województwie świętokrzyskim w roku 2014” wykonanego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach.

Ocenę jakości powietrza dla województwa świętokrzyskiego za 2014 rok wykonano w oparciu o aktualnie obowiązujące akty prawa krajowego, zgodne z dyrektywami UE.

Obowiązek sporządzenia corocznej oceny poziomu substancji w powietrzu wynika z art. 89 ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz. Urz. 2013 poz. 1232 z późn. zm.), zgodnie z którym Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska dokonuje co roku oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni oraz odrębnie dla każdej substancji dokonuje klasyfikacji stref.

Podstawowymi krajowymi aktami wykonawczymi, określającymi obowiązki, zasady i kryteria w zakresie prowadzenia oceny jakości powietrza są:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 1032);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 1031);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 914).

Klasyfikacji podlegały dwie strefy – miasto Kielce oraz strefa świętokrzyska, w odniesieniu do wszystkich zanieczyszczeń, dla których istnieje obowiązek prowadzenia oceny, tj.: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenków azotu, tlenku węgla, benzenu, ozonu, pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 oraz ołowiu, arsenu, kadmu, niklu i benzo(a)pirenu oznaczanych w pyle PM10. Wynikiem rocznej oceny jakości powietrza jest sklasyfikowanie poszczególnych stref w zakresie dającym wynik porównywalności występowania stężeń każdego z normowanych zanieczyszczeń do obowiązujących wartości kryterialnych. Klasyfikacji stref dokonano odrębnie pod względem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia i kryteriów wymaganych dla ochrony roślin. W ocenie stosuje się następujące symbole klas:

A – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych;

B – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie

przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;

C – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych;

D2 – jeżeli stężenia ozonu w powietrzu na terenie strefy przekraczały poziom celu długoterminowego;

Odrębnie dla każdej substancji dokonano analizy stężeń, których poziom odpowiednio:

- przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji;
- mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym, a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji;
- nie przekracza poziomu dopuszczalnego;
- przekracza poziom docelowy;
- nie przekracza poziomu docelowego;
- przekracza poziom celu długoterminowego;
- nie przekracza poziomu celu długoterminowego.

W wyniku analizy strefa świętokrzyska, w której znajduje się powiat włoszczowski, uzyskała klasę C z powodu przekroczeń ponad dopuszczalną częstość stężeń 24-godzinnych pyłu PM10 oraz przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu.

Dopuszczalne poziomy zanieczyszczeń powietrza substancjami chemicznymi określa się ze względu na:

- ochronę zdrowia ludności,
- ochronę roślin.

Ogólne wyniki klasyfikacji strefy świętokrzyskiej ze względu na kryteria ochrony zdrowia ludzi przedstawiono w tabeli poniżej:

Tabela 10 Ogólne wyniki klasyfikacji strefy świętokrzyskiej ze względu na kryteria ochrony zdrowia ludzi

Kod strefy	Klasa strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń – ochrona zdrowia ludzi											
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	O ₃
PL2602	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A

Takie wyniki świadczą o tym, że od czasu sporządzenia poprzedniego Programu Ochrony

Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego stan jakości powietrza atmosferycznego w strefie świętokrzyskiej uległ poprawie, w szczególności ze względu na zanieczyszczenie ozonem oraz pyłem PM_{2,5}.

Wyniki oceny rocznej i klasyfikacji stref dla kryterium ochrony roślin, strefę świętokrzyską pod względem dotrzymania wartości normatywnych dla tlenków azotu i dwutlenku siarki, zakwalifikowano do klasy A. Natomiast w przypadku ozonu, strefę świętokrzyską określono jako C oraz D2 z uwagi na przekroczenie poziomu docelowego i poziomu celu długoterminowego.

Ogólne wyniki klasyfikacji strefy świętokrzyskiej ze względu na kryterium ochrony roślin przedstawia poniższa tabela:

Tabela 11 Ogólne wyniki klasyfikacji strefy świętokrzyskiej ze względu na kryteria ochrony roślin

Kod strefy	Klasa strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń – ochrona roślin			
	SO ₂	NO ₂	O ₃	
			wg poziomu docelowego	wg poziomu celu długoterminowego
PL2602	A	A	C	D2

5.4. Powierzchnia ziemi i surowce mineralne

Powiat włoszczowski jest obszarem typowo rolniczym z ukierunkowaniem na działalność rolniczo-rekreacyjno-usługową. Około 52,6 % gruntów stanowią użytki rolne, a 42,3% użytki leśne. Największą powierzchnię w powiecie zajmują gleby brunatne, biellicowe oraz pseudobiellicowe. Gleby biellicowe są zaliczane do mało urodzajnych i spotykane są głównie w strefie występowania lasów, zaś gleby pseudobiellicowe w okolicach silnie wilgotnych. Gleby urodzajne takie jak czarnoziemy i gleby brunatne zajmują mniejszą część powierzchni powiatu [3] [8].

Klasa gleb, głównie V i VI, przesądza o dominacji upraw zbóż, co sprawia, że dominuje hodowla bydła, trzody chlewnej i drobiu [3] [11].

Ochrona gleb w rozumieniu ustawy POŚ prowadzona jest w ramach ochrony powierzchni ziemi i polega na zachowaniu możliwości ich produkcyjnego wykorzystania oraz utrzymaniu jakości na poziomie wymaganych standardów (określonych rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 09 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi). Ustawa ta postanawia, że oceny jakości gleb i ziemi oraz obserwacji długofalowych zmian w tym zakresie dokonuje się w ramach monitoringu krajowego, który realizowany jest przez IUNG Puławy i przewiduje pobieranie prób badawczych z profili glebowych położonych w ściśle

określonych miejscach kraju [3].

Na terenie powiatu włoszczowskiego w okresie sprawozdawczym nie istniały punkty pomiarowo-kontrolne włączone do krajowej sieci monitoringu gleb. Przyczyną tego jest brak potencjalnych źródeł skażeń gleby. Na terenie powiatu włoszczowskiego w chwili obecnej nie istnieją punkty pomiarowo- kontrolne włączone do krajowej bądź regionalnej sieci monitoringu gleb, w związku z czym, ocena stopnia zanieczyszczenia gleb jest utrudniona [3] [12].

Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Kielcach wykonuje, w ramach monitoringu regionalnego, własne badania gleb położonych na wybranych obszarach o potencjalnym zagrożeniu zanieczyszczeniem. Mają one na celu dokumentowanie zmian zachodzących w glebach, sygnalizowanie zagrożeń i umożliwienie wczesnego podejmowania działań ochronnych. Ze względu na bardzo powolne zmiany, jakie zachodzą w środowisku glebowym, badania te wykonywane są cyklicznie w odstępach co 5 lat, w rejonach wpływu różnorodnych źródeł zanieczyszczeń związanych z koncentracją na danym obszarze przemysłu, przebiegiem ciągów komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu oraz lokalizacją składowisk odpadów [3].

W wyniku przeprowadzonych badań gleb w kierunku zawartości metali ciężkich nie stwierdzono na terenie powiatu istotnych rozbieżności w porównaniu z terenami innych powiatów województwa. Naturalną zawartość metali ciężkich wykazało 63,3% - 99,1% badanych prób glebowych. Według klasyfikacji Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach gleby te nadają się pod wszystkie uprawy rolnicze i ogrodnicze. Nieznaczne skażenie stwierdzono w przypadku kadmu (2,8% prób). Nie stwierdzono zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi w stopniu III, IV i V (gleby średnio, silnie i bardzo silnie skażone). Zanieczyszczenie metalami ciężkimi (punktowe lub liniowe) występuje głównie na terenach zurbanizowanych, w pobliżu składowisk odpadów i wzdłuż szlaków komunikacyjnych. W obecnym cyklu 5-letnim (rozpoczętym w 2005 r.) powiat włoszczowski nie został uwzględniony z uwagi na brak potencjalnych źródeł skażeń.

Istotnym składnikiem oceny jakości gleb na terenie powiatu, jest poziom zakwaszenia oraz stopień zanieczyszczenia metalami ciężkimi. Zakwaszenie to zależy od rodzaju skały macierzystej, natężenia procesów degradacyjnych (np. erozji wodnej, ługowania, zasolenia), a także ogólnego poziomu kultury rolnej. Gleby silniej zakwaszone posiadają niższą przydatność rolniczą, cechują się słabszą przyswajalnością składników pokarmowych oraz wymagają większych nakładów na rekultywację. Zakwaszenie gleb powiatu włoszczowskiego należy uznać za wysokie, co potwierdza

fakt, że na 40% użytków rolnych wapnowanie jest konieczne, a na dalszych 12% jest zabiegiem potrzebnym [3].

Tabela 12 Zakwaszenie gleb powiatu włoszczowskiego [3]

Gmina	Procent gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych
Włoszczowa	61 - 80
Krasocin	do 20
Kluczewsko	21 - 40
Moskorzew	61 - 80
Radków	61 - 80
Secemin	81 - 100

Zanieczyszczenia gleb, zmiany w ukształtowaniu powierzchni terenu, na obszarze powiatu włoszczowskiego wynikają głównie z funkcjonowania przemysłu na obszarze powiatu i ruchu komunikacyjnego. Lokalnie są wynikiem działalności górniczej oraz składowania odpadów. Zjawisko degradacji chemicznej gleb jest także związane z nieprawidłowym stosowaniem nawozów sztucznych, wykorzystywaniem do nawożenia i wapnowania odpadów i osadów ściekowych, a także stosowaniem preparatów do ochrony roślin [3].

Stosunkowo niewielkie zagrożenie gleb w powiecie włoszczowskim stwarza erozja wodna, którą objętych jest ok. 0,3% gruntów rolnych. Są to grunty rędzinowe (rzadko lessowe) usytuowane na stokach o spadkach pow. 10°. Skupiają się one w gminach: Moskorzew, Radków i Włoszczowa [3].

Równie niewielki areał gleb, wykorzystywanych rolniczo zagrożony jest erozją wietrzną (szacunkowo 1,5%). Erozji tej sprzyja lokalny niedobór lasów, nadmierne uproszczenie agrocenoz, brak zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, spełniających rolę wiatrochronną oraz występujące przesuszenia (susze, źle działająca melioracja) [3].

Podstawowe problemy związane z jakością gleb na obszarze powiatu włoszczowskiego to [3]:

- wysokie zakwaszenie ponad połowy gleb (61% gleb wymaga wapnowania),
- znaczny areał gruntów odłogujących i źle rolniczo wykorzystanych, które utraciły pożądaną kulturę rolną,
- niewłaściwie działające melioracje wodne, powodujące nadmierne przesuszanie gleb,
- występująca punktowo podwyższona zawartość kadmu, cynku i siarki siarczanowej.

Surowce mineralne mające znaczenie gospodarcze koncentrują się w północnej i centralnej części powiatu. Kopaliny tu występujące to: surowce węglanowe (wapienie, margle, opoki), piaski (budowlane, formierskie, do produkcji cegły wapienno-piaskowej i betonów komórkowych), surowce ilaste (iły, gliny) i ziemia krzemionkowa (opoka odwapniona). Ponadto na znacznej powierzchni powiatu występują torfy.

Udokumentowane złoża surowców węglanowych występują jedynie w gminie Krasocin. Tu eksploatowane jest na skalę przemysłową, złożo wapieni jurajskich — „Bukowa”. Kopalina występująca w złożu wykazuje przydatność zarówno do produkcji cementu, jak i wapna. Przedsiębiorstwo „Lhoist Bukowa sp. z o.o.” wykorzystuje eksploatowany surowiec do produkcji szerokiego asortymentu produktów wapienniczych wypalanych i nie wypalanych (wapno hydratyzowane, wapno palone mielone, wapno palone w bryłach, nawozy tlenkowe oraz wyroby nie wypalane: sorbenty, mączkę wapienną, pył do hamowania wybuchów, kredę malarską, kredę pastewną i kamień wapienny). Ponadto na terenie gminy udokumentowano duże złożo wapieni — Krasocin, które ma stanowić rezerwę surowcową, gdy wyczerpią się zasoby złoża Bukowa. Wydobywanie prowadzi się również w złożu Stojewsko. Zasoby szacunkowe lub perspektywiczne określono dla złoża Mieczyn oraz złożo wapieni jurajskich Krasocin 2 w Stojewsku.[3] [13].

Piaski na obszarze powiatu są kopaliną występującą dość powszechnie. Reprezentują one różnowiekowe serie bardzo zróżnicowane genetycznie i litologicznie, a w efekcie charakteryzują się zmiennymi właściwościami i cechami jakościowymi. Dlatego też surowiec ten może mieć różnorodne zastosowanie. Piaski budowlane udokumentowano w złożach: Oleszno, Kotowie, Nadolnik, Wojciechów, które nie zostało ujęte w krajowym bilansie zasobów. Aktualnie wydobywanie prowadzone jest w złożach: Czarnca II, zaniechano eksploatacji w złożach Jakubowice i Jakubowice I i Jeziorna Góra. Piaski stosowane do produkcji cegły wapienno-piaskowej (silikatów) do niedawna pozyskiwane były ze złoża Ludynia, obecnie wydobywanie prowadzi się jedynie ze złoża Czostków. Produkcja betonów komórkowych prowadzona jest z wykorzystaniem surowca ze złóż: Żeliszawice I, Ludynia – Tory, Rzewuszyce, udokumentowano złożo Czarnca I, Czarnca III oraz Rzewuszyce I i Rzewuszyce północ. Piaski formierskie zostały udokumentowane w złożu Brzeście oraz Dąbrówka – pole II, a zasoby szacunkowe określono dla niewielkiego złoża Ludynia. Ponadto na terenie powiatu występują nagromadzenia piasków, które nie posiadają opracowań geologicznych, a jedynie dokumentację techniczną, gdzie określono szacunkowe zasoby kopaliny, która może mieć zastosowanie przy budowie nasypów kolejowych i dróg lokalnych. Rejony takie to

np.: Mościska, Motyczno [3] [13].

W Bilansie Złóż Zasobów Kopalin w Polsce wymienia się również złoża piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych i cegły wapienno-piaskowej: Myny Czarnca, Żeliszawice, Niwiska [13].

Występujące na terenie powiatu gliny zwałowe mogą potencjalnie stanowić surowiec dla niewielkich zakładów ceramiki budowlanej (produkcja cegły pełnej). Cegielnie bazujące na miejscowych glinach funkcjonowały w XIX wieku i jeszcze w okresie powojennym. Obecnie nie prowadzi się wydobywania, nie ma też udokumentowanych złóż tego surowca [3] [13].

Złoże ziemi krzemionkowej (opoki odwapnionej) Dąbrówka pole I i II znajduje się w południowo-wschodniej części gminy Krasocin. Ziemia krzemionkowa może mieć zastosowanie w różnych gałęziach przemysłu: odlewniczym, chemicznym, materiałów budowlanych, ale głównie jako mączka izolacyjna. Występujący w nadkładzie pola I surowiec może być wykorzystywany jako piaski formierskie. W późnych latach 60-tych wydobywanie ziemi krzemionkowej prowadziła Spółdzielnia „Skala”. Aktualnie złożo nie jest eksploatowane [3] [13].

Torfowiska zajmują znaczne obszary powiatu włoszczowskiego. W latach 60-tych i 70-tych, gdy nie kładziono tak dużego nacisku na ochronę zasobów przyrody, udokumentowano wstępnie wiele złóż torfu biorąc pod uwagę jego wartość opałową. Z reguły są to rozległe obszary składające się z kilku pól, np. Góra Lipia obejmuje 11 złóż o łącznej powierzchni 1022,0 ha. Podobnie zasoby szacunkowe określono dla złóż: Oleszno, Gnieździska, Dolina Czarnej Strugi i na południu powiatu: Dolina Rzeki Zwleczy i Jeżówki, Kuczków-Michałów, Drochlin-Kuczków, Bieganów, Dolina Rzeki Białej Nidy, Dolina Rzeki Pilicy. Generalnie są to torfowiska niskie, budowane przez torfy trzcinowe i turzycowe, o miąższości do 3,0 m. Charakteryzują się one stosunkową słabą wartością opałową. Przy ewentualnej eksploatacji straty wynikające ze zniszczenia środowiska byłyby niewspółmiernie duże w odniesieniu do wartości pozyskanego surowca. Aktualnie, gdy ochrona naturalnych zasobów przyrody jest czynnikiem decydującym, możliwość eksploatacji torfów, zwłaszcza na większą skalę, w zasadzie jest wykluczona [3].

Eksploatacja surowców narusza naturalne warunki przyrodnicze i wywołuje szereg zmian w środowisku naturalnym. Odkrywkowy system wydobywania jaki występuje na terenie powiatu włoszczowskiego powoduje powstanie: przekształceń powierzchni terenu, wyrobisk, hałd odpadów przerobczych i złożowych, niekiedy osuszanie gruntów i zanieczyszczenie wód i powietrza atmosferycznego. Dominującym w skali powiatu, pod względem wielkości zajmowanego obszaru,

głębokości i intensywności prowadzonego wydobycia oraz ilości przetwarzanego surowca, jest złożone wapieni — Bukowa. Na mniejszą skalę, choć wcale nie małą biorąc pod uwagę inne rejony województwa, odbywa się wydobycie piasków. Pozostałe kopalnie mają stosunkowo mniej intensywne oddziaływanie na środowisko. Są to mniejsze obszarowo złoża, urabianie kopaliny odbywa się bez udziału materiałów wybuchowych, a rekultywacja wykorzystanych górniczo terenów jest znacznie łatwiejsza i mniej kosztowna. Znaczące zmiany wywołują powstałe wyrobiska, ale także zakłady przerobcze wykorzystujące surowce [3].

Niekorzystne oddziaływanie dotyczy również zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego i hałasu. Te dwa czynniki są dodatkowo zwiększone wzmocnionym transportem, który zawsze towarzyszy tego typu działalności. Zagrożeniem dla środowiska są także miejsca nielegalnego pozyskiwania surowców, głównie piasku. Samo w sobie wydobycie na tak niewielką skalę, ma niewielki negatywny wpływ na środowisko. Zaniechanie wydobycia powoduje też dość szybką samorekultywację. Problem gwałtownie narasta, gdy w niezabezpieczonych wyrobiskach gromadzone są nielegalnie odpady [3].

Do głównych problemów i zadań wynikających z prowadzonej na terenie powiatu działalności górniczej należy zaliczyć [3]:

- konieczność rekultywacji obszarów po wydobyciu kopaliny,
- likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów w starych wyrobiskach.

5.5. Różnorodność biologiczna

Pod względem geobotanicznym obszar powiatu włoszczowskiego położony jest w Krainie Świętokrzyskiej, w dwóch okręgach: Włoszczowsko-Jędrzejowskim oraz Chęcińskim. Teren powiatu stanowi obszar obfitujący w wiele gatunków fauny i flory. Wiele cennych gatunków znalazło ostoję w lasach i rezerwatach, tworzonych z myślą o zachowaniu dóbr przyrodniczych w swojej jak najmniej zmienionej postaci [3].

W powiecie włoszczowskim stwierdzono występowanie 743 gatunków roślin naczyniowych, z czego 64 taksony zostały objęte ochroną gatunkową. Stopień naturalności zbiorowisk i zespołów roślinnych występujących na tym terenie jest wysoki (od 50% do 75%). Na szczególną uwagę zasługują występujące w dolinach rzecznych zbiorowiska wodne, łąkowe i bagienne [3].

Świat zwierząt, szczególnie bezkręgowych wykazuje bardzo silne związki z szatą roślinną, warunkami mikroklimatycznymi i siedliskowymi. Fauna tego obszaru nie jest szczegółowo rozpoznana. Najlepiej rozpoznana jest awifauna, stwierdzono tutaj występowanie 136 gatunków ptaków (ok. 1/3 wszystkich krajowych gatunków), w tym szereg gatunków rzadkich i chronionych. Szczególnie godne uwagi jest występowanie na tych terenach: cietrzewia (jedna z nielicznych w skali kraju stref jego regularnego przebywania i rozrodu), bociana czarnego, żurawia i orła bielika [3].

5.6. Gospodarka leśna

Wskaźnik lesistości powiatu włoszczowskiego wynosi 41,9% i jest znacznie wyższy od średniego wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego. Naturalna, pierwotna pokrywa leśna złożona była głównie z ciepłolubnych postaci grądu, świetlistej dąbrowy, lasów mieszanych i borów sosnowych na glebach piaszczystych. W podmokłych dolinach rzecznych występowały lasy łąkowe i olsy. Dzisiaj pozostały jedynie fragmenty takich naturalnych i półnaturalnych lasów. Dominują natomiast monokultury sosnowe ze sztucznych nasadzeń. Wobec zaprzestania produkcji rolniczej na znacznych terenach o glebach słabych i bardzo słabych, możliwe jest ich zalesienie. Powinno ono być realizowane w odniesieniu do gleb najniższych klas, nieprzydatnych do efektywnej produkcji rolnej, w sposób nie kolidujący z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [3] [11].

Tabela 13 Struktura własnościowa lasów (stan na 31.12.2014 r.)

Powierzchnia powiatu	90 741 ha
Lesistość powiatu	41,81%
Powierzchnia lasów w powiecie	
37 944 ha	
Lasy będące własnością Skarbu Państwa	Lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa
21 942 ha	14 772 ha w tym 13 758 ha (własność osób fizycznych)

Niekorzystną dla prowadzenia gospodarki leśnej cechą lasów regionu świętokrzyskiego (w tym również powiatu włoszczowskiego) jest ich ograniczona lokalnie odporność na czynniki chorobotwórcze. Poza zagrożeniami związanymi z zanieczyszczeniem środowiska, poważne szkody w lasach wyrządzają powstające często pożary. Głównymi przyczynami pożarów lasów są ludzka nieostrożność oraz umyślne podpalenia [3].

Do problemów w hodowli lasów, można także zaliczyć duże skupiska niektórych gatunków zwierząt. Rejonami, gdzie oddziaływanie zwierzyny jest najbardziej widoczne są przede wszystkim nowo zakładane oraz istniejące uprawy leśne. Najczęściej ma tu miejsce zgryzanie pędów przez sarny i zające. Szkody od jeleni występują lokalnie, głównie w leśnictwach Belina i Sułków, będących ostoją tego gatunku, natomiast obecność łośi widoczna jest na terenie leśnictwa Kurzelów i Pękowiec [3].

W tym celu stosowane są różne metody ochrony przed zwierzyną [3]:

- grodzenie upraw, zwłaszcza cennych gatunków tj. jodły i dęba specjalistyczną siatką;
- ochrona pojedynczych sadzonek przed zgryzieniem pączka szczytowego przy pomocy osłonek tekpolowych w przypadku dęba, wełny owczej stosowanej dla jodły;
- palikowanie modrzewia;
- zabezpieczanie dęba, jodły i sporadycznie buka preparatami chemicznymi typu Emol.

Kolejnym zagrożeniem dla gospodarki leśnej są grzyby. Szczególną ochroną objęte są sadzonki na terenie szkółek leśnych. Młode drzewka narażone są na choroby zgorzelowe (zwłaszcza siewki), mączniaka dębu oraz osutkę sosny. Zabiegi zabezpieczające prowadzone są na bieżąco. Od 2000 roku obserwuje się zamieranie jesionów, atakowanych przez choroby grzybowe. W konsekwencji ich działalność prowadzi do obumierania pędów i całych drzew. Najbardziej na szkody narażone jest Nadleśnictwo Włoszczowa, gdzie drzewostany z udziałem tego gatunku występują w ilościach o znaczeniu gospodarczym [3].

W latach 2010-2014 zasadniczym źródłem finansowania zalesień gruntów rolnych nie stanowiących własności Skarbu Państwa oraz płatności za pielęgnację założonych upraw są środki Unii Europejskiej realizowane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Ponadto, w niewielkim zakresie zalesienia są wspierane przez starostę ze środków budżetu Państwa.

Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach (j.t. Dz. U. z 2014 poz. 1153 z późn. zm.) preferowane są grunty słabych klas bonitacyjnych, przeznaczone w planach

zagospodarowania przestrzennego gmin pod cele zalesień. Plany takie na terenie powiatu włoszczowskiego posiadają jedynie gminy: Secemin i Radków (miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy) oraz Krasocin i Włoszczowa (MPZP w zakresie zalesień). Udzielana pomoc polega na organizowaniu wydarzeń, mających na celu zachęcenie społeczności do brania udziału w zalesianiu terenów powiatu, takie jak: nieodpłatne przekazywanie sadzonek lub pokrycie kosztów materiału zalesieniowego.

Tabela 14 Powierzchnia gruntów zalesionych w latach 2010-2014

Rok	Razem [ha]
2010	34,94
2011	36,10
2012	47,18
2013	38,02
2014	18,26

5.7. Hałas

Hałas stanowi jedno z zagrożeń cywilizacyjnych. Rozwój gospodarczy powiatu włoszczowskiego związany jest z powstawaniem nowych zakładów przemysłowych, rozwojem transportu, a co za tym idzie ze zwiększonym generowaniem hałasu przemysłowego, komunalnego i komunikacyjnego. Obecnie narażone na hałas są nie tylko budynki mieszkalne, szkoły i inne obiekty położone w pobliżu arterii komunikacyjnych bądź zakładów przemysłowych, lecz również tereny wypoczynkowo–rekreacyjne, a nawet tereny leśne [3].

Rozpoznanie problemu zanieczyszczenia środowiska hałasem jest znacznie mniejsze w porównaniu do innych zagadnień ochrony środowiska. Badania przeprowadzone w ostatnich latach na obszarze województwa wskazują na poszerzanie się obszarów o niekorzystnym klimacie akustycznym, co prowadzi do zwiększenia populacji objętej szkodliwym jego wpływem. Do głównych źródeł hałasu wpływających na zwiększenie uciążliwości akustycznej dla środowiska zewnętrznego należy ruch drogowy i kolejowy oraz działalność prowadzona na terenach niektórych obiektów przemysłowych [3].

W województwie świętokrzyskim, w ramach monitoringu hałasu oraz kontroli i ewidencji obiektów emitujących hałas, realizowane są działania obejmujące [3]:

- Planowe, cykliczne badania hałasu komunikacyjnego w miastach, w celu opracowania planów akustycznych miast;
- Planowe badania hałasu drogowego na głównych trasach komunikacyjnych;
- Planowe i interwencyjne kontrole zakładów przemysłowych oraz innych obiektów emitujących hałas do środowiska.

Skala zagrożeń pochodzących od hałasu przemysłowego jest mniejsza niż hałasu drogowego, jednak w przypadku nawet nieznacznych przekroczeń może być on szczególnie uciążliwy dla najbliższej mieszkających osób, zwłaszcza w porze nocnej [3]. Szybki rozwój motoryzacji indywidualnej w ostatnich latach połączony ze wzrostem przewozów transportowych oraz opóźnieniami w rozbudowie układów drogowo-ulicznych przyczynił się do znacznego pogorszenia klimatu akustycznego zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych [3].

Poprawa klimatu akustycznego na terenie miasta stanowiącego węzeł dróg tranzytowych będzie trudna bez poniesienia nakładów na inwestycje drogowe. Doraźną poprawę sytuacji można uzyskać poprzez polepszenie stanu nawierzchni i zmianę prędkości strumienia pojazdów [3].

Uciążliwość ruchu drogowego na odcinkach dróg wojewódzkich poza Włoszczową jest mniejsza i tylko w niewielkim stopniu przekracza wartości normatywne. Do miejsc narażonych na większy hałas należą lokalne węzły komunikacyjne na drodze nr 786 Kielce - Częstochowa w Krasocinie i Seceminie [3].

Hałas kolejowy jest wynikiem sumowania się hałasu emitowanego przez wiele pociągów przejeżdżających przez poddany obserwacji odcinek pomiarowy. O jego poziomie na obszarach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowych decydują takie czynniki jak: natężenie ruchu, ilość pociągów towarowych w ogólnej liczbie składów pociągów, prędkość pociągów, położenie torów i płynność ruchu pociągów, ukształtowanie terenu przez który przebiega linia kolejowa, charakter obudowy linii kolejowej oraz odległość pierwszej linii zabudowy od skrajnego toru [3].

Przez obszar powiatu włoszczowskiego przebiegają dwie ważne linie kolejowe znaczenia państwowego krzyżujące się w rejonie wsi Czarnca i wsi Psary. Centralna Magistrala Kolejowa Warszawa - Katowice prowadzi znaczny ruch szybkich pociągów osobowo-ekspresowych, a linia Kielce - Częstochowa ruch mieszany towarowo-osobowy. Linie te przebiegają na ogół z dala od terenów gęsto zabudowanych, dlatego ich uciążliwość jest niewielka.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

W latach 2011-2012 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach wykonywał pomiary monitoringowe hałasu drogowego w ramach wojewódzkiego programu PMŚ na lata 2010-2012. Na terenie miasta Włoszczowa pomiary zostały przeprowadzone w 3 punktach. Otrzymane wyniki zestawiono w poniższej tabeli:

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 15 Wyniki pomiarów hałasu drogowego na terenie powiatu włoszczowskiego w 2011 r. [22]

Lp.	Rejon badań	Współrzędne punktu	Data pomiaru	Odległość od krawędzi jezdni [m]	Wysokość punktu pomiarowego	Wskaźnik poziomu dźwięku	Wynik	Norma	Przekroczenie
1.	Pkt.1 - referencyjny* ul. Partyzantów 24 tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży	N50o51'04,87" E19o58'18,39"	28-29. 06.2011	10	4	L _{AeqD}	67,1	55	12,1
						L _{AeqN}	68,4	-	-
2.	Pkt. 2 ul. Partyzantów 24 tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży	N50o51'04,19" E19o58'18,21"	28-29. 06.2011	20	4	L _{AeqD}	62,2**	55	7,2
						L _{AeqN}	66,4**	-	-
3.	Pkt. 3 – referencyjny* ul. Czarnieckiego (odcinek od ul. 1-go Maja do granic miasta) Tereny mieszkaniowo-usługowe	N50o50'34,42" E19o57'44,06"	27-28. 09.2011	10	4	L _{AeqD}	65,8	60	5,8
						L _{AeqN}	59,0	50	9,0

* Punkt referencyjny – w ramach badań monitoringowych hałasu, jest to punkt w stałej odległości od źródła, w którym badania służą głównie do monitorowania zmian parametrów źródeł hałasu, ** Wartość równoważnego poziomu dźwięku po korekcie z uwagi na lokalizację punktu pomiarowego przy elewacji budynku

W celu poprawy klimatu akustycznego w mieście, należałoby rozważyć całkowity zakaz wjazdu do miasta pojazdów ciężkich, co jednocześnie wpłynie pozytywnie na płynność ruchu strumienia pojazdów. Poprawę klimatu akustycznego w mieście będzie można również uzyskać poprzez naprawę uszkodzonych nawierzchni ulic oraz wykonania utwardzonej nawierzchni na kilku ulicach. Zastosowanie ekranów akustycznych w centralnej części miasta, ze względu na stosunkowo ciasną zabudowę i niewielką ilość wolnej przestrzeni, jest trudne do zrealizowania. Z tych samych względów nie jest możliwe zastosowanie pasów zieleni, które tylko w nieznacznym stopniu mogłyby wpłynąć na poprawę klimatu akustycznego. Celowym natomiast jest rozważenie utworzenia pasów zieleni wzdłuż dróg wylotowych w kierunku Radomska, Przedborza, Końskich, Kielc, Jędrzejowa i Koniecpola, na których to drogach odnotowano znaczne natężenie samochodów wielkotonażowych i związany z tym stosunkowo duży poziom hałasu [3].

5.8. Pola elektromagnetyczne

Promieniowanie to jest zjawiskiem powszechnym. Źródłami tego promieniowania są systemy przesyłowe energii elektrycznej, stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej oraz urządzenia o mniejszej uciążliwości, diagnostyczne, terapeutyczne, przemysłowe, a także domowe. Dla ochrony środowiska istotne znaczenie mają urządzenia, które emitują fale elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości w postaci radiofal o częstotliwości 0,1–300 MHz i mikrofal od 300 do 300 000 MHz, umieszczone w środowisku naturalnym [3].

Do urządzeń najbardziej szkodliwych na obszarze powiatu włoszczowskiego należą [3]:

- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 220 kV łączące Stację Systemową „Kielce 400” z Joachimowem i Łośnicą, których szkodliwy wpływ rozciąga się 25 m od osi linii w obie strony,
- linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV, stacja systemowa „Kielce 400” - Oleszno - Opoczno i Szczekociny - Secemin - Włoszczowa - Joachimów, których szkodliwy wpływ rozciąga się 12 m od osi linii w obie strony,
- stacje elektroenergetyczne 110/15 kV we Włoszczowie, Seceminie i Koziej Wsi, których uciążliwość zamyka się w granicach obiektu,
- bazowe stacje telefonii komórkowej różnych operatorów

Obowiązujące od 01.01.2008 r. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada

2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2007 nr 221 poz. 1645) obliguje do wyznaczenia na terenie każdego województwa po 135 punktów pomiarowych z podziałem po 45 w każdym roku 3-letniego cyklu pomiarowego, w tym po 15 punktów dla 3 kategorii [WIOŚ Kielce - Monitoring pól elektromagnetycznych w roku 2010] obszarów dostępnych dla ludności tj. [3]:

- centralnych dzielnic lub osiedli miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys.,
- pozostałych miast,
- terenów wiejskich.

W roku 2010 na terenie województwa świętokrzyskiego do badań monitoringowych natężenia pól elektromagnetycznych (PEM) wytypowano 45 punktów pomiarowych, znajdujących się w dostępnych dla ludności miejscach w [3]:

- miastach o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. – brak takich miast na terenie powiatu włoszczowskiego,
- pozostałych miastach - 15 punktów - na terenie powiatu włoszczowskiego
- został zlokalizowany jeden taki punkt i mieści się on w mieście Włoszczowa,
- terenach wiejskich - 15 punktów - na terenie powiatu włoszczowskiego
- został zlokalizowany jeden taki punkt i znajduje się on w miejscowości Radków.

W tabeli poniżej zestawiono wyniki pomiarów w powiecie włoszczowskim odpowiednio w latach 2011 i 2012, z podziałem na obszary według liczby ludności.

Tabela 16 Wyniki pomiarów natężenia pól elektromagnetycznych na terenie powiatu włoszczowskiego[22]

Lp.	Rok wykonywanego pomiaru	Miejscowość	Rodzaj obszaru	Lokalizacja punktu pomiarowego	Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości [V/m]
1.	2011	Włoszczowa	Miasto o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys.	Plac wolności	0,021
	2012			ul. Wiśniowa 19	
2.	2011	Secemin	Tereny wiejskie	Plac wolności 14 (skwer przy trasie 786)	0,040

W żadnym punkcie pomiarowym nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej wartości poziomu pól elektromagnetycznych, określonej rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U. 2003 nr 192 poz. 1883), zgodnie z którym dopuszczalny poziom PEM dla miejsc dostępnych dla ludności, w zakresie częstotliwości PEM od 3 MHz do 300 MHz wynosi 7 V/m (składowa elektryczna) [3].

Ochrona ludzi i środowiska przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym uregulowana jest ustawowo (prawo budowlane, prawo ochrony środowiska, ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym), przepisami bhp oraz sanitarnymi [3].

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U. 2003 nr 192 poz. 1883) określa:

- dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku, zróżnicowane dla:
  - terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową,
  - miejsc dostępnych dla ludności,
- zakresy częstotliwości pól elektromagnetycznych, dla których określa się parametry fizyczne charakteryzujące oddziaływanie pól elektromagnetycznych na środowisko;
- metody sprawdzania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych;
- metody wyznaczania dotrzymania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

Utrzymana została zasada, zgodnie z którą, nie normuje się dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych tam gdzie przebywanie ludzi nie będzie miało miejsca. Rozporządzenie określa również zakresy częstotliwości pól elektromagnetycznych, dla których określone zostaną parametry fizyczne, charakteryzujące oddziaływanie tych pól na środowisko, także zakres i sposób prowadzenia badań pól elektromagnetycznych [3].

Pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych wymagają [3]:

- linie i stacje elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV lub wyższym,
- instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne, których równoważna moc promieniowania izotropowo jest równa 15 W lub wyższa, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 0,03 MHz do 300 000 MHz.

5.9. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Reguluje ją Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz Ustawa z dnia 25 stycznia 2013 r. o zmianie utrzymania czystości i porządku w gminach.

Zgodnie z zapisami Ustawy o odpadach z dnia 14 grudnia 2012 r. jednostki podziału terytorialnego zobligowane są do opracowania Planu Gospodarki Odpadami dla określonych horyzontów czasowych. Gminy gospodarowanie odpadami komunalnymi realizują poprzez zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami, Regionalnych Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) oraz poprzez ustanowienie selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Selektywna zbiórka powinna obejmować co najmniej następujące frakcje odpadów: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło i opakowania wielomateriałowe oraz odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji. W nowej ustawie określono również poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami, które gmina jest obowiązana osiągnąć w poszczególnych latach [3].

Z informacji GUS wynika, że w 2014 r. na obszarze powiatu włoszczowskiego ilość odpadów wytworzonych i dotychczas składowanych (nagromadzonych z wyłączeniem odpadów komunalnych) wyniosła 23,5 tys. ton. Całość przekazano innym odbiorcom[11].

Zgodnie z wyżej przywołaną ustawą, w celu usystematyzowania gospodarki odpadami komunalnymi zastosowano podział województwa na 6 regionów gospodarki odpadami komunalnymi, z uwzględnieniem w każdym regionie min. liczby mieszkańców na poziomie 150 tys. mieszkańców. Podział ten uwzględnia zarówno uwarunkowania geograficzne, gospodarcze, środowiskowe jak i gęstość zaludnienia. Zgodnie z przyjętą uchwałą Nr XXI/360/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie uchwalenia „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego na lata” 2012-2018 powiat włoszczowski wchodzi w skład regionu gospodarki odpadami komunalnymi: „Region 3”. Do tego regionu zakwalifikowano także powiat jędrzejowski (Jędrzejów, Małogoszcz, Sędziszów, Imielno, Nagłowice, Oksa, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Wodzisław), powiat kazimierski (Skalbmierz) oraz powiat pińczowski (Działoszyce, Michałów) [16].

Na terenie powiatu włoszczowskiego instalacją: do mechaniczno-biologicznego

przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów, do składowania odpadów jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. we Włoszczowie zarządzające składowiskiem odpadów „Kępny Ług” we Włoszczowie przy ul. Przedborskiej. Składowisko odpadów komunalnych zostało oddane do użytku w 1992 r. i gruntownie zmodernizowane w 2009 r. Na terenie składowiska „Kępny Ług” we Włoszczowie funkcjonuje od 2010 roku instalacja do segregacji odpadów. Instalacja działa na podstawie pozwolenia zintegrowanego wydanego przez Marszałka Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 maja 2014 roku znak: OWŚ.VII.7222.33.2013. Wszystkie dostarczone odpady komunalne do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w roku 2014 o kodzie 20 03 01 poddane zostały przetwarzaniu (proces R 12). W przypadku awarii regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów zostaje uruchomiona instalacja do zastępczej obsługi, przydzielona dla konkretnego regionu. W zakresie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych są to: ul. Sportowa 2 28-340 Sędziszów (Tadeusz Cieślak P.P.H.U. "TAMAX" ul. Dworcowa 46, 28-340 Sędziszów); Sielec Biskupi 28-530 Skalbmierz („EKOM” Maciejczyk Sp. J. ul. Paderewskiego 18, 25-004 Kielce (po uzyskaniu zezwolenia w zakresie odzysku odpadów o kodzie 200301)). W zakresie przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów instalacją zastępczą jest: Przededworze 26-020 Chmielnik (Kopalnia Granitu „Kamienna Góra” Sp. z o.o., Micigózd, ul. Częstochowska 6, 26-065 Piekoszków). W zakresie składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych o pojemności pozwalającej na przyjmowanie przez okres nie krótszy niż 15 lat odpadów w ilości nie mniejszej niż powstające w instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, są to: Borszowice 28-340 Sędziszów (Zakład Usług Komunalnych w Sędziszowie, ul. Dworcowa 19, 28-340 Sędziszów); Sielec Biskupi 28-530 Skalbmierz ("EKOM" Maciejczyk Sp. J., ul. Paderewskiego 18, 25-004 Kielce); Potok Mały 28-300 Jędrzejów (Składowisko Odpadów Komunalnych w Potoku Małym, Potok Mały, 28-300 Jędrzejów). Instalacje zastępcze do składowania odpadów stanowią: Borszowice 28-340 Sędziszów (Zakład Usług Komunalnych w Sędziszowie, ul. Dworcowa 19, 28-340 Sędziszów); Sielec Biskupi 28-530 Skalbmierz ("EKOM" Maciejczyk Sp. J., ul. Paderewskiego 18, 25 004 Kielce); Potok Mały 28-300 Jędrzejów (Składowisko Odpadów Komunalnych w Potoku Małym, Potok Mały, 28-300 Jędrzejów).

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Przyjęte surowce wtórne po przesortowaniu na poszczególne rodzaje (gatunki) przekazano do recyklingu. W roku 2014 ogółem przyjęto na RIPOK Włoszczowa n/w ilości odpadów, które zostały poddane poszczególnym procesom przetwarzania [16]:

Tabela 17 Masa przyjętych przez RIPOK Włoszczowa ilości odpadów wtórnych i sposoby ich przetworzenia [16]

Lp.	Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa przyjętych odpadów [Mg]	Metody przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów
1.	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	99,58	R 3 ¹
2.	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	42,21	R 3 ¹
3.	15 01 07	Opakowania ze szkła	98,60	R 3 ¹
4.	17 01 01	Odpady z betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	675,47	R 5 ²
5.	19 12 12	Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów inne niż 19 12 11	32,50	D 5 ³
6.	20 03 01	Nie segregowane (zmieszane) odpady komunalne	12 521,67	R 12 ⁴
7.	20 03 07	Odpady wielogabarytowe	38,54	D 5 ³

¹R3 - Recykling lub odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki (w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania,

²R5 - Recykling lub odzysk innych materiałów nieorganicznych,

³R12 - Wymiana odpadów w celu poddania ich któremukolwiek z procesów wymienionych w pozycji R1-R11,

⁴D5 - Składowanie na składowiskach w sposób celowo zaprojektowany (np. umieszczanie w uszczelnionych oddzielnych komorach, przykrytych i izolowanych od siebie wzajemnie i od środowiska itd.)

Z dostarczonych nie segregowanych odpadów komunalnych o kodzie 20 03 01 wytworzono (odzyskano) w procesie przetwarzania odpadów surowce wtórne, które przekazano do recyklingu [16].

Tabela 18 Masa surowców wtórnych przekazana do recyklingu [16]

Lp.	Kod odpadu	Rodzaj odpadów	Masa wytworzonych odpadów [Mg]
1.	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	38,58
2.	15 01 02	Odpady z tworzyw sztucznych	23,04
3.	15 01 07	Opakowania ze szkła	213,28
4.	16 01 03	Zużyte opony	19,00
5.	19 12 01	Papier i tektura	26,55

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

6.	20 01 23* 20 01 33* 20 01 35* 20 01 36*	Urządzenia zawierające freony, baterie i akumulatory łącznie z bateriami i akumulatorami wymienionymi w 16 06 01, 16 06 02 lub 16 06 03 oraz niesortowane baterie i akumulatory zawierające te baterie, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	4,908
----	--	--	-------

Zgodnie z w/w pozwoleniem instalacja posiada uprawnienia do przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych, ulegających biodegradacji oraz wytwarzaniu odpadów w procesie mechaniczno – biologicznym [16].

RIPOK wyposażony jest w: sortownię odpadów, rozdrabniacz odpadów, przesiewacz odpadów Ø 80, biostabilizator do biologicznego przetwarzania odpadów w tym frakcji podsitowej z sita Ø 80, sito Ø 20, kompostownię, ładowarkę teleskopową JCB, ładowarkę L 15, ciągnik z przyczepą do przewozu odpadów, rozdrabniacz do gałęzi, rozdrabniacz do szkła, rozdrabniacz do tworzyw sztucznych oraz całą infrastrukturę budowlaną tj. warsztat – garaż, budynek administracyjno – biurowy, magazyn surowców wtórnych, magazyn odpadów niebezpiecznych, studnię głębinową dla potrzeb instalacji oraz boksy na surowce wtórne tj. złom, opakowania ze szkła, ogumienie, zmieszane odpady opakowaniowe. Przedsiębiorstwo w celu dalszego dostosowania instalacji do wymogów określonych przepisami prowadzi systematycznie modernizację [16].

Usuwanie azbestu do 2012 roku odbywało się na podstawie Programu usuwania wyrobów zawierających azbest. Przedmiotowy Program został przyjęty uchwałą Rady Powiatu Włoszczowskiego Nr VII/53/07 z dnia 29 maja 2007 roku ze zmianami wynikającymi z uchwały Nr XXXIV/177/10 Rady Powiatu Włoszczowskiego z dnia 29 stycznia 2010 r. Szacuje się, że na terenie powiatu włoszczowskiego może powstać przy realizacji programów usuwania wyrobów zawierających azbest ok. 2 229182 m², tj. ok. 25 tys. Mg odpadów azbestowo-cementowych. Realizacja Programu... została rozpoczęta w czerwcu 2007 r. i polegała na dofinansowywaniu przez Powiat kosztów demontażu, transportu i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest w ramach określonego limitu, po podpisaniu z powiatem umowy i spełnieniu przez wnioskodawcę pewnych warunków: wykonania zgłoszenia robót budowlanych (lub uzyskania pozwolenia na budowę) i wykonania prac przez firmę posiadającą zatwierdzony przez Starostę program gospodarki odpadami zawierającymi azbest. Źródłem finansowania Programu... były środki zabezpieczone w Powiatowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej [17].

Z dniem 1 stycznia 2010 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm.) polegająca m. in. na likwidacji powiatowych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Ze środków tego funduszu realizowany był w poprzednich latach Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla powiatu włoszczowskiego, który przewidywał udzielanie dofinansowania do prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest (głównie eternitu). W wyniku zmiany przepisów ww. ustawy i przyjętym stanowiskiem Regionalnej Izby Obrachunkowej w Kielcach dot. możliwości finansowania usuwania azbestu ze środków budżetu samorządów, Starostwo Powiatowe we Włoszczowie finansowało wyłącznie koszty transportu i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest, bez kosztów ich demontażu, które to pokrywał właściciel. Wykonanie usługi wykonawca potwierdzał sporządzając z właścicielem protokół odbioru. Rozliczenie finansowe za usługę załadunku, wywozu i utylizacji odbywało się z wykorzystaniem faktur, wystawianych przez uprawnioną firmę Powiatowi, bez udziału posiadacza odpadów. Regulamin finansowania przez Powiat Włoszczowski usługi załadunku, wywozu i utylizacji wyrobów zawierających azbest składowanych na terenie nieruchomości stanowiących własność osób fizycznych położonych na terenie powiatu włoszczowskiego został przyjęty uchwałą Nr 38/10 Zarządu Powiatu Włoszczowskiego z dnia 8 kwietnia 2010 r. z późniejszymi zmianami. Starostwo przeprowadzało postępowania w sprawie wyboru wykonawcy w trybie zapytania ofertowego w zakresie usług załadunku, wywozu i utylizacji wyrobów zawierających azbest składowanych na terenie nieruchomości stanowiących własność osób fizycznych, położonych na terenie powiatu włoszczowskiego. W ich wyniku wyłaniano firmy, które realizowały w poszczególnych latach ww. usługi tj.: PHUP „EURO-GAZ” Sp. J. ul. Leśna 48, 26-052 Nowiny (2010, 2012), „BIO-MED” ul. Olszewskiego 6, 25-663 Kielce, (2011), konsorcjum firm: Miejskie Usługi Komunalne Sp. z o.o. ul. Mościcka 43, 26-110 Skarżysko Kamienna, Przedsiębiorstwo Wywozu Nieczystości Stałych „ALMAX” Sp. z o.o. ul. Wrocławska 3 26-600 Radom (2012). Ilość zrealizowanych wniosków w okresie funkcjonowania programu za lata 2007-2012 przedstawia się następująco [17]:

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 19 Realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla powiatu włoszczowskiego [17]

Lp.	Rok	Ilość zrealizowanych wniosków	Ilość usuwanych odpadów zawierających azbest (Mg)	Kwota (zł)
1.	2007	9	17,924	12.935,76
2.	2008	46	73,999	56.129,20
3.	2009	42	81,505	57.387,70
4.	2010	110	206,77	51.282,90
5.	2011	82	169,69	54.837,84
6.	2012	93	244,049	81.026,35
Razem		382	793,937	313.599,75

Począwszy od 1 stycznia 2013 r. Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Powiatu Włoszczowskiego jest realizowany poprzez udzielanie dotacji z budżetu powiatu gminom posiadającym uchwalone gminne programy usuwania wyrobów zawierających azbest. Współpraca samorządów gminnych z powiatowym w tym zakresie znacznie zwiększyła możliwość utylizacji wyrobów zawierających azbest. Taka forma wsparcia pozwoliła również gminom, przy zabezpieczeniu własnych środków budżetowych, na wystąpienie z wnioskami o przyznanie dotacji do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach. Przy takim rozwiązaniu gminy nie ponoszą kosztów realizacji programów z własnych budżetów, a jedynie koszty ich obsługi administracyjnej. Koszty transportu i utylizacji wyrobów zawierających azbest są pokrywane wówczas z budżetu powiatu (15%) oraz WFOŚiGW w Kielcach (35%) i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (50%). Powiat Włoszczowski w 2014 roku przeznaczył w swoim budżecie na realizację ww. zadań kwotę 55.200 zł. Wykorzystana z tego została kwota 38.565,35 zł, przy udziale której unieszkodliwiono łącznie 40425,56 m² tj. 477,26 Mg odpadów (wyrobów zawierających azbest - eternitu). Demontowane odpady zostały zdeponowane na wyznaczonych składowiskach odpadów niebezpiecznych: „Środowisko i Innowacje” Sp. z o.o. w miejscowości Dobrów w gminie Tuczępy oraz .A.S.A. w Radomsku – Eko-Radomsko Sp. z o. o., eliminując w ten sposób negatywne oddziaływanie na zdrowie ludzi i środowisko naturalne [17].

Ponadto ceny jednostkowe brutto za demontaż, transport i unieszkodliwienie w roku 2014 kształtowały się na poziomie od 5,69zł do 7,66zł brutto za m² natomiast za transport i unieszkodliwienie od 3,31zł do 4,10 zł brutto za m² [17].

Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego w 2013 r. przedstawia się następująco [17]:

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 20 Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego w 2013 r. [17]

Lp.	Gmina	Ilość załatwionych wniosków	Ilość zutilizowanych odpadów [Mg]	Poniesione koszty [zł]
1.	Kluczewsko	16	34,82	19996,47
2.	Krasocin	16	34,14	10692,65
3.	Moskorzew	0	0	0
4.	Radków	20	39,62	19130,26
5.	Secemin	25	62,20	9984,78
6.	Włoszczowa	24	58,7	21057,73
	Razem	101	229,48	80861,89

Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego w 2014 r. przedstawia się następująco [17]:

Tabela 21 Realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego w 2014 r. [17]

Lp.	Gmina	Ilość załatwionych wniosków	Ilość zutilizowanych odpadów [Mg]	Poniesione koszty [zł]
1.	Kluczewsko	15	38,59	19.995,60
2.	Krasocin	49	106,30	35.589,24
3.	Moskorzew	38	99,00	36.838,80
4.	Radków	30	65,77	27.419,17
5.	Secemin	28	57,65	18.268,02
6.	Włoszczowa	51	109,94	44.289,88
	Razem	211	477,25	182.400,71

5.10 Edukacja ekologiczna

W ramach prowadzenia edukacji ekologicznej, powiat włoszczowski organizuje corocznie konkurs wiedzy o środowisku przyrodniczym powiatu włoszczowskiego.

Celem Konkursu jest propagowanie wiedzy o walorach przyrodniczych powiatu włoszczowskiego, rozbudzenie zainteresowań i pogłębienie wiedzy o Ziemi Włoszczowskiej jako Małej Ojczyźnie, rozwijanie umiejętności wyszukiwania wiadomości o regionie przy pomocy różnych źródeł informacji, integracja środowisk szkolnych [8].

Pytania konkursowe dotyczą przyrody i ochrony środowiska na terenie powiatu włoszczowskiego, a w szczególności: charakterystyki środowiska geograficznego, fauny i flory charakterystycznej dla tego terenu, w tym szczególnie gatunków objętych ochroną, form ochrony przyrody występujących na terenie powiatu, zagrożeń środowiska geograficznego [8].

Konkurs przeznaczony jest dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z terenu powiatu włoszczowskiego, oddzielnie dla obu kategorii szkół. Każda szkoła może zgłosić 1 – 3 uczestników [8].

Nagrody dla laureatów oraz dla pozostałych uczestników są ufundowane z budżetu powiatu, a także poprzez dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach [8].

Udział osób w Konkursie w poszczególnych latach:

- 2014 r. 13 szkół – 39 osób,
- 2013 r. 13 szkół – 38 osób,
- 2012 r. 12 szkół – 34 osoby.

Starostwo Powiatowe również dofinansowywało szereg konkursów. Nagrody dofinansowane były z budżetu powiatu [8]:

- Rok 2015
  - „Ekokontrolki – elektrośmieci nie mają szans”. W związku z ogromnym zagrożeniem ze strony e-odpadów uczniowie i nauczyciele z ZSP Nr 2 im. Hetmana Stefana Czarnieckiego postanowili działać i pomóc naszej Planecie Ziemi organizując konkurs „Ekokontrolki – elektrośmieci nie mają szans”. Celem konkursu jest podniesienie stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie prawidłowego postępowania ze zużytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym i

zużytych bateriami oraz zwiększenie poziomu zbiórki tego sprzętu. Patronat nad III edycją powiatowego konkursu „Ekokontrolki- elektrośmieci nie mają szans” sprawuje Starostwo Powiatowe we Włoszczowie. Partnerem konkursu jest MB Recycling Regionalny System Zbierania Zużytego Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego ul. Czarnowska 56, 26-065 Piekoszów. Finał zbiórki odpadów odbył się 15 kwietnia 2015 roku. W wyniku podjętych działań zebrano łącznie 6930 kg ZSEiE oraz zużytych baterii.

□ Rok 2014

- Patronat nad II edycją powiatowego konkursu „Ekokontrolki - elektrośmieci nie mają szans” objęło Starostwo Powiatowe we Włoszczowie i Urząd Gminy Włoszczowa, które również wsparły finansowo konkurs. Partnerem konkursu jest MB Recycling Regionalny System Zbierania Zużytego Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego ul. Czarnowska 56, 26-065 Piekoszów oraz Fundacja Odzyskaj Środowisko. Dnia 15 listopada 2013 roku zakończono rejestrację elektroniczną w II edycji powiatowego konkursu „Ekokontrolki – elektrośmieci nie mają szans”. Do udziału w konkursie zgłosiły się następujące placówki oświatowe. W wyniku podjętych działań zebrano łącznie 11 068 kg ZSEiE oraz zużytych baterii.
- „Aktywni dla klimatu” będącego częścią ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej dla klimatu pt. "Zmieniaj nawyki - nie klimat!". W dniach 31 marca - 1 kwietnia 2014 r. w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie zorganizowano i przeprowadzono darmową zbiórkę zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (ZSEE). Zbiórka była częścią ogólnopolskiego konkursu „Aktywni dla klimatu”, w którym szkoła brała udział. Organizatorem akcji była Fundacja Ośrodka Edukacji Ekologicznej z siedzibą w Warszawie. Konkurs był częścią ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej dla klimatu pt. "Zmieniaj nawyki - nie klimat!", mającej na celu upowszechnienie wiedzy na temat zmian klimatycznych. Pięciosobowa grupa uczniów z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie wraz z opiekunem zorganizowała i przeprowadziła akcję na terenie szkoły, angażując w nią wielu nauczycieli, uczniów, instytucje oraz mieszkańców naszego regionu. W ramach konkursu uczniowie biorący w nim udział organizowali akcje informacyjne i edukacyjne na terenie gminy i powiat, prowadzili rozmowy z mieszkańcami gminy oraz rozdawali ulotki informacyjne, rozwieszali plakaty, tworzyli gazetki i umieszczali

informacje na stronach internetowych. Zużyty sprzęt został odebrany przez operatora ogólnopolskiego firmę REMONDIS Electrorecycling Sp. z o.o. Wg protokołu przyjęcia przez firmę szkoła zebrała w sumie 4,76 ton zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie zajął w konkursie III miejsce w Polsce, w kategorii szkół ponadgimnazjalnych. Patronat nad konkursem objęło Starostwo Powiatowe we Włoszczowie, które sfinansowało zakup nagród dla 5 uczniów tworzących zespół.

- Konkurs fotograficzny Przyroda Powiatu Włoszczowskiego w Barwach Jesieni. Konkurs fotograficzny pn. „Przyroda powiatu włoszczowskiego w barwach jesieni” zorganizowany był przez Zespół Placówek Oświatowych nr 1 we Włoszczowie przy udziale Starostwa Powiatowego we Włoszczowie. Celem konkursu było m.in. zwrócenie uwagi na otaczającą przyrodę powiatu włoszczowskiego, kształtowanie wyobraźni, rozwijanie wrażliwości estetycznej inspirowanej pięknem przyrody regionu oraz kształtowanie umiejętności selekcji materiału fotograficznego. Konkurs skierowany był do szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych – w czterech kategoriach wiekowych.
- Rok 2013
  - Konkurs fotograficzny Przyroda Powiatu Włoszczowskiego w Promieniach Lata. Konkurs fotograficzny pn. „Przyroda powiatu włoszczowskiego w promieniach lata” zorganizowany był przez Zespół Placówek Oświatowych nr 1 we Włoszczowie przy udziale Starostwa Powiatowego we Włoszczowie. Celem konkursu było m.in. zwrócenie uwagi na otaczającą przyrodę powiatu włoszczowskiego, kształtowanie wyobraźni, rozwijanie wrażliwości estetycznej inspirowanej pięknem przyrody regionu oraz kształtowanie umiejętności selekcji materiału fotograficznego. Konkurs skierowany był do szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych – w czterech kategoriach wiekowych.
  - „Ekokontrolki – elektrośmieci nie mają szans”. W związku z ogromnym zagrożeniem ze strony e-odpadów uczniowie i nauczyciele z ZSP Nr 2 im. Hetmana Stefana Czarnieckiego postanowili działać i pomóc naszej Planecie Ziemi organizując konkurs „Ekokontrolki – elektrośmieci nie mają szans”. Celem konkursu jest podniesienie stanu

świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie prawidłowego postępowania ze zużytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym i zużytymi bateriami oraz zwiększenie poziomu zbiórki tego sprzętu. Patronat nad I edycją powiatowego konkursu „Ekokontrolki - elektrośmieci nie mają szans” sprawuje Starostwo Powiatowe we Włoszczowie i Urząd Gminy Włoszczowa.

- Konkursy plastyczne przeprowadzane od 2006 r.
- Konkursy plastyczne zorganizowane były przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego – Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska. Konkursy skierowane do dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 18 lat i przeprowadzone w czterech kategoriach wiekowych. Etap powiatowy został przeprowadzany w Starostwie Powiatowym. W jego wyniku zostali wyłonieni laureaci konkursu. Laureaci I, II, III miejsca w każdej z czterech kategorii wiekowych, a wyróżnione prace zostały przesłane do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego do udziału w etapie wojewódzkim. Zakres merytoryczny konkursu oraz szczegółowe warunki uczestnictwa określał Regulamin Wojewódzkiego konkursu plastycznego.
- 2006 r. - „Środowisko a odpady” Celem konkursu jest propagowanie podnoszenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży, rozpowszechnienie akcji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, rozwijanie wśród uczniów zainteresowań problematyką ochrony środowiska, kształtowanie właściwych postaw wobec przejawów degradacji środowiska przyrodniczego oraz popularyzacja Dnia Ziemi i Światowego Dnia Ochrony Środowiska.
- 2007 r. „Czyste powietrze wokół nas”. Celem konkursu było propagowanie, podnoszenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży, rozpowszechnienie akcji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, rozwijanie wśród uczniów zainteresowań problematyką ochrony środowiska, kształtowanie właściwych postaw wobec przejawów degradacji środowiska przyrodniczego oraz popularyzacja Dnia Ziemi i Światowego Dnia Ochrony Środowiska.
- 2008 r. „Czyste powietrze wokół nas” Celem konkursu jest propagowanie podnoszenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży, rozpowszechnienie akcji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, rozwijanie wśród uczniów zainteresowań problematyką ochrony środowiska, kształtowanie właściwych postaw wobec przejawów

degradacji środowiska przyrodniczego oraz popularyzacja Dnia Ziemi i Światowego Dnia Ochrony Środowiska.

- 2009 r. „Las w życiu człowieka” Celem konkursu jest zwrócenie uwagi dzieci na piękno i funkcje lasu w życiu człowieka oraz w rozwoju życia na Ziemi, poznanie przyczyn degradacji środowiska leśnego, zachęcanie do uczestnictwa w działaniach mających na celu ochronę i zapobieganie dewastacji naturalnego ekosystemu leśnego, nauka odpowiedzialności za zwierzęta dziko żyjące, rozwijanie fascynacji młodzieży światem przyrodniczym, jego różnorodnością oraz bogactwem a także popularyzacja Dnia Ziemi i Światowego Dnia Ochrony Środowiska.
- 2010 r. „Szukamy rady na odpady” Celem konkursu jest podnoszenie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży, rozpowszechnianie akcji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, promowanie i rozwijanie nawyku segregacji odpadów i możliwość ich powtórnego wykorzystania, rozwijanie wśród uczniów zainteresowań problematyką ochrony środowiska, kształtowanie właściwych postaw wobec przejawów degradacji środowiska przyrodniczego, a także popularyzacja Dnia Ziemi i Światowego Dnia Ochrony Środowiska.
- 2011 „Hałas – nasz wróg” Celem konkursu jest rozbudzenie wśród uczniów świadomości o niebezpiecznym dla naszego zdrowia zagrożeniu cywilizacyjnym jakim jest hałas na ulicy, w miejscu pracy i nauki, w miejscach odpoczynku, kształtowanie poczucia odpowiedzialności za swoje zachowania – sposób komunikowania się i kulturę słowa, propagowanie zdrowego stylu życia, promocja komunikacji zbiorowej, rowerowej oraz ścieżek rowerowych, podjęcie działań zmierzających do stworzenia przyjaznego naszym uszom, cichszego środowiska oraz zwrócenie uwagi jaki ważny dla naszego organizmu jest narząd słuchu – narząd zmysłu odpowiedzialny za komunikowanie się z drugim człowiekiem.
- 2012 r. „Piękno oraz walory przyrodnicze regionu świętokrzyskiego” Celem konkursu jest propagowanie wiedzy na temat piękna i walorów przyrodniczych naszego regionu, wyrabianie szacunku dla przyrody i jej piękna, rozbudzanie potrzeby kontaktu z przyrodą, zachęcanie do uczestnictwa w działaniach mających na celu ochronę i zapobieganie dewastacji środowiska naturalnego, rozwijanie wśród uczniów zainteresowań problematyką ochrony środowiska, kształtowanie wyobraźni uczniów

poprzez prace plastyczne, umożliwienie dzieciom i młodzieży zaprezentowanie swojego talentu oraz popularyzacja Dnia Ziemi i Światowego Dnia Ochrony Środowiska.

- 2013 r. „Zielona Energia” organizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego – Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Środowiska. Celem konkursu jest rozwijanie świadomości ekologicznej, zwrócenie uwagi dzieci i młodzieży na problem zużycia energii oraz możliwości pozyskiwania jej ze źródeł odnawialnych oraz rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska naturalnego w najbliższym otoczeniu

6. Efekty realizacji dotychczasowego programu ochrony środowiska

Lata 2009 - 2010		Lata 2012 - 2013	
Zakładany cel	Efekt	Zakładany cel	Efekt
Zachowanie dziedzictwa biologicznego powiatu	Przedborski Park Krajobrazowy – 9041,2ha na terenie powiatu, Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu - 89710 ha na terenie powiatu, Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu – 9014,2 ha na terenie powiatu, Rezerwat przyrody: - „Ługi”- 90,23 ha, - Bukowa Góra 34,80 ha, - Murawy Dobromierskie 36,29 ha, - Oleszno 262,73ha, 23 użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 21,16 ha Ostoja Przedborska – 11605,2 ha Dolina Górnej Pilicy 11195.1 ha, Dolina Białej Nidy 5116.8 ha powierzchnia gruntów objęta programem rolno-środowiskowym - 1296,61 ha w skali powiatu (brak danych dla gmin), lesistość - 41,5 %	Ochrona zasobów i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej	powierzchnia obszarów chronionych: Przedborski Park Krajobrazowy – 9041,2ha na terenie powiatu, Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu - 89710 ha na terenie powiatu, Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu – 9014,2 ha na terenie powiatu, Rezerwat przyrody: - „Ługi”- 90,23 ha, - Bukowa Góra 34,80 ha, - Murawy Dobromierskie 36,29 ha, - Oleszno 262,73ha, 23 użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 21,16 ha powierzchnia obszarów objętych programem Natura 2000: Ostoja Przedborska – 11605,2 ha Dolina Górnej Pilicy 11195.1 ha, Dolina Białej Nidy 5116.8 ha powierzchnia użytków rolnych objętych programem rolno-środowiskowym - 2091 ha w skali powiatu,
1) oszczędne i racjonalne korzystanie z	powierzchnia terenów zrekultywowanych	Zrównoważone korzystanie z zasobów	powierzchnia terenów zrekultywowanych:

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

<p>surowców i zminimalizowanie skutków eksploatacji 2) poprawa stanu środowiska naturalnego zmienionego w wyniku</p>	<p>3,73 ha (Dąbrówka Czostkowska gm. Krasocin)</p>	<p>kopalin oraz minimalizacja niekorzystnych skutków ich eksploatacji i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych</p>	<p>2,58 ha (Dąbrówka Czostkowska gm. Krasocin,), 0,04 ha (Ludynia gm. Krasocin), 4,03ha (Pilczyca, Pilczyca II gm. Kluczewsko),</p>
<p>1) uzyskanie zauważalnej poprawy jakości wód powierzchniowych; 2) zaopatrzenie w wodę obszarów deficytowych; 3) gospodarowanie zasobami wodnymi w układzie zlewniowym; 4) zwiększenie stopnia retencji powierzchniowej oraz poprawa ochrony przeciwpowodziowej</p>	<p>w zakresie jakości wód powierzchniowych bez istotnych zmian, brak wód pozaklasowych, wody z ujęć komunalnych odpowiadają normom, (poza nielicznymi wyjątkami), stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej - 165,78 do 603,08km 37 zbiorników (o funkcjach rekreacyjnych, hodowlanych i retencyjnych)</p>	<p>Racjonalne gospodarowanie wszelkimi zasobami wodnymi powiatu oraz skuteczna ochrona terenów zagrożonych przed powodzią Osiągnięcie dobrego stanu jakości wód powierzchniowych i podziemnych</p>	<p>jakość wód powierzchniowych, udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej) - zły stan wód w punktach pomiarowych, jakość wód podziemnych, udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości - wody z ujęć komunalnych odpowiadają normom, (poza nielicznymi wyjątkami), stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej - 263,86 km do 640,89 km ilość zbiorników retencyjnych - 37 zbiorników (o funkcjach rekreacyjnych, hodowlanych i retencyjnych), udział nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych - brak danych,</p>
<p>zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrożenie przyjętego w „Planie gospodarki odpadami dla woj. świętokrzyskiego” systemu gospodarowania nimi</p>	<p>opracowane gminne plany gospodarki odpadami - 4 (Krasocin, Radków, Secemin, Włoszczowa), procent składowanych odpadów przemysłowych i komunalnych - ok. 90% zebranych odpadów komunalnych (wg danych z gmin), odpady przemysłowe nie</p>	<p>Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrożenie w gminach selektywnej zbiórki odpadów</p>	<p>przejęcie przez gminy obowiązku gospodarowania odpadami komunalnymi - od 1 lipca 2013 r. gminy przejęły od mieszkańców obowiązki gospodarowania odpadami komunalnymi, opracowane gminne programy</p>

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

	są składowane na terenie składowiska odpadów „Kępny Ług”		<p>selektywnego zbierania odpadów komunalnych - wszystkie gminy uchwały regulaminy utrzymania czystości i porządku</p> <p>osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania: Gmina Włoszczowa 10,5%, Gmina Kluczewsko 5,69%, Gmina Krasocin 11,8%, Gmina Moskorzew 10,62%, Gmina Radków 14,80%, Gmina Secemin 11%.</p>
zachowanie dobrej jakości powietrza atmosferycznego na obszarze całego powiatu	Brak danych	Spełnienie wymogów prawa w zakresie jakości powietrza poprzez stopniowe ograniczanie emisji niskiej, emisji z zakładów przemysłowych i emisji komunikacyjnej	<p>wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (stężenia średnioroczne): 2012 r. wg kryterium ochrony zdrowia ludzi: benzen – A NO₂ – A SO₂ – A PB – A Pył zaw. PM₁₀ – C Pył zaw. PM_{2,5} – C CO – A As, Cd, Ni – A B(a)p – C O₃ – D2 wg kryterium ochrony roślin: NO_X – A SO₂ – A O₃ – D2 2013 r. wg kryterium ochrony</p>

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			<p>zdrowia ludzi: benzen – A NO₂ – A SO₂ – A PB – A Pył zaw. PM₁₀ – C Pył. zaw. PM_{2,5} – C2 CO – A As, Cd, Ni – A B(a)p – C O₃ – D2</p> <p>wg kryterium ochrony roślin: NOX – A SO₂ – A O₃ – A/D2</p> <p>stopień redukcji zanieczyszczeń – b.d. procent energii uzyskiwanej ze źródeł odnawialnych;</p>
<p>wzmocniona ochrona i racjonalne użytkowanie gleb przydatnych dla rolnictwa z zachowaniem i wzmocnieniem walorów ekologicznych rolniczej przestrzeni produkcyjnej</p>	<p>powierzchnia terenów zdegradowanych wymagających rekultywacji - 128,02 ha powierzchnia gleb ściśle chronionych wyłączona z produkcji rolnej (ha) - brak takich terenów jakość gleb - procent dopuszczalnych stężeń w poszczególnych grupach terenów - brak terenów o glebach z przekroczonymi dopuszczalnymi wartościami metalami ciężkimi,</p>	<p>Ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe</p>	<p>powierzchnia terenów zdegradowanych wymagających rekultywacji - 226,87 ha,</p> <p>powierzchnia gleb ściśle chronionych wyłączona z produkcji rolnej (ha) - brak takich terenów,</p> <p>jakość gleb - procent dopuszczalnych stężeń w poszczególnych grupach terenów - brak terenów o glebach z przekroczonymi dopuszczalnymi wartościami metalami ciężkimi,</p>

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

<p>pełne wykorzystanie możliwości zwiększenia powierzchni leśnej powiatu i zapewnienie właściwego nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności SP</p>	<p>wzrost lesistości - 55,59 ha w skali powiatu opracowanie programu zwiększenia lesistości powiatu - gminy Krasocin, Secemin i Włoszczowa posiadają plany zagospodarowania przestrzennego w zakresie zalesień, powierzchnia gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia - brak danych w skali powiatu</p>	<p>Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej na terenie powiatu włoszczowskiego</p>	<p>wzrost lesistości - 85,20 ha w skali powiatu, opracowanie programu zwiększenia lesistości powiatu - gminy Krasocin, Secemin i Włoszczowa posiadają plany zagospodarowania przestrzennego w zakresie zalesień, powierzchnia gruntów porolnych przeznaczonych do zalesienia - brak danych w skali powiatu, lesistość - 41,98 %</p>
<p>Zmniejszenie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska na skutek awarii przemysłowych i transportu substancji niebezpiecznych</p>	<p>ilość opracowanych zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych - 4 plany (dane z 2 gmin) liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej - brak</p>	<p>Ograniczenie ryzyka możliwości wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz sposoby ograniczenia jej skutków</p>	<p>ilość opracowanych zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych - na terenie Gminy Włoszczowa nie ma zakładów zaklasyfikowanych do zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 10 października 2013 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2013r. poz. 1479), liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej - w okresie sprawozdawczym brak zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej.</p>

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

<p>1) podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa 2) stworzenie powszechnego dostępu do informacji o środowisku</p>	<p>ilość uczestników akcji, kampanii, szkoleń i in. - 8120 osób (dane z 2 gmin), ilość interwencji środowiskowych zgłaszanych przez mieszkańców - 45 (dane z 3 gmin), ilość przeprowadzonych działań na terenie powiatu i ich skuteczność (np. liczba gospodarstw ekologicznych, poprawa stanu sanitarnego wsi, stanu czystości rzek, lasów, korzystanie z ekologicznych źródeł energii, itp.). - na terenie gminy znajduje się 61 gospodarstw ekologicznych oraz 13 gospodarstw agroturystycznych, na terenie powiatu przeprowadzono w poszczególnych gminach akcję „Sprzątanie Świata” i „Dzień Ziemi”, na terenie gminy Włoszczowa przeprowadzono zbiórkę zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego</p>	<p>Kształtowanie nawyków kultury ekologicznej mieszkańców powiatu włoszczowskiego, zapewnienie szerokiego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie</p>	<p>ilość uczestników akcji, kampanii, szkoleń i in.:</p> <p>818 osób (gm. Secemin), 305 osób (gm. Radków), Gmina Włoszczowa: 2012r. – zorganizowanie spektaklu ekologicznego dla dzieci w wieku od 5 do 9 lat - 1141 osób, 2013 r. – konkursy ekologiczne organizowane na Dzień Ziemi – przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja – 2331 osób, konkurs wiedzy o środowisku przyrodniczym powiatu włoszczowskiego (rok 2012: 36 osób, rok 2013: 38 osób), konkursy plastyczne pn.: ”Piękno oraz walory przyrodnicze regionu świętokrzyskiego” - 21 osób, „Zielona energia” - 28 osób,</p> <p>ilość interwencji środowiskowych zgłaszanych przez mieszkańców: Gmina Włoszczowa: 2012r. - 3 interwencje 2013r. – 7 interwencje Gmina Secemin: 3 interwencje pozostałe gminy – b.d.</p> <p>ilość przeprowadzonych działań na terenie powiatu i ich skuteczność (np. liczba gospodarstw ekologicznych, poprawa stanu sanitarnego wsi, stanu czystości rzek,</p>
---	---	--	--

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			<p>lasów, korzystanie z ekologicznych źródeł energii, itp.): 31 gospodarz z 3 gmin), W 2012r. wodociąg w ul. Konopnickiej – 265m i Bp. Jaworskiego – 112 m oraz w ul. Sobieskiego – 144m i sołectwie Przygradów – 4,7 km, W 2012r. kanalizacja w ul. Konopnickiej – 119m i Bp. Jaworskiego – 100 m, W 2013r. wodociąg w ul. Kilińskiego– 180m i Świerkowa-Jodłowa – 390 m oraz sołectwie Przygradów – 9,86 km, W 2013r. kanalizacja w ul. Kilińskiego – 155m, ul. Mickiewicza-Pocztowa – 50m, 1Maja-Konieczpolska -50m, brakujące odcinki kanalizacji –ul. Różana – 13m, ul. Konieczpolska -20m i Wiejska – 20m, W 2013r. kanalizacja deszczowa- odprowadzenie wód deszczowych do ul. Czarnieckiego z parkingu 1Maja – 48, Gmina Radków: budowa kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, budynek administracyjny urzędu ogrzewany przy użyciu brykietu, Gmina Secemin: budowa kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków, przeprowadzono akcję sprzątanie świata w której udział wzięło ok. 260 uczniów,</p>
--	--	--	---

7. Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska

Cele wyznaczone w Programie Ochrony Środowiska, stanowią zbiór ogólnych, najważniejszych działań po wykonaniu których, powinna nastąpić poprawa jakości konkretnego elementu środowiska lub powinien zostać utrzymany obecny zadowalający jego stan.

Na podstawie analizy stanu aktualnego środowiska na terenie powiatu włoszczowskiego, wyznaczono główne kierunki służące do osiągnięcia poszczególnych celów ekologicznych, a następnie konkretne działania prowadzące do realizacji wyznaczonych kierunków. Działania te mają charakter ciągły i powinny być realizowane aż do osiągnięcia założonego celu.

Wszystkie wyznaczone cele i kierunki działań stanowią podstawę realizacji polityki ekologicznej powiatu. Zgodnie z przyjętą strukturą *Programu* zdefiniowano cele średniookresowe do roku 2023 i sposób ich osiągnięcia (działania) do roku 2019.

Cele i kierunki działań są zgodne z Polityką Ekologiczną Państwa (uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016”) oraz z „Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego” z 2011 roku.

Przedstawione cele i kierunki, określają plan działań powiatu włoszczowskiego, zmierzające do poprawy jakości środowiska na jego terenie, które będą realizowane równolegle w trzech podstawowych dziedzinach:

- Działania o charakterze systemowym,
- Ochrona zasobów naturalnych,
- Poprawa jakości środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.

Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę stanu aktualnego środowiska oraz ocenę zagrożeń i możliwości rozwoju gospodarczego powiatu, jako cel nadrzędny polityki ekologicznej powiatu włoszczowskiego przyjęto kontynuację dotychczasowego podstawowego celu polityki ekologicznej powiatu:

**„Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu włoszczowskiego
zmierzająca do realizacji zasad ekorozwoju”**

Cel ten jest zgodny z celem generalnym sformułowanym w „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020” oraz celem podstawowym w „Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2011 - 2015”.

8. Cele i kierunki działań w sferze racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych

8.1. Racjonalizacja użytkowania wody

Polska jest krajem o niewielkich zasobach wodnych. Zasoby te w przeliczeniu na jednego mieszkańca kształtują się średnio na poziomie 1 700 m³/rok, a w roku suchym - 1 450 m³/rok. Pod tym względem Polska zajmuje 22 miejsce w Europie. Zasoby wód rzecznych są na poziomie 60 mld m³/rok, co odpowiada odpływowi jednostkowemu 5 l/s km², przy średniej europejskiej - 9,5 l/s km². Niemal na 20% terytorium kraju notuje się roczne opady poniżej 500 mm, co odpowiada najbardziej suchym regionom Europy [5]. Średnia roczna suma opadów z wielolecia 1994 – 2003 wg stacji meteorologicznej w Siedlcach wyniosła 522 mm [7].

Przytoczone dane świadczą o tym, że racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, jakimi dysponujemy, powinno być jednym z najważniejszych priorytetów narodowych, tym bardziej, że wobec nieuniknionych zmian klimatycznych jest spodziewany pogłębiający się deficyt wody na obszarze Polski. Z drugiej strony zwiększona labilność klimatu powodować będzie częstsze niż dotąd okresy deszczy nawalnych, będących przyczyną letnich powodzi [5].

Działania dla zracjonalizowania użytkowania wód powinny brać jako punkt wyjścia możliwości ekosystemów wodnych - ilościowe i jakościowe. Powinny one objąć wszystkie dziedziny gospodarki powiatu korzystające z zasobów wód, w tym przede wszystkim rolnictwo i gospodarkę komunalną. Zastosowanie najlepszych dostępnych praktyk rolniczych powinno doprowadzić do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę.

Zasoby wód podziemnych można uznać za strategiczne zapasy na okres chronicznego deficytu wody, jednak już obecnie stanowią one znaczne źródło zaopatrzenia ludności w wodę. W Polsce ponad 65% poboru wody na cele komunalne pochodzi z ujęć wód podziemnych. Ponieważ również w powiecie włoszczowskim, wody podziemne mogą stanowić ważne źródło zaopatrzenia ludności w wodę, powinno dążyć się do rezygnacji z wykorzystywania wód podziemnych na rzecz

wód powierzchniowych oraz ich ochrony przed zanieczyszczeniem z powierzchni terenu. Aby to było możliwe i racjonalne, należy poprawić stan wód powierzchniowych w jak najmniejszej odległości od końcowych użytkowników wód. W tym celu konieczne jest poprawienie stanu infrastruktury sanitarnej.

Modernizacja systemów melioracyjnych poprzez zaopatrzenie ich w urządzenia piętrzące wodę, umożliwiające sterowanie odpływem znacząco zwiększy retencję oraz umożliwi ograniczanie strat spowodowanych suszą.

Racjonalizacja zużycia wody w gospodarstwach domowych powinna zmierzać przede wszystkim do ograniczenia jej marnotrawstwa, stosowania wodoszczędnej aparatury czerpalnej i sprzętu gospodarstwa domowego oraz utrzymanie pomiaru zużycia wody, a także cen wody odzwierciedlających wszystkie koszty jej pozyskania.

8.2. Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji

Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji jest jednym z ważniejszych celów polityki ekologicznej, gdyż jest to jedna z dróg realizacji zasady likwidacji zanieczyszczeń, uciążliwości i zagrożeń u źródła, która ponadto pozwala na uzyskanie korzyści gospodarczych w postaci zmniejszenia nakładów na produkcję, a w konsekwencji zmniejszenia obciążeń obywateli z tytułu wykorzystywania zasobów naturalnych i ochrony środowiska [11].

Na poziomie lokalnym jest to możliwe poprzez stosowanie polityki zielonych zamówień publicznych, czyli polityki, w ramach której Starostwo Powiatowe włącza kryteria i/lub wymagania ekologiczne do procesu zakupów (procedur udzielania zamówień publicznych) i poszukuje rozwiązań ograniczających negatywny wpływ produktów/usług na środowisko oraz uwzględniających cały cykl życia produktów, a poprzez to wpływa na rozwój i upowszechnienie technologii środowiskowych.

8.3. Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

Jednym z podstawowych celów polityki ekologicznej jest zmniejszanie energochłonności gospodarki, zarówno procesów wytwórczych jak i świadczenia usług oraz konsumpcji.

Realizacja tego celu będzie wymagać znacznego zwiększenia niż dotąd zaangażowania się instytucji publicznych, przedsiębiorstw i obywateli w działania w zakresie wprowadzania i upowszechniania wysoce energooszczędnych technologii i wyrobów, które w porównaniu z usprawnieniami organizacyjnymi i ogólną poprawą racjonalności gospodarowania mogą wymagać znacznie większych nakładów, ale bez których zmniejszenie energochłonności nie nastąpi w pożądanej skali i nie będzie wystarczająco trwałe. Zmniejszanie energochłonności, obok efektów ekologicznych, przynosi również znaczące korzyści ekonomiczne, zwłaszcza w dłuższej perspektywie [11].

Działaniom w zakresie zmniejszania energochłonności musi towarzyszyć kontynuowanie przedsięwzięć zmieniających sposób zaspokajania istniejących potrzeb energetycznych, przede wszystkim strukturę wykorzystania nośników energii, w kierunku zwiększania udziału w produkcji energii gazu i ropy naftowej (w miejsce węgla), poprawy jakości węgla i innych paliw, a także wzrostu udziału w produkcji energii elektrycznej i ciepłej energetycznych nośników odnawialnych (energia wody i wiatru, energia geotermalna, energia słoneczna, energia z biomasy) oraz pochodzących z odpadów [11].

Szczególnie trudne zadania, wynikają dla RP z przyjętej przez Radę Europejską wiosną 2007 r. decyzji o redukcji emisji dwutlenku węgla z terenu Unii o 20% do roku 2020. Poza tym Rada Europejska przyjęła, że w 2020 r. udział odnawialnych źródeł w produkcji energii wyniesie co najmniej 20% i o tyleż samo wzrośnie efektywność energetyczna. Z uwagi na bilans energii pierwotnej oparty na węglu, zmniejszenie energochłonności i wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w Polsce, to nie tylko ochrona atmosfery przed zanieczyszczeniami, ale także ochrona przed zmianami klimatu [5].

Na terenie powiatu włoszczowskiego, realizacja tych celów powinna odbywać się głównie poprzez poprawę parametrów energetycznych budynków i zwiększenie zaangażowania środków publicznych (budżetowych i pozabudżetowych) w realizację programów efektywności energetycznej, a także upowszechnianie wysoce energooszczędnych technologii i urządzeń do stosowania w gospodarstwach domowych, instytucjach publicznych i obiektach użyteczności publicznej.

8.4. Ochrona gleb

Charakterystyczną cechą gleb w Polsce jest ich silne zakwaszenie. Gleby kwaśne obejmują ponad 50% ogólnego arealu i sytuacja ta nie uległa zmianie w ciągu ostatnich 20 lat. Poza tym gleby są zagrożone przez procesy naturalne i antropogeniczne. Naturalną degradację powoduje przede wszystkim erozja wietrzna i wodna, która zagraża w największym stopniu glebom najsłabszym. Szacuje się, że ponad 25% gleb w Polsce jest zagrożonych erozją wietrzną (w tym 10% w stopniu średnim i silnym) i 28% gleb – erozją wodną (w tym 14% w stopniu średnim i silnym). Przeciwdziałać tym niekorzystnym zjawiskom można przez zadrzewienia śródpolne i pasy zadrzewień wzdłuż cieków wodnych, ochronę szaty roślinnej i zaniechanie głębokiej orki [5].

Antropogeniczne przyczyny degradacji gleb są wynikiem zarówno złych praktyk rolniczych (nieumiejętne stosowanie nawozów i chemicznych środków ochrony roślin, zakwaszanie i zasolenie gleb), jak też szkodliwych oddziaływań emisji zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych oraz przekazywanie gruntów rolniczych pod budownictwo i inwestycje infrastrukturalne. Skala tego zjawiska nie jest jednak znaczna [5].

Ochrona gleb w powiecie włoszczowskim będzie się odbywać poprzez: Zapewnienie racjonalnego wykorzystania występujących w powiecie zasobów gleb, łączącego w sobie racjonalność ekonomiczną, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, oraz racjonalność ekologiczną.

Minimalizowanie zakresu zagospodarowywania gleb w sposób, który nie odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom, poprzez przeciwdziałanie nieuzasadnionemu przejmowaniu gleb nadających się do wykorzystania rolniczego lub leśnego, a także stwarzających np. cenne możliwości w zakresie tworzenia służących zachowaniu różnorodności biologicznej użytków ekologicznych, na inne cele, zwłaszcza dla potrzeb realizacji różnego typu inwestycji.

Zmniejszenie skali ograniczeń, jakie dla optymalnego wykorzystania biologicznego potencjału gleb w ramach zagospodarowania rolniczego, leśnego lub czysto ekologicznego stwarzają procesy degradacji spowodowanej emisją zanieczyszczeń, a także erozją oraz niewłaściwą agrotechniką (w tym niewłaściwie wykonanymi melioracjami) na terenach podatnych na erozję, wokół cieków i zbiorników wodnych, itp.

Optymalizowanie dostosowania do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania rolniczego lub leśnego (wybór: rolnicze czy leśne) oraz przyjętych kierunków

i intensywności produkcji (rodzaju uprawianych lub hodowanych gatunków oraz stosowanych metod uprawy i hodowli), z ewentualnym uwzględnieniem możliwości korygowania naturalnych własności gleby (np. poprzez nawożenie, najlepiej organiczne, lub odkwaszające wapnowanie), a także z uwzględnieniem warunków ekonomicznej opłacalności.

Zwiększenie stopnia zalesienia tzw. gruntów marginalnych, nieprzydatnych dla rolnictwa, oraz gruntów na wododziałach.

Ograniczenie skali oraz intensywności naturalnej i antropogenicznej erozji gleb, a także zakresu występowania jej negatywnych skutków.

Zwiększenie skali przywracania wartości użytkowej glebom, które na skutek oddziaływania różnych czynników uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych).

8.5. Wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych

Obszary leśne stanowią obecnie 41,9% powierzchni powiatu. W zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe” znajduje się 78,1% powierzchni lasów w Polsce, w powiecie włoszczowskim jest to około 59% lasów. Od utrzymania integralności stanu lasów i jego poprawy zależy bezpieczeństwo w zakresie zachowania zasobów wody, gleb, walorów krajobrazu oraz możliwości wypełniania przez nie funkcji rekreacyjno-zdrowotnych. Funkcje lasów są uzupełniane przez podobne funkcje zadrzewień.

Wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień jest istotnym czynnikiem ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej i racjonalnego użytkowania przestrzeni przyrodniczej. Zadrzewienia powinny być chronione i wprowadzane jako element przeciwdziałający wielostronnej degradacji krajobrazu (ochrona zasobów wodnych, łagodzenie niekorzystnych wpływów warunków klimatycznych, ochrona lokalnej różnorodności biologicznej) wspomagający rolę zalesień i lasów.

W powiecie włoszczowskim potrzebna jest szeroka edukacja i informacja społeczeństwa, na temat celów i efektów poprawy stanu i produktywności lasów prywatnych.

8.6. Ochrona zasobów kopalin

Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi powinno prowadzić do ochrony zasobów kopalin i wykorzystania środowiska geologicznego dla celów produkcyjnych. Wydobywanie kopalin winno odbywać się pod warunkiem posiadania programów ograniczających skalę i zakres naruszeń środowiska w otoczeniu [5].

9. Cele i kierunki działań w zakresie jakości środowiska

9.1. Gospodarowanie odpadami

Ochrona przed odpadami jest specyficzną dziedziną ochrony środowiska, gdyż poszczególne przedsięwzięcia w tym zakresie w dalszej perspektywie, poza bezspornymi efektami ekologicznymi w postaci likwidacji zagrożeń, mogą przynieść również wymierne korzyści materialne wynikające z racjonalnego gospodarowania odpadami (odzysk surowców i materiałów, wykorzystanie energii). Żadna inna dziedzina ochrony środowiska nie daje takich możliwości tworzenia rynku surowcowo-materiałowego, lecz również żadna inna dziedzina nie wymaga poniesienia, szczególnie w początkowym okresie, tak wielkich nakładów inwestycyjnych i wprowadzenia znacznych zmian organizacyjnych. Celem nadrzędnym polityki w zakresie gospodarowania odpadami jest zapobieganie powstawaniu odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów "u źródła", odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów nie wykorzystanych [11].

Kierunki działań na najbliższe lata kształtują się następująco:

- Kontynuacja usuwania i unieszkodliwiania azbestu z terenu powiatu.
- W zamówieniach publicznych preferowanie wykonawców i dostawców, którzy ograniczają użytkowanie substancji i materiałów niebezpiecznych, (zawierających metale ciężkie, trwałe zanieczyszczenia organiczne i substancje niszczące warstwę ozonową) lub też w ogóle z nich nie korzystają.
- Monitoring gospodarki odpadami.

9.2. Stosunki wodne i jakość wód

Sprawą zasadniczą dla poprawy jakości życia oraz dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju jest zapewnienie adekwatnego do potrzeb zaopatrzenia w wodę o odpowiedniej jakości, bez zakłócania naturalnej równowagi w środowisku. Wymaga to istotnej zmiany podejścia do gospodarowania zasobami wodnymi. Gospodarka komunalna (woda do picia), przemysł (woda technologiczna), energetyka (chłodzenie), rolnictwo (nawadnianie) i turystyka (woda do kąpielii) są w dużym stopniu zależne od dostępności wody o odpowiedniej jakości i w wystarczających ilościach, jednocześnie zaś są głównymi sprawcami zanieczyszczenia wody [11].

Największym wyzwaniem dla Polski w zakresie ochrony wód jest realizacja wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej. Stanowią one podstawę dla osiągnięcia przez wody powierzchniowe dobrego stanu chemicznego i ekologicznego, natomiast przez wody podziemne dobrego stanu chemicznego i ilościowego w terminie do końca 2015 r. [5].

Pomimo osiągnięć w dziedzinie poprawy stanu czystości wód stale jeszcze stan ten w Polsce jest daleki od zadowalającego. Obecnie 86% mieszkańców miast i tylko 22% mieszkańców wsi w Polsce korzysta z nowoczesnych oczyszczalni ścieków [5].

Również w powiecie włoszczowskim jest to palący problem. W związku z powyższym, wyznacza się następujące kierunki działań w tym zakresie:

- Zaspokojenie zapotrzebowania mieszkańców powiatu na odpowiedniej jakości wodę do picia, w tym poprzez ochronę wód podziemnych oraz utrzymanie infrastruktury zaopatrzenia w wodę na odpowiednim poziomie.
- Zapobieganie zanieczyszczeniu słodkich wód powierzchniowych i podziemnych, ze szczególnym naciskiem na zapobieganie u źródła. Efektem tego powinno być przywrócenie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie między innymi odpowiednich rezerw poboru wody do picia.
- Ochrona wód powierzchniowych przed eutrofizacją będącą wynikiem dopływu biogenów ze źródeł komunalnych, jak i rolniczych.
- Rozwiązanie w sposób systemowy sanitacji terenów o zabudowie rozproszonej.
- W długookresowej perspektywie, restrukturyzacja poboru wód do celów użytkowych w taki sposób, aby zasoby wód podziemnych były użytkowane wyłącznie dla potrzeb ludności, jako woda do picia i surowiec dla przemysłu spożywczego, zaś wody powierzchniowe -

przede wszystkim dla potrzeb rolnictwa i przemysłu, z zachowaniem ich walorów rekreacyjnych.

- Realizacja programu małej retencji dla wyrównania przepływu w rzekach oraz racjonalizacji gospodarowania spływami opadowymi w celu ograniczenia szybkiego ich odprowadzania do wód otwartych i unikania przesuszenia terenu; działania w tym zakresie powinny sprzyjać ochronie przyrodniczo ukształtowanych ekosystemów oraz ochronie gatunkowej flory i fauny związanej ze środowiskiem wodnym.
- Zachowanie naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciekł wodne, głównie w ramach działań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej.
- Rozwiązanie problemu ochrony wód przed zanieczyszczeniami wywołanymi azotanami ze źródeł rolniczych.

9.3. Jakość powietrza

Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami jest najbardziej czułym kierunkiem działań w sferze ochrony środowiska, gdyż na nim koncentruje się uwaga przemysłu i społeczności lokalnych, ze względu na bezpośrednie oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza na zdrowie pracowników i mieszkańców, a także oddziaływanie na zmiany klimatu, które to jest kwestionowane już tylko przez nielicznych naukowców [11].

Priorytetem jest wprowadzenie mechanizmów stymulujących zarówno oszczędność energii, jak i promujących rozwój odnawialnych źródeł energii, te dwie metody bowiem w najbardziej radykalny sposób zmniejszają emisję wszelkich zanieczyszczeń do środowiska, jak też są efektywne kosztowo i akceptowane społecznie. Polska zobowiązała się do tego, aby udział odnawialnych źródeł energii w 2020 r. wynosił nie mniej niż 14% (wg Komisji Europejskiej udział powinien być nie mniejszy niż 15%); tylko przez szeroką promocję korzystania z tych źródeł, wraz z zachętami ekonomicznymi i organizacyjnymi Polska może wypełnić te ambitne cele [5].

W powiecie włoszczowskim działania zmierzające do poprawy jakości powietrza będą ukierunkowane na zmniejszenie emisji z tzw. niskich źródeł, tzn. emisji pyłów i szkodliwych gazów pochodzącej z lokalnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych, emisji

komunikacyjnej, ale także ze źródeł przemysłowych. Głównie kierunki aktywności to:

- Szerokie wprowadzanie najlepszych dostępnych technik z zakresu efektywności energetycznej.
- Konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń u źródła, poprzez zmiany nośników energii (ze szczególnym uwzględnieniem źródeł energii odnawialnej), stosowanie czystszych surowców i technologii (zgodnie z zasadą korzystania z najlepszych dostępnych technik i dostępnych metod).
- Ograniczenie emisji toksycznych substancji z grupy metali ciężkich (rtęć, ołów, kadm) i trwałych zanieczyszczeń organicznych (pestycydy, benzo(a)piren i dioksyne).
- Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20 % w porównaniu z poziomem z roku 1990.
- Zwiększenie do 20 % udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii.
- Zmniejszenia zużycia energii o 20% w stosunku do planowanego zużycia energii w roku 2020.

9.4. Hałas i promieniowanie

Nadmierny hałas stanowi jedno z najbardziej uciążliwych zanieczyszczeń środowiska wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Ocenia się, że w Polsce około 13 mln osób, czyli 35% ogółu mieszkańców kraju, narażonych jest na ponadnormatywny poziom hałasu w czasie dnia (60 dB) oraz w nocy (50 dB). Ponad 80% tej uciążliwości jest związane z oddziaływaniem hałasu z dróg publicznych [5].

Polskie prawo zostało w 2005 r. zharmonizowane z prawem unijnym przez wdrożenie do Prawa ochrony środowiska przepisów Dyrektywy 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 czerwca 2002 r. odnoszącej się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku.

Wprowadzono już nowe metody oceny klimatu akustycznego oraz opisano referencyjne metody pomiarów hałasu w środowisku. Niemniej jednak trzeba przyznać, że hałas jako zanieczyszczenie środowiska nie doczekał się dotąd nadania mu wystarczająco dużego znaczenia, na jakie zasługuje. Pozostawia dużo do życzenia monitoring hałasu przy drogach publicznych [5].

W Polsce równie zaniedbaną dziedziną jest ochrona przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych. Emisja tych pól wzrasta od kilku lat wraz z rozwojem sieci telefonii komórkowej oraz z budową energetycznych linii przesyłowych o napięciu powyżej 110 kV. Istotnym postępowaniem w tej dziedzinie było Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych oraz sposobu sprawdzania dotrzymania tych poziomów. Od tego czasu rozpoczęto tworzenie systemu monitorowania pól elektromagnetycznych w ramach Inspekcji Ochrony Środowiska oraz zakupiono odpowiednią aparaturę pomiarową [5].

Działania zmierzające do ochrony społeczeństwa przed ponadnormatywnym działaniem hałasu należą do kompetencji władz samorządowych [5].

Realizacja ochrony przed hałasem i promieniowaniem w powiecie włoszczowskim będzie polegała na kontynuowaniu dotychczasowej polityki przestrzennej, uwzględniającej potrzebę ochrony przed hałasem i promieniowaniem niejonizującym, z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania wokół terenów przemysłowych, urządzeń elektroenergetycznych i radiokomunikacyjnych oraz głównych dróg, wszędzie tam, gdzie jest możliwe przekraczanie poziomu hałasu wynoszącego 55dB w porze nocnej i gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów promieniowania niejonizującego. Dodatkowo nowe inwestycje będą tak kształtowane, aby w możliwie jak największym stopniu zapewnić ochronę mieszkańców przed hałasem i promieniowaniem.

9.5. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne

Wzrastające znaczenie w stosowaniu zasady przezroczności w polityce ekologicznej państwa, a szczególnie w realizacji jej celów w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa i gospodarki, odgrywa bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne. W tym kontekście oznacza ono wprowadzenie pełnej kontroli zagrożeń dla środowiska związanych z wytwarzaniem, przetwarzaniem, dystrybucją, składowaniem oraz stosowaniem chemikaliów [11].

Cywilizacja nie może obecnie funkcjonować bez użycia setek tysięcy substancji chemicznych, których obecność często w ogóle nie jest dostrzegana – zarówno we wszystkich produktach przemysłowych jak i spożywczych oraz farmaceutycznych. Nie ma dziedziny życia

człowieka bez stosowania w niej preparatów chemicznych. Przemysł chemiczny jest obecnie nie tylko ważnym składnikiem ale i motorem postępu gospodarczego i cywilizacyjnego. Substancje chemiczne mają jednak często działanie zagrażające zdrowiu człowieka i czystości środowiska, a w wielu przypadkach jest to działanie toksyczne. Jest więc oczywiste, że większość państw, a wśród nich Polska, już dawno wdrożyły akty prawne dotyczące bezpieczeństwa w produkcji i przy wprowadzaniu do obrotu, a także wycofywaniu z rynku substancji chemicznych. Unia Europejska z dniem 1 czerwca 2007 r. wydała Rozporządzenie REACH, aby w jednym kompleksowym akcie prawnym ująć wszystkie zagadnienia dotyczące kontroli oraz warunków produkcji i obrotu chemikaliami. Celem Rozporządzenia REACH jest przede wszystkim ochrona zdrowia ludzkiego i ochrona środowiska, zachęta do wprowadzania nowych, bezpieczniejszych substancji, zwiększenie przejrzystości systemu obrotu chemikaliami i ograniczenie do minimum badań na zwierzętach kręgowych [5].

W celu zwiększenia bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego pożądane jest uczestnictwo w programach krajowych dotyczących usuwania PCB z transformatorów, kondensatorów i innych urządzeń zawierających te związki wraz z dekontaminacją tych urządzeń oraz innych, takich jak program usuwania azbestu. Konieczne są szkolenia dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami.

9.6. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska obejmują skutki dla środowiska w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych, niekontrolowanych uwolnień do środowiska genetycznie modyfikowanych organizmów, a także klęsk żywiołowych (powodzi, pożarów lasów, sztormów i innych ekstremalnych zjawisk klimatycznych). Zgodnie z zasadami przezorności i prewencji jednym z głównych celów polityki ekologicznej państwa jest eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu nadzwyczajnych zagrożeń, a także doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych [11].

9.7. Różnorodność biologiczna

Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej to jeden z ważniejszych obszarów w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego państwa [11].

Podstawowe zadania służb publicznych polegają na tworzeniu warunków, opracowywaniu planów i ich koordynacji, oraz wdrożeniu sprzyjających ochronie różnorodności biologicznej metod gospodarowania, dobrych praktyk w różnych sektorach gospodarki po to, by zachować całe bogactwo przyrody oraz dziedzictwa kulturowego z nią związanego [11].

W celu zachowania różnorodności biologicznej występującej na terenie powiatu włoszczowskiego przyjmuje się następujące kierunki działań:

- Poprawa stanu środowiska - usunięcie lub ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej.
- Przyjęcie zasady ochrony i umiarkowanego użytkowania bogactwa zasobów przyrody jako podstawy w rozwoju powiatu.
- Zachowanie, odtworzenie i wzbogacanie zasobów przyrody.
- Osiągnięcie powszechnej akceptacji dla zachowania całości spuścizny przyrodniczej powiatu.
- Propagowanie wiedzy ekologicznej, zagadnień ochrony ekosystemów, naturalnych siedlisk i gatunków, ochrony krajobrazu, kształtowanie norm zachowań sprzyjających ochronie różnorodności biologicznej.
- Zainteresowanie i włączenie w działania na rzecz ochrony przyrody całego społeczeństwa i poszczególnych grup społecznych.
- Ochrona rzek oraz innych ciągów obszarowych mających duże znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, w tym jako korytarze ekologiczne.
- Renaturalizacja i poprawa stanu zniszczonych ekosystemów, szczególnie leśnych i wodno-błotnych.
- Wprowadzenie monitoringu różnorodności biologicznej, wdrożenie kryteriów i wskaźników do kontroli skuteczności wprowadzania Programu.
- Działania na rzecz utrzymania urozmaiconego krajobrazu rolniczego z gospodarstwami średniej wielkości.
- Propagowanie umiarkowanego użytkowania zasobów biologicznych i praktyk

oszczędnego i rozsądnego gospodarowania, tak by nie niszczyć zasobów przyrody ponad niezbędne potrzeby zgodnie z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju, wskazywanie na lokalne korzyści z zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

10. Źródła finansowania Programu

System finansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska to zbiór zasad i przepisów, które określają sposoby, tryb gromadzenia oraz rozdzielania zgromadzonych środków pieniężnych na określone cele. Finansowanie ochrony środowiska zazwyczaj odbywa się za pomocą wielu źródeł, które dzielą się na zewnętrzne i wewnętrzne.

Podstawowym systemem finansowania ochrony środowiska jest system złożony z funduszy ekologicznych, takich jak :

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W finansowaniu inwestycji związanych ze środowiskiem biorą udział także wojewódzkie, powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Gromadzenie i redystrybucja dochodów na rzecz funduszy ochrony środowiska znajduje się w gestii władz samorządowych.

Najważniejsze źródła finansowania, dzięki którym będzie możliwa realizacja działań zaproponowanych w Programie Ochrony Środowiska powiatu włoszczowskiego:

- a. Budżet powiatu
- b. Budżet poszczególnych gmin
- c. Fundusze Unii Europejskiej – krajowe i regionalne programy operacyjne, kluczowe dla rozwoju powiatu m.in.: Regionalny Program Operacyjny

województwa świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- d. budżet państwa – programy ministerialne finansujące wiele obszarów, w tym najważniejszy dla powiatu włoszczowskiego, dotyczący remontu i budowy dróg lokalnych
- e. Norweski Mechanizm Finansowania oraz Mechanizm Finansowania Europejskiego Obszaru Gospodarczego – programy wsparcia, m.in. w zakresie ochrony środowiska
- f. Szwajcarsko-Polski Program Współpracy – dofinansowania w zakresie środowiska i infrastruktury tzn. przebudowa i rozbudowa infrastruktury środowiskowej oraz poprawa stanu środowiska
- g. Program LIFE – program działań na rzecz środowiska i klimatu
- h. NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach – dofinansowanie projektów ochrony środowiska w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, racjonalnej gospodarki odpadami, ochrony powierzchni ziemi, poprawy jakości powietrza, ponadto działalność w sektorze LEMUR tzn. Energooszczędnych Budynków Użyteczności Publicznej oraz dopłat do domów energooszczędnych
- i. Sektor prywatny (środki własne zarządców i właścicieli)
- j. Bank Ochrony Środowiska

11. Narzędzia i instrumenty osiągnięcia celów

11.1. Instrumenty prawno-administracyjne

Instrumenty te to ustanowione ograniczenia działania lub sposoby postępowania, których celem jest regulacja korzystania ze środowiska i zapewnienie jego ochrony, mająca bezpośredni wpływ na zachowanie mieszkańców i organizacji. Działanie tych instrumentów poparte jest odpowiednimi sankcjami prawnymi [14].

Do instrumentów prawno-administracyjnych zaliczamy m. in.:

- nakazy i zakazy, np. zakaz spalania odpadów w kotłach węglowych lub nakaz sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko;
- standardy, np. sposoby selektywnej zbiórki odpadów, normy emisji spalin pojazdów samochodowych, dopuszczalne poziomy hałasu;
- procedury administracyjne, np. procedura udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku;
- instrumenty ogólnoprawne, np. ustawa – Prawo ochrony środowiska.

11.2. Mechanizmy ekonomiczne

Instrumenty ekonomiczne to, oprócz omówionych powyżej mechanizmów przymusu bezpośredniego, jedno z podstawowych narzędzi realizacji polityki ekologicznej. Pełnią rolę uzupełniającą bądź wzmacniającą działanie narzędzi prawnych i administracyjnych, jako zachęta natury ekonomicznej do przestrzegania ich wymagań [14].

Do instrumentów ekonomicznych zaliczamy m.in.:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- kary za korzystanie ze środowiska,
- inne źródła np. dotacje.

Jednostki organizacyjne, instytucje i podmioty realizujące zadania inwestycyjne w zakresie ochrony środowiska i przyrody oraz zadania w zakresie edukacji ekologicznej, mogą czynić starania o uzyskanie pomocy finansowej ze środków funduszy strukturalnych, funduszy celowych, fundacji oraz banków. W zależności od rodzaju zadania formą dofinansowania może być dotacja, preferencyjny kredyt lub pożyczka [3].

Instrumenty społecznego oddziaływania to narzędzia związane z kształtowaniem świadomości i wiedzy ekologicznej ludzi, jak np. kampanie społeczne, szkolenia.

11.3. Mechanizmy finansowania ochrony środowiska

Realizacja Programu będzie możliwa dzięki środkom finansowym, które mogą pochodzić ze źródeł krajowych i zagranicznych:

- środki własne gospodarstw domowych i organizacji;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach;
- Bank Ochrony Środowiska S. A.;
- Bank Gospodarstwa Krajowego;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego 2014 – 2020;
- Program Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020.

12. Ustalenia Programu – plan działań na lata 2016 - 2019

12.1. Racjonalizacja użytkowania wody

- a) Wspieranie inicjatyw związanych z budową zbiorników wodnych w ramach realizacji ustaleń Programu małej retencji województwa świętokrzyskiego
- b) Podstawowymi instrumentami stymulującymi racjonalizację zużycia wody oraz ilości odprowadzanych ścieków powinna pozostać cena usług wodociągowych i kanalizacyjnych odzwierciedlająca realną wartość wody, łącznie z ochroną zasobów wodnych, w aspekcie samofinansowania się dostarczania wody i odprowadzania ścieków.
- a) Przeprowadzenie kampanii społecznej informującej o najbardziej efektywnych sposobach ograniczania zużycia wody, wraz z monitoringiem efektów.

12.2. Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji

- a) Stosowanie polityki zielonych zamówień publicznych, czyli włączenie wymagań dotyczących niskiej materiałochłonności i niskiej odpadowości do procesu zakupów produktów i usług,
- b) Podejmowanie działań prowadzące do upowszechniania i promocji wśród mieszkańców powiatu produktów ekologicznych,
- c) Działania edukacyjne w zakresie kształtowania zrównoważonego konsumpcjonizmu,

- d) Informatyzacja administracji powiatowej,

12.3. Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

- a) Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (biomasa, energia wodna, wiatr, biogaz, energia słoneczna),
- b) Wspieranie technologii zwiększających efektywne wykorzystanie energii,
- c) Zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii,
- d) Zwiększenie wykorzystywania biomasy do produkcji energii elektrycznej i ciepła,
- e) Współpraca z lokalnymi organizacjami wspierającymi rozwój odnawialnych źródeł energii,
- f) Rozbudowa infrastruktury informatycznej,
- g) Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej
- h) Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. Hetmana Stefana Czarnieckiego we Włoszczowie,
- i) Działania na rzecz zintegrowania systemu komunikacji publicznej (autobusowej) w obrębie powiatu (m.in. zwiększenie ilości oraz częstotliwości połączeń o charakterze międzygminnym),
- j) Budowa ścieżek rowerowych

12.4. Ochrona gleb

- a) Prowadzenie okresowych badań jakości gleby wraz z prowadzeniem bazy danych jakości gleby i ziemi,
- b) Koordynowanie działań dotyczących upowszechniania zasad Dobrych Praktyk Rolniczych oraz upraw ekologicznych,
- c) Minimalizacja negatywnego wpływu działalności gospodarczej na stan środowiska glebowego poprzez modernizacje technologii,
- d) Utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów,

- e) Wspieranie procesu różnicowania działalności gospodarstw rolnych (m.in. szkolenia przekwalifikowujące, agroturystyka, produkcja surowca energetycznego, drobne przetwórstwo produktów rolnych i leśnych, zalesianie gruntów rolnych),
- f) Rekultywacja i zagospodarowanie gruntów zdegradowanych.
- g) Upowszechnienie zasad zawartych w „Kodeksie dobrej praktyki rolniczej”.

12.5. Wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych

- a) Realizowanie gospodarki leśnej na terenie powiatu w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasów, plany urządzania lasu oraz inwentaryzację stanu lasów,
- b) Bieżąca obserwacja środowiska leśnego w celu przeciwdziałania zagrożeniom ze strony czynników abiotycznych (pożary) i biotycznych (choroby drzew, działalność szkodników),
- c) Zapewnienie właściwego nadzoru nad lasami nie będącymi własnością Skarbu Państwa,
- d) Działania dla podnoszenia świadomości i wzbogacania wiedzy ekologicznej społeczeństwa w zakresie leśnictwa,
- e) Edukacja właścicieli lasów w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów leśnych,
- f) Zalesianie gruntów z uwzględnieniem warunków i potrzeb różnorodności biologicznej.

12.6. Ochrona zasobów kopalin

- a) Ochrona zasobów kopalin poprzez umieszczenie udokumentowanych złóż kopalin w opracowaniach planistycznych tworzonych przez gminy, a opiniowanych i uzgadnianych z organami powiatu,
- b) Racjonalne i wszechstronne korzystanie z lokalnych surowców mineralnych,
- c) Podejmowanie działań zmierzających do eliminowania nielegalnego wydobycia kopalin na potrzeby lokalne,
- d) Sukcesywna rekultywacja i zagospodarowanie terenów po eksploatacji złóż kopalin,
- e) Propagowanie i edukacja w zakresie wykorzystania surowców i energii ze źródeł odnawialnych.
- f) Uzależnienie możliwości wydobywania kopalin od posiadania przez zakłady górnicze

programów minimalizujących skalę i zakres naruszeń środowiska w otoczeniu.

12.7. Gospodarowanie odpadami

- a) Intensyfikacja działań związanych z realizacją programu usuwania azbestu (ze względu na niski odsetek unieszkodliwionych odpadów azbestowych na terenie powiatu)
- b) Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających PCB.
- c) Sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB.

12.8. Stosunki wodne i jakość wód

- a) Wspieranie działań inwestycyjnych, mających na celu ograniczenie i eliminację ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych w ściekach do środowiska wodnego, a w szczególności substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,
- b) Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach, w których jest to uzasadnione ekonomicznie i technicznie,
- c) Wspieranie działań mających na celu poprawę jakości wody przeznaczonej do spożycia, w tym budowa lub modernizacja stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowych,
- d) Wspieranie budowy kanalizacji deszczowej i separatorów, a także połączenie budowy systemów podczyszczających z budową i modernizacją dróg,
- e) Rozwój współpracy ze wszystkimi instytucjami wpływającymi na jakość wód, wspieranie edukacji ekologicznej w zakresie racjonalnej gospodarki wodami i jej ochrony przed zanieczyszczeniami,
- f) Propagowanie proekologicznych zasad w gospodarce rolnej,
- g) Wspieranie i egzekwowanie racjonalnej gospodarki wodno - ściekowej w zakładach przemysłowych,
- h) Współpraca z gminami oraz działania na rzecz poprawy stanu i rozwoju infrastruktury ochrony środowiska (przede wszystkim kanalizacyjnej, ale także w zakresie dywersyfikacji dostaw energii: promowanie i rozwój odnawialnych źródeł energii)

12.9. Jakość powietrza

- a) Wspieranie inwestycji mających na celu instalowanie nowych i modernizację istniejących urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powietrza w budynkach użyteczności publicznej,
- b) Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i modernizacji ogrzewania,
- c) Wspomaganie zadań państwowego monitoringu jakości powietrza w formie dotacji,
- d) Rozwijanie nowoczesnych metod kształcenia e-learning,
- e) Budowa i rozwój sieci gazowej (m.in. budowa gazociągu, przyłączenie do sieci jak największej liczby mieszkańców, budowa stacji redukcyjno – pomiarowych),
- f) Zmiana wykorzystywanych paliw na inne, o mniejszej zawartości popiołu i innych substancji zanieczyszczających powietrze lub zastosowanie energii elektrycznej.
- g) W przypadku zakupu pojazdów przez lokalne instytucje publiczne, pojazdy będą spełniać wymogi co najmniej normy Euro 5.
- h) Wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku (BAT) przez podmioty gospodarcze działające na terenie powiatu.

12.10. Hałas i promieniowanie

- a) Prowadzenie monitoringu hałasu komunikacyjnego w wybranych miejscach o największym stopniu uciążliwości,
- b) Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów uwzględniających ochronę przez hałasem,
- c) Stała modernizacja stanu technicznego nawierzchni dróg powiatowych oraz ich przebudowa, w szczególności przebudowa drogi powiatowej Nr 0245T na odcinku dł. 2,5 km oraz przebudowa układu komunikacyjnego dróg powiatowych Nr: 0254T, 0231T, 0238T o łącznej dł. 5,12 km; przebudowa drogi nr 0227T w m. Konieczno; przebudowa wiaduktu na CMK w ciągu drogi nr 0257T w m. Oleszno; modernizacja drogi nr 0239T w m. Tarnawa Góra oraz wykonanie odwodnienia i chodnika przy dr. 0264T w m. Gruszczyn oraz odwodnienia w m. Skorków przy tej samej drodze,
- d) Realizacja inwestycji zmniejszających uciążliwość hałasu komunikacyjnego (budowa

- ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, budowa obwodnic),
- e) Przeciwdziałanie obudowie dróg ruchu tranzytowego zabudową mieszkaniową,
  - f) Ochrona akustyczna budynków szczególnie narażonych na hałas komunikacyjny,
  - g) Współpraca w zakresie uwzględniania w planach zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi,
  - h) Współpraca w zakresie inwentaryzacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego,
  - i) Edukacja ekologiczna społeczeństwa dotycząca skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych.

12.11. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne

- a) Wyznaczenie miejsc postojowych pojazdów przewożących materiały niebezpieczne oraz wyznaczenie miejsc tymczasowego magazynowania odpadów z usuwania skutków wycieku materiałów niebezpiecznych w trakcie kolizji transportowej.

12.12. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

- a) Bieżąca aktualizacja planów ratowniczych powiatu tj. planu ochrony przed powodzią, powiatowego planu reagowania kryzysowego,
- b) Stałe podnoszenie sprawności systemu zarządzania i reagowania kryzysowego, w tym dotacja Starostwa Powiatowego dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej na zakup samochodu pożarniczego,
- c) Monitoring prewencyjny potencjalnych sprawców awarii pod kątem spełniania wymogów bezpieczeństwa,
- d) Informowanie społeczeństwa o zagrożeniach powstałych w wyniku poważnej awarii przemysłowej i transportowej z udziałem materiałów niebezpiecznych,
- e) Edukacja społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania i postępowania na wypadek zaistnienia awarii przemysłowej.
- f) Jeżeli prowadzona jest działalność gospodarcza związana z przewozem materiałów niebezpiecznych, ewidencja tych materiałów oraz modernizacja środków transportu, jeżeli to konieczne.
- g) Doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed katastroficznymi zjawiskami

hydrologicznymi i meteorologicznymi.

- h) Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach.

12.13. Różnorodność biologiczna

- a) Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków,
- b) Współdziałanie w tworzeniu nowych obszarów i obiektów przyrodniczo cennych prawnie chronionych,
- c) Wzmacnianie roli opracowań ekofizjograficznych przy uzgadnianiu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminach,
- d) Wspieranie rozwoju i obsługi ruchu turystycznego,
- e) Kształtowanie właściwych postaw społeczeństwa wobec przyrody poprzez prowadzenie szkoleń i edukacji ekologicznej w zakresie ochrony przyrody i bioróżnorodności,
- f) Promowanie istniejących form ochrony przyrody i innych miejsc cennych przyrodniczo, w tym tworzenie ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych,
- g) Zapewnienie dogodnych warunków organizacyjno-przestrzennych do rozwoju agroturystyki w powiecie,
- h) Rozwój rolnictwa ekologicznego (m.in. zmiana metody upraw, certyfikacja produkcji, promocja oraz sprzedaż produktów),
- i) Utrzymanie cieków wodnych powiatu w stanie nieuregulowanym.
- j) Planowanie zalesień w ten sposób by nie zagraziły utrzymaniu ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk, będących cennym siedliskiem dla rzadkich gatunków roślin i zwierząt.
- k) Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu poprzez kampanię społeczną.
- l) Ścisła współpraca w zakresie ochrony przyrody z organizacjami pozarządowymi.
- m) Budowa bazy danych z zakresu różnorodności biologicznej powiatu,

12.14. Edukacja ekologiczna i zarządzanie środowiskiem

- a) Zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do sektorowych dokumentów o charakterze strategicznym oraz poddawanie ich procedurom oceny oddziaływania na

środowisko przed ostatecznym zatwierdzeniem,

- b) Wykonywanie ocen oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych,
- c) Upowszechnianie korzyści wynikających z przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko,
- d) Promowanie i wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego,
- e) Zachęcanie i motywowanie do udziału w programach szkoleniowo-informacyjnych dotyczących systemu EMAS, PN-EN ISO 14001, Zasad Czystej Produkcji.
- f) Kontynuacja realizacji programu edukacji ekologicznej dla szkół,
- g) Utrzymanie i rozbudowa ścieżek ekologicznych, rowerowych i tras turystycznych,
- h) Organizowanie konkursów promujących racjonalne korzystanie ze środowiska,
- i) Wspieranie finansowe projektów edukacji ekologicznej realizowane przez poszczególne gminy i organizacje społeczne,
- j) Współdziałanie władz powiatowych z mediami w zakresie prezentacji stanu środowiska i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony,
- k) Doskonalenie współpracy władz powiatowych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, szkołami, przedstawicielami środowiska naukowego i zakładami pracy, w celu efektywnego wykorzystania różnorodnych form edukacji ekologicznej,
- l) Udział przedstawicieli Starostwa Powiatowego i władz poszczególnych gmin w szkoleniach z zakresu publicznego dostępu do informacji o środowisku,
- m) Wspieranie inicjatyw szkoleniowych w dziedzinie ekologii organizowanych przez pracodawców i organizacje społeczne,
- n) Promowanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych powiatu włoszczowskiego

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 22 Cele, kierunki interwencji oraz zadania

lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Wskaźnik			Zadania	Właściciel zadania	Ryzyka
				Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa			
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Racjonalizacja użytkowania wody	Zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości użytkowej oraz ochrona przed powodzią	Ochrona przeciwpowodziowa realizowana w szczególności przez program małej retencji	Istniejące zbiorniki małej retencji [szt.]	20	22	Wspieranie inicjatyw związanych z budową zbiorników wodnych w ramach realizacji ustaleń Programu małej retencji województwa świętokrzyskiego	Gminy, ŚMiUW	Brak środków finansowych, nieotrzymanie dofinansowania opór społeczny, kolizja z obszarami i siedliskami chronionymi
			Regulacja ilość zużycia wody	Woda z wodociągów na 1 mieszkańca [m ³]	21,7 - stan na 2014 r. (GUS)	20	Zbilansowanie cen usług wodociągowych i kanalizacyjnych	Gminy	Bariery finansowe
							Przeprowadzenie kampanii społecznej informującej o najbardziej efektywnych sposobach ograniczania zużycia wody, wraz z monitoringiem efektów	Zadania własne, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	Bariery finansowe

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

2	Racjonalne gospodarowanie materiałami służącymi wytworzeniu dóbr użytkowych	Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	Stosowanie polityki zielonych zamówień publicznych	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Włączenie wymagań dotyczących niskiej materiałochłonności i niskiej odpadowości do procesu zakupów produktów i usług	Zadania własne	-
			Zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko w zakresie stosowanych produktów				Podejmowanie działań prowadzące do upowszechniania i promocji wśród mieszkańców powiatu produktów ekologicznych	Zadania własne, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	Bariery finansowe
			Ograniczenie stosowania nadmiarowych ilości produktów/materiałów				Działania edukacyjne w zakresie kształtowania zrównoważonego konsumpcjonizmu	Zadania własne	Bariery finansowe
			Zwiększenie potencjalnej efektywności administracji publicznej	ilość możliwych do zrealizowania usług w systemie ePUAP	0 (2015 r.)	-	Informatyzacja administracji powiatowej	Zadania własne	Bariery finansowe

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

3	Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Zmniejszanie energochłonności w zakresie procesów wytwórczych, świadczenia usług oraz konsumpcji	Wspieranie technologii zwiększających efektywne wykorzystanie energii	ilość możliwych do zrealizowania usług w systemie ePUAP	0 (2015 r.)	-	Rozbudowa infrastruktury informatycznej	Zadanie koordynowane	Bariery finansowe
				W ramach raportu z realizacji PGN dla gminy Włoszczowa	-	-	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. Hetmana Stefana Czarnieckiego we Włoszczowie	Zadanie własne	Niski poziom wiedzy po stronie wykonawców w doborze i wdrożeniu rozwiązań technologicznych, brak środków finansowych, nieotrzymanie dofinansowania
			Działania na rzecz zintegrowania systemu komunikacji publicznej (autobusowej) w obrębie powiatu oraz zachęta do stosowania alternatywnych środków komunikacji (np. rower)	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Zwiększenie ilości oraz częstotliwości połączeń o charakterze międzygminnym	Przedsiębiorstwa komunikacyjne	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

				Ilość ścieżek rowerowych	0 (GUS)	1	Budowa ścieżek rowerowych	JST, PGL LP	Wymagana współpraca wielu instytucji (zarządców terenu), kolizja z obszarami i siedliskami chronionymi, brak środków finansowych, opór społeczny
				-	-	-	Zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii	JST, organizacje ekologiczne	Brak środków finansowych
		Wzrost udziału energii odnawialnej w bilansie zużycia energii pierwotnych	Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (biomasa, energia wodna, wiatr, biogaz, energia słoneczna)	Ilość instalacji wykorzystującą biomasę z odpadów leśnych, rolniczych, ogrodowych [szt.]	1 [moc w MW - 1,900 ¹ na rok 2015		Zwiększenie wykorzystywania biomasy do produkcji energii elektrycznej i ciepła	Wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe oraz przedsiębiorstwa	Konflikty społeczne, możliwe kolizje z obszarami chronionymi

¹ <http://www.ure.gov.pl/uemapoze/mapa.html>

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

4	Ochrona gleb	Identyfikacja, likwidacja oraz zapobieganie zagrożeniom powierzchni ziemi	Monitoring jakości gleby oraz prace rekultywacyjne oraz modernizacyjne	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Prowadzenie doraźnych badań jakości gleby wraz z prowadzeniem bazy danych identyfikujących potencjalne historyczne zanieczyszczenia powierzchni ziemi	Zadanie własne	Brak środków finansowych
				Powierzchnia gruntów poddanych remediacji [ha]	brak danych	-	Rekultywacja i zagospodarowanie gruntów zdegradowanych	Właściciele zakładów i gruntów zdegradowanych i zdewastowanych	Brak środków finansowych, nieotrzymanie dofinansowania, wysokie koszty rekultywacji i remediacji gruntów
				Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Minimalizacja negatywnego wpływu działalności gospodarczej na stan środowiska glebowego poprzez modernizacje technologii,		
				Brak obecności zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi w stopniu III, IV i V	brak (WIOŚ w Kielcach)	brak	Utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów w ramach posiadanych uprawnień w tym zakresie	Zadania własne	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			Upowszechnienie zasad zawartych w „Kodeksie dobrej praktyki rolniczej”.	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	<p>Koordinowanie działań dotyczących upowszechniania zasad Dobrych Praktyk Rolniczych oraz upraw ekologicznych</p> <p>Wspieranie procesu różnicowania działalności gospodarstw rolnych (m.in. szkolenia przekwalifikujące, agroturystyka, produkcja surowca energetycznego, drobne przetwórstwo produktów rolnych i leśnych, zalesianie gruntów rolnych)</p>	Zadania własne, współpraca z ŚODR, ARIMR	Brak środków finansowych w budżetach jednostek
--	--	--	---	--	---	---	--	--	--

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

5	Zasoby Leśne	Wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych	Realizowanie gospodarki leśnej na terenie powiatu w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasów, plany zarządzania lasu	Lesistość powiatu [%]	41,81 (stan na 31.12.2014 r.)	-	Opracowanie projektów uproszczonych planów urządzenia lasów	Zadanie własne	Brak zasobów kadrowych lub środków finansowych niezbędnych do wykonania dokumentacji.			
							Bieżąca obserwacja środowiska leśnego w celu przeciwdziałania zagrożeniom ze strony czynników abiotycznych (pożary) i biotycznych (choroby drzew, działalność szkodników),	PGL LP, GIOŚ	Brak środków finansowych i zasobów kadrowych			
							Zapewnienie właściwego nadzoru nad lasami nie będącymi własnością Skarbu Państwa	Zadanie własne	Brak środków finansowych i zasobów kadrowych			
	Prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej	Działania dla podnoszenia świadomości i wzbogacania wiedzy ekologicznej społeczeństwa w zakresie leśnictwa	Powierzchnia gruntów zalesionych [ha]	18,26 - w roku 2014	-	-	Zalesianie gruntów z uwzględnieniem warunków i potrzeb różnorodności biologicznej.	Zadanie koordynowane: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, właściciele gruntów	Brak zainteresowania właścicieli gruntów do przystępowania do programów zalesieniowych, duże skupiska niektórych gatunków zwierząt (zgryzanie pędów przez sarny i zające)			
							Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Edukacja właścicieli lasów w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów leśnych	PGL LP, ZSiNPK, organizacje ekologiczne	Brak środków finansowych i zasobów kadrowych

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

6	Zasoby geologiczne	Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi	Ochrona zasobów złóż kopalin	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Ochrona zasobów kopalin poprzez umieszczenie udokumentowanych złóż kopalin w opracowaniach planistycznych tworzonych przez gminy, a opiniowanych i uzgadnianych z organami powiatu	Zadania własne we współpracy z gminami	-
							Racjonalne i wszechstronne korzystanie z lokalnych surowców mineralnych,	organy administracji geologicznej szczebla woj. i pow., koncesjobjorcy	-
							Podejmowanie działań zmierzających do eliminowania nielegalnego wydobycia kopalin na potrzeby lokalne,	Organy administracji geologicznej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, organy nadzoru górniczego	Opór społeczny, brak kapitału ludzkiego
			Minimalizacja uciążliwości górnictwa odkrywkowego oraz przetwórstwa kopalin.	Powierzchnia zrekultywowanych terenów po wydobyciu surowców mineralnych [ha]	-	-	Sukcesywna rekultywacja i zagospodarowanie terenów po eksploatacji złóż kopalin	Właściciele zakładów i gruntów terenów poeksploatacyjnych	Brak środków finansowych, nieotrzymanie dofinansowania, wysokie koszty rekultywacji gruntów
	Edukacja ekologiczna	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów	-	-	Uzależnienie możliwości wydobywania kopalin od posiadania przez zakłady górnicze programów minimalizujących skalę i zakres naruszeń środowiska w otoczeniu.	organy administracji geologicznej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, organy nadzoru	-		

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

								górniczego	
							Propagowanie i edukacja w zakresie wykorzystania surowców i energii ze źródeł odnawialnych.	JST, przedsiębiorstwa, organizacje ekologiczne i społeczne	Brak środków finansowych, brak kapitału ludzkiego, brak zainteresowania społecznego
7	Gospodarowanie odpadami	Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój powiatu	Likwidacja wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu	Ilość zutylizowanych odpadów w danym roku [Mg]	477,25 - stan na 2014 r.	600	Intensyfikacja działań związanych z realizacją programu usuwania azbestu (ze względu na niski odsetek unieszkodliwionych odpadów azbestowych na terenie powiatu)	Podmioty odpowiedzialne	Nieotrzymanie dofinansowania ze środków NFOŚiGW i/lub WFOŚiGW w Kielcach
			Ograniczenie masy odpadów zawierających PCB	Ankietyzacja dużych podmiotów gospodarczych [szt.]	brak danych	10	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających PCB	Podmioty odpowiedzialne	Nieotrzymanie dofinansowania ze środków NFOŚiGW i/lub WFOŚiGW w Kielcach
				Ilość dokumentów stwierdzających fakt wywiezienia odpadu z Polski/ certyfikat potwierdzający termiczne unieszkodliwienie odpadów o kodach: 16 02 09* , 13 03	brak danych	↑	Sukcesywna likwidacja odpadów zawierających PCB.	Podmioty odpowiedzialne	Nieotrzymanie dofinansowania ze środków NFOŚiGW i/lub WFOŚiGW w Kielcach

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

				01* 16 02 10* [szt.]					
8	Zasoby wodne i gospodarka wodna	Prowadzenie zrównoważonego gospodarowania wodami umożliwiające osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód	Ograniczenie wpływu rolnictwa i przemysłu na wody	<p>Klasy jakości wód: NAZWA JCWP:</p> <p>a) Czarna Struga PLRW20006254269 (rzeka i punkt pomiarowy - Czarna Struga Rudka km 1,1)</p> <p>b) Czarna Włoszczowska Od Czarnej PLRW2000925429 (Czarna Włoszczowska od Czarnej z Olszówki do ujścia)</p>	<p>a) III, poniżej stanu dobrego</p> <p>b) III, poniżej stanu dobrego (WIOŚ w Kielcach, stan na 2010 r.)</p>	↑ (poprawa)	<p>Wspieranie działań inwestycyjnych, mających na celu ograniczenie i eliminację ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych w ściekach do środowiska wodnego, a w szczególności substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,</p>	Zadania własne	-
						Wspieranie i egzekwowanie racjonalnej gospodarki wodno - ściekowej w zakładach przemysłowych,	Zadania własne w koordynacji z zakładami produkcyjnymi,	Brak środków finansowych	
						Propagowanie proekologicznych zasad w gospodarce rolnej	gminy, ARIMR	Brak środków finansowych	
			Edukacja ekologiczna dotycząca racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej.	<p>Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów</p>	-	-	<p>Rozwój współpracy ze wszystkimi instytucjami wpływającymi na jakość wód, wspieranie edukacji ekologicznej w zakresie racjonalnej gospodarki wodami i jej ochrony przed zanieczyszczeniami,</p>	Zadania własne w koordynacji z instytucjami wpływającymi na jakość wód	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			Rozwój infrastruktury wodociągowej	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]	131 - stan na 2014 r. ²	↑	Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach, w których jest to uzasadnione ekonomicznie i technicznie,	Gminy, prywatni właściciele posesji,	Opór społeczny, ograniczenia wynikające z rozporządzenia RZGW, brak środków finansowych
		długością sieci wodociągowej [km]		640,44 - stan na 2014 r. ³	↑	Wspieranie działań mających na celu poprawę jakości wody przeznaczonej do spożycia, w tym budowa lub modernizacja stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowych,	Gminy, przedsiębiorstwa	Brak środków finansowych	
		długość kanalizacji deszczowej [km]		-	↑	Wspieranie budowy kanalizacji deszczowej i separatorów, a także połączenie budowy systemów podczyszczających z budową i modernizacją dróg,	Gminy, podmioty działające w imieniu gmin, przedsiębiorstwa	Brak środków finansowych	
		Długość sieci kanalizacji sanitarnej [km]		266,04 - stan na 2014 r. ⁴	↑	Współpraca z gminami oraz działania na rzecz poprawy stanu i rozwoju infrastruktury ochrony środowiska (przede wszystkim kanalizacyjnej, ale także w zakresie dywersyfikacji dostaw energii: promowanie i rozwój odnawialnych źródeł energii)	Zadania własne w koordynacji z gminami	-	

² POŚ dla województwa świętokrzyskiego,

³ POŚ dla województwa świętokrzyskiego,

⁴ POŚ dla województwa świętokrzyskiego,

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

9	Powietrze atmosferyczne	Poprawa jakości powietrza	Wdrażanie rozwiązań niskoemisyjnych	Klasa ogólna dla kryterium ochrony zdrowia (strefa świętokrzyska):	C		Wspieranie inwestycji mających na celu instalowanie nowych i modernizację istniejących urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powietrza w budynkach użyteczności publicznej,	Właściciele i zarządcy nieruchomości, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, jednostki podległe JST	Opór społeczny, brak obowiązku prawnego dla wymiany źródeł spalania paliw, brak środków finansowych	
							Wdrażanie nowoczesnych technologii przyjaznych środowisku (BAT) przez podmioty gospodarcze działające na terenie powiatu.	Podmioty gospodarcze	Brak środków finansowych	
							Wspomaganie zadań państwowego monitoringu jakości powietrza w formie dotacji,	Institucje publiczne	-	
					Ilość zakupionych pojazdów [szt]	-	↑	W przypadku zakupu pojazdów przez lokalne instytucje publiczne, pojazdy będą spełniać wymogi co najmniej normy Euro 5.	Zadania własne	Brak obowiązku prawnego dla wymiany pojazdów, brak środków finansowych
					ludność korzystająca z sieci gazowej [os.]	30 - stan na 2014 r. (GUS)		Budowa i rozwój sieci gazowej (m.in. budowa gazociągu, przyłączenie do sieci jak największej liczby mieszkańców, budowa stacji redukcyjno – pomiarowych),	Zarządzający siecią gazową	Brak infrastruktury przesyłowej, brak środków finansowych
					Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów	-	-	Zmiana wykorzystywanych paliw na inne, o mniejszej zawartości popiołu i innych substancji zanieczyszczających powietrze lub zastosowanie energii elektrycznej.	Właściciele i zarządcy nieruchomości, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, jednostki podległe JST	Opór społeczny, brak obowiązku prawnego, brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			Edukacja w zakresie ochrony powietrza w tym promowanie gospodarki niskoemisyjnej.	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów	-	-	Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i modernizacji ogrzewania,	JST, organizacje pozarządowe, szkoły	Niewystarczające zasoby kadrowe, brak środków finansowych
							Rozwijanie nowoczesnych metod kształcenia e-learning,	JST, organizacje pozarządowe, szkoły	Niewystarczające zasoby kadrowe, brak środków finansowych
10	Klimat akustyczny oraz promieniowanie elektromagnetyczne	Poprawa klimatu akustycznego	Realizacja inwestycji zmniejszających narażenie na hałas komunikacyjny	Wydatki poniesione w latach [zł]	-	-	Stać modernizacja stanu technicznego nawierzchni dróg powiatowych oraz ich przebudowa, w szczególności przebudowa drogi powiatowej Nr 0245T na odcinku dł. 2,5 km oraz przebudowa układu komunikacyjnego dróg powiatowych Nr: 0254T, 0231T, 0238T o łącznej dł. 5,12 km; przebudowa drogi nr 0227T w m. Konieczno; przebudowa wiaduktu na CMK w ciągu drogi nr 0257T w m. Oleszno; modernizacja drogi nr 0239T w m. Tarnawa Góra oraz wykonanie odwodnienia i chodnika przy dr. 0264T w m. Gruszczyn oraz odwodnienia w m. Skorków przy tej samej drodze,	Zarządzający drogami, JST	Przedłużający się termin budowy, brak środków finansowych, kolizja z obszarami i siedliskami chronionymi

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

							Realizacja inwestycji zmniejszających uciążliwość hałasu komunikacyjnego (budowa ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, budowa obwodnic),	Zarządzający drogami, JST	Wydłużone procedury przetargowe, brak środków finansowych, wymagana współpraca wielu instytucji (zarządców terenu), opór społeczny
							Ochrona akustyczna budynków szczególnie narażonych na hałas komunikacyjny,	Zarządzający drogami, JST	Współpraca wielu instytucji (zarządców terenu), opór społeczny
							Przeciwdziałanie obudowie dróg ruchu tranzytowego zabudową mieszkaniową,	JST	Współpraca wielu instytucji (zarządców terenu), opór społeczny,
		Ograniczanie hałasu przemysłowego	Przekroczenia poziomu hałasu przemysłowego [dB] w punktach przyjętych za referencyjne:	a) LAeqD - 12,1			Wdrażanie rozwiązań ograniczających hałas w zakładach.	Przedsiębiorstwa	Brak środków finansowych
		Kontynuowanie monitoringu emisji hałasu drogowego.	a) Pkt.1 - referencyjny*ul. Partyzantów 24 (N50o51'04,87" E19o58'18,39")	b) LAeqD - 7,2	a) LAeqD - 0	Prowadzenie monitoringu hałasu komunikacyjnego w wybranych miejscach o największym stopniu uciążliwości,	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach	Brak kapitału ludzkiego	
			b) Pkt. 2 ul. Partyzantów 24 (N50o51'04,19" E19o58'18,21")	c) LAeqD - 5,8	b) LAeqD - 0				
			c) Pkt. 3 ul. Czarnieckiego (N50o50'34,42"E19o57'44,06")	(PMŚ na lata 2010-2012)	c) LAeqD - 0				
						Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów uwzględniających ochronę przez hałasem,	Gminy	Brak środków finansowych, nieobjęcie wszystkich terenów dokumentacją planistyczną	

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

		Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym	Ocena skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi	liczba osób narażonych na ponadnormatywne promieniowanie elektromagnetyczne [os.]	0 (POŚ woj. świętokrzyskiego)	0	Współpraca w zakresie inwentaryzacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego,	Zadania własne	-
							Współpraca w zakresie uwzględniania w planach zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi,	Gminy	Brak środków finansowych, nieobjęcie wszystkich terenów dokumentacją planistyczną
			Podnoszenie świadomości społeczeństwa z zakresu PEM.	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów	-	-	Edukacja ekologiczna społeczeństwa dotycząca skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych.	Organizacje pozarządowe	Brak środków finansowych, brak kapitału ludzkiego, brak zainteresowania społecznego
11	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	Zmniejszenie zagrożenia środowiska	Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów	-	-	Wyznaczenie miejsc postojowych pojazdów przewożących materiały niebezpieczne oraz wyznaczenie miejsc tymczasowego magazynowania odpadów z usuwania skutków wycieku materiałów niebezpiecznych w trakcie kolizji transportowej	Zadania własne w koordynacji z gminami	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

				Stopień aktualizacji danych zawartych w dokumentach [%]	0	↑	Bieżąca aktualizacja planów ratowniczych powiatu tj. planu ochrony przed powodzią, powiatowego planu reagowania kryzysowego,	Zadania własne	Nieobjęcie wszystkich terenów dokumentacją planistyczną, brak środków finansowych, opór społeczny
			Przeciwdziałanie powstawania sytuacji poważnie zagrażających środowisku	Ilość zakupionych pojazdów [szt]	0 - w roku 2015	↑	Stale podnoszenie sprawności systemu zarządzania i reagowania kryzysowego, w tym dotacja Starostwa Powiatowego dla Komendy Państwowej Straży Pożarnej na zakup samochodu pożarniczego,	Zadania własne	Brak środków finansowych
				Liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej [szt.]	0 (GIOŚ 2013 r.)	0	Monitoring prewencyjny potencjalnych sprawców awarii pod kątem spełniania wymogów bezpieczeństwa,	WIOŚ w Kielcach	Brak kapitału ludzkiego
			Jeżeli prowadzona jest działalność gospodarcza związana z przewozem materiałów niebezpiecznych, ewidencja tych materiałów oraz modernizacja środków transportu, jeżeli to konieczne.				Podmioty gospodarcze	Brak zainteresowania społecznego	
			Doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed katastroficznymi zjawiskami hydrologicznymi i meteorologicznymi.				Zadania własne	Zmniejszenie zagrożenia środowiska	

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			Edukacja w zakresie przeciwdziałania i usuwania skutków poważnych awarii przemysłowych oraz innych zagrożeń	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów	-	-	Edukacja społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania i postępowania na wypadek zaistnienia awarii przemysłowej.	Zadania własne, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	Bariery finansowe
							Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach.	Zadania własne, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	Bariery finansowe
							Informowanie społeczeństwa o zagrożeniach powstałych w wyniku poważnej awarii przemysłowej i transportowej z udziałem materiałów niebezpiecznych,	Zadanie własne, WIOŚ w Kielcach	Brak kapitału ludzkiego
12	Zasoby przyrodni-cze	Ochrona różnorodności biologicznej, krajobrazowej i geologicznej	Wzmocnienie ochrony różnorodności biologicznej i różnorodności geologicznej oraz krajobrazu	a) Powierzchnia rezerwaty przyrody [ha] b) Powierzchnia parki krajobrazowe [ha] c) Powierzchnia obszary chronionego krajobrazu [ha] d) Powierzchnia użytki ekologiczne [ha]	a) 9361,82 b) 16553 c) 83437,6 d) 23 (stan na 10.12.2014 r.)	↑	Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków,	Województwo Świętokrzyskie, gminy	Brak zainteresowania
							Współdziałanie w tworzeniu nowych obszarów i obiektów przyrodniczo cennych prawnie chronionych,	Zadanie własne	-
							Utrzymanie cieków wodnych powiatu w stanie nieuregulowanym.	Gminy	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			Promowanie walorów przyrodniczych jako produktu turystycznego.	Turystyczne obiekty noclegowe [szt.]	8	↑	Wspieranie rozwoju i obsługi ruchu turystycznego,	Wymagana współpraca wielu instytucji,	Brak środków finansowych, opór społeczny
							Zapewnienie dogodnych warunków organizacyjno-przestrzennych do rozwoju agroturystyki w powiecie,	Zadanie koordynowane z innymi instytucjami publicznymi	-
			Uwzględnianie w dokumentach planistycznych problemów związanych z ochroną walorów przyrodniczych.	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów	-	-	Wzmacnianie roli opracowań ekofizjograficznych przy uzgadnianiu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminach	Gminy	-
							Planowanie zalesień w ten sposób by nie zagraziły utrzymaniu ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk, będących cennym siedliskiem dla rzadkich gatunków roślin i zwierząt.	Właściciele gruntów	Brak zainteresowania właścicieli gruntów do przystępowania do programów zalesieniowych
							Ścisła współpraca w zakresie ochrony przyrody z organizacjami pozarządowymi	Zadanie własne	-
			Doskonalenie metod ochrony przyrody i krajobrazu.	Realizacji zadania [%]	-	↑	Budowa bazy danych z zakresu różnorodności biologicznej powiatu	Zadanie własne	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

			Kontynuacja działań z zakresu edukacji ekologicznej	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu poprzez kampanię społeczną.	Institucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	Brak środków finansowych
							Kształtowanie właściwych postaw społeczeństwa wobec przyrody poprzez prowadzenie szkoleń i edukacji ekologicznej w zakresie ochrony przyrody i bioróżnorodności.	Institucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	Brak środków finansowych
							Promowanie istniejących form ochrony przyrody i innych miejsc cennych przyrodniczo, w tym tworzenie ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych,	Institucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	Brak środków finansowych
13	Zarządzanie środowiskiem oraz edukacja ekologiczna	Efektywniejsze zarządzanie środowiskiem i podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa	Implementacja procedur OOS oraz integracja celów ochrony środowiska w sektorowych dokumentach strategicznych	Stan przygotowania i realizacji rzeczowej możliwy do określenia subiektywnie, procentowo lub jako wielkość bezwzględna uzyskanego efektu realizacji i kosztów jego osiągnięcia	-	-	Zapewnienie włączenia celów ochrony środowiska do sektorowych dokumentów o charakterze strategicznym oraz poddawanie ich procedurom oceny oddziaływania na środowisko przed ostatecznym zatwierdzeniem,	Zadania własne	Brak środków finansowych
							Wykonywanie ocen oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych,	Zadania własne	Brak środków finansowych
							Upowszechnianie korzyści wynikających z przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko,	Zadania własne	Brak środków finansowych
							Promowanie i wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego,	Zadania własne	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

							Zachęcanie i motywowanie do udziału w programach szkoleniowo-informacyjnych dotyczących systemu EMAS, PN-EN ISO 14001, Zasad Czystej Produkcji.	Zadania własne	Brak środków finansowych
						a) 10 b) 40	Kontynuacja realizacji programu edukacji ekologicznej dla szkół,	Zadania własne, szkoły	Brak środków finansowych
							Organizowanie konkursów promujących racjonalne korzystanie ze środowiska,	Zadania własne,	Brak środków finansowych
							Wspieranie finansowe projektów edukacji ekologicznej realizowane przez poszczególne gminy i organizacje społeczne,	Zadania własne w koordynacji z gminami, organizacjami społecznymi	Brak środków finansowych
			Prowadzenie szeroko pojętej edukacji i promocji działań proekologicznych	a) Ilość zorganizowanych akcji edukacyjnych/promocyjnych [szt.] b) Liczba przedstawicieli organów administracji w szkoleniach z zakresu publicznego dostępu do informacji [os.]	a) 4 - w roku 2014 (konkursy, kampanie edukacyjne itp.) b) brak danych		Doskonalenie współpracy władz powiatowych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, szkołami, przedstawicielami środowiska naukowego i zakładami pracy, w celu efektywnego wykorzystania różnorodnych form edukacji ekologicznej,	Zadania własne	Brak środków finansowych
							Promowanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych powiatu włoszczowskiego.	Zadania własne	Brak środków finansowych
							Wspieranie inicjatyw szkoleniowych w dziedzinie ekologii organizowanych przez pracodawców i organizacje społeczne,	Zadania własne w koordynacji z pracodawcami, organizacjami społecznymi	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

							Udział przedstawicieli Starostwa Powiatowego i władz poszczególnych gmin w szkoleniach z zakresu publicznego dostępu do informacji o środowisku,	Zadania własne, gminy	Brak środków finansowych
--	--	--	--	--	--	--	--	-----------------------	--------------------------

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 23 Harmonogram realizacji zadań wraz z ich finansowaniem

Lp.	Obszar interwencji	Instytucja odpowiedzialna za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania					Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
			[zł]						
		(+ jednostki włączone)	rok 2016	rok 2017	rok 2018	rok 2019	RAZEM ¹⁾		
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Racjonalizacja użytkowania wody	Gminy, ŚMiUW Zadania własne, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	-	-	-	-	uwzględnione w pkt 8 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	-
2	Racjonalne gospodarowanie materiałami służącymi wytworzeniu dóbr użytkowych	Zadania własne, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	-	-	-	-	uwzględnione w pkt 6 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, NFOŚiGW, Program LIFE, kredyty i pożyczki komercyjne	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

3	Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Biuro Społeczeństwa Informacyjnego Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, JST właściciele i zarządcy nieruchomości, jednostki podległe JST, PGL LP, wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe oraz przedsiębiorstwa, zadania własne	- ²⁾	-	-	900 000 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne, System Zielonych Inwestycji, Program Intelligent Energy Europe, budżet powiatu	-
4	Ochrona gleb	JST, ŚÓDR, ARIMR, WIOŚ właściciele zakładów i gruntów zdegradowanych i zdewastowanych	-	-	-	10 000 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, NFOŚiGW, Program LIFE, kredyty i pożyczki komercyjne	-
5	Zasoby Leśne	Zadanie własne, PGL LP, GIOŚ, koordynacja: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, właściciele gruntów, ZSiNPK, organizacje ekologiczne	277 000 ^{a)}	-	-	1 108 000 ^{a)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, budżet powiatu, ARiMR	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

6	Zasoby geologiczne	Organy administracji geologicznej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, organy nadzoru górniczego, a także organizacje ekologiczne i społeczne, właściciele zakładów i gruntów terenów poeksploatacyjnych	-	-	-	-	5 000 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, NFOŚiGW, Program LIFE, kredyty i pożyczki komercyjne	-
7	Gospodarowanie odpadami	Samorządy gminne, podmioty odpowiedzialne	41 000 ^{a)}	-	-	-	164 000 ^{a)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, budżet powiatu	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

8	Zasoby wodne i gospodarka wodna	Zadania własne w koordynacji z zakładami produkcyjnymi, gminami, ARIMR, instytucjami wpływającymi na jakość wód; prywatni właściciele posesji, przedsiębiorstwa, podmioty działające w imieniu gmin	-	-	-	-	20 000 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	-
9	Powietrze atmosferyczne	Właściciele i zarządcy nieruchomości, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, jednostki podległe JST, podmioty gospodarcze, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, szkoły, zarządzający siecią gazową	200 000 ^{a)}	-	-	-	800 000 ^{a)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, System Zielonych Inwestycji, Program Intelligent Energy Europe, kredyty i pożyczki preferencyjne, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, budżet powiatu	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

10	Klimat akustyczny oraz promieniowanie elektromagnetyczne	Zadania własne, koordynacja z zarządzającymi drogami, JST, przedsiębiorstwami, Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska w Kielcach, gminami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami realizującymi zadania z zakresu edukacji ekologicznej	8 904 000 ³⁾	-	-	-	20 000 000 ^{b)}	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, kredyty i pożyczki preferencyjne oraz komercyjne, budżet powiatu	-
11	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	Zadania własne, koordynacja; gminy, WIOŚ w Kielcach, podmioty gospodarcze, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	-	-	-	-	750 000 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Regionalny Program Operacyjny województwa świętokrzyskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, kredyty i pożyczki komercyjne	-

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

12	Zasoby przyrodnicze	zadania własne, koordynacja; województwo Świętokrzyskie, gminy, właściciele gruntów, instytucje realizujące zadania z zakresu edukacji ekologicznej, organizacje pozarządowe	- ⁴⁾	-	-	-	100 000 ^{b)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NFOŚiGW i WFOŚiGW w Kielcach, Program LIFE, kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	-
13	Zarządzanie środowiskiem oraz edukacja ekologiczna	zadania własne w koordynacji z gminami, organizacjami społecznymi, organizacjami ekologicznymi, szkołami, przedstawicielami środowiska naukowego i zakładami pracy	98 000 ^{a)}	-	-	-	392 000 ^{a)}	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, NFOŚiGW, Program LIFE, kredyty i pożyczki komercyjne, budżet powiatu	-

¹⁾ planowane kwoty dotyczą zadań przyczyniających się do poprawy lub do niepogarszania stanu środowiska naturalnego, część z nich (np. budowa dróg) służy jednocześnie osiągnięciu celów nie związanych z ochroną środowiska;

^{a)} szacunkowe koszty realizacji zadań oszacowane na podstawie rocznych wydatków z budżetu powiatu na ochronę środowiska w latach objętych dotychczas obowiązującym programem;

^{b)} szacunkowe koszty realizacji zadań oszacowane na podstawie proporcji nakładów na poszczególne obszary interwencji, które zostały zaplanowane w projekcie Programu Ochrony Środowiska Województwa Świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025;

²⁾ szacunkowe koszty w tym obszarze inwestycyjnym stanowią część kosztów podanych w lp. 9 - Obszar inwestycyjny - Ochrona powietrza;

³⁾ modernizacja stanu technicznego nawierzchni dróg powiatowych oraz ich przebudowa, w szczególności przebudowa drogi powiatowej Nr 0245T na odcinku dł. 2,5 km (finansowanie: budżet państwa 50%, budżet powiatu 32,8% dotacja gminy Włoszczowa 17,2%) oraz przebudowa układu komunikacyjnego dróg powiatowych Nr: 0254T, 0231T, 0238T o łącznej dł. 5,12 km (finansowanie: budżet państwa 50%, budżet powiatu 25% dotacje gmin Kluczewsko, Secemin, Radków 25%);

⁴⁾ szacunkowe koszty w tym obszarze inwestycyjnym stanowią część kosztów podanych są w lp. 13 - Obszar inwestycyjny - Zarządzanie środowiskiem oraz edukacja ekologiczna.

13. Monitoring wdrażania Programu

Kontrola realizacji Programu wymaga oceny stopnia wykonania przyjętych w nim celów i działań. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu monitorowania, na podstawie którego możliwe będzie dokonanie oceny procesu wdrażania oraz ewentualnej modyfikacji dokumentu [14].

Zgodnie z zapisami Ustawy Prawo Ochrony Środowiska z wykonania Programu organ wykonawczy powiatu sporządzi co 2 lata raporty, które przedstawi radzie powiatu. Po przedstawieniu raportów radzie gminy, raporty będą przekazane organowi wykonawczemu województwa. Następnie na podstawie sporządzonego raportu oraz zaktualizowanych danych Państwowego Monitoringu Środowiska realizowanego przez WIOŚ w Kielcach, zostanie przeprowadzona analiza skutków realizacji założeń opracowanego Programu Ochrony Środowiska. W celu usprawnienia nadzoru nad realizacją Programu przyjęto konkretne wskaźniki, za pomocą których możliwe będzie udokumentowanie wpływu wykonanych działań zapisanych w Programie na stan środowiska. Analiza przedstawionych w poniższej tabeli wskaźników będzie podstawą do korekty i weryfikacji planowanych przedsięwzięć.

Wytypowane wskaźniki, pomocne podczas monitoringu wdrażania Programu Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego:

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 24 Wskaźniki monitorowania realizacji Programu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Miejsce pozyskiwania danych do określenia wskaźnika	Wartość wskaźnika w roku bazowym	Oczekiwany trend zmian w wyniku realizacji POŚ do 2020 r.*	Docelowa wartość wskaźnika
Racjonalizacja użytkowania wody						
1	istniejące zbiorniki małej retencji	[szt.]	informacja z gmin, ŚBRK Kielce	20	+	22
2	woda z wodociągów na 1 mieszkańca	[m3]	GUS – Bank Danych Lokalnych	21,7 (2014 r)	-	20
Racjonalne gospodarowanie materiałami służącymi wytworzeniu dóbr użytkowych						
3	ilość możliwych do zrealizowania usług w systemie ePUAP	[szt.]	bezpośrednio w serwisie	0 (2015 r.)	+	
Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych						
4	ilość możliwych do zrealizowania usług w systemie ePUAP	[szt.]	bezpośrednio w serwisie	0 (2015 r.)	+	
5	Ilość tras rowerowych	[szt.]	gminy	2 (POŚ na lata 2007 – 2011)	+	4
6	Ilość instalacji wykorzystujących biomasę z odpadów leśnych, rolniczych, ogrodowych [szt.]	[szt.]	www.ure.gov.pl	1 (2015 r.)	+	
7	powierzchnia gruntów poddanych remediacji	[ha]	na poziomie gmin	brak danych	+	
8	Brak obecności zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi w stopniu III, IV i V	-	WIOŚ w Kielcach	brak	0	brak
Zasoby Leśne						
9	Lesistość powiatu	[%]	GUS – Bank Danych Lokalnych	41,81 (stan na 31.12.2014 r.)	+	
10	Powierzchnia gruntów zalesionych	[ha]	GUS – Bank Danych Lokalnych	18,26 (- w roku 2014)	+	
Gospodarowanie odpadami						
11	Ilość zutylizowanych odpadów	[Mg]	Starostwo	477,25	+	600

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

	w danym roku		Poswiatowe we Włoszczowie - Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu włoszczowskiego	(stan na 2014 r.)		
12	Ankietyzacja dużych podmiotów gospodarczych na temat ilości wyrobów zawierających PCB	[szt.]	Podmioty odpowiedzialne	brak danych	+	10
13	Ilość dokumentów stwierdzających fakt wywiezienia odpadu z Polski/ certyfikat potwierdzający termiczne unieszkodliwienie odpadów o kodach: 16 02 09* , 13 03 01* 16 02 10* [szt.]	[szt.]	Podmioty odpowiedzialne	brak danych	+	
Zasoby wodne i gospodarka wodna						
14	Klasy jakości wód: NAZWA JCWP: a) Czarna Struga PLRW20006254269 (rzeka i punkt pomiarowy - Czarna Struga Rudka km 1,1) b) Czarna Włoszczowska Od Czarnej PLRW2000925429 (Czarna Włoszczowska od Czarnej z Olszówki do ujścia)	-	WIOŚ w Kielcach	a) III, poniżej stanu dobrego b) III, poniżej stanu dobrego (stan na 2010 r.)	+	(poprawa)
15	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków	[szt.]	GUS – Bank Danych Lokalnych	131 - stan na 2014 r	+	
16	długością sieci wodociągowej	[km]	GUS – Bank Danych Lokalnych	640,44 - stan na 2014 r	+	
	długość kanalizacji deszczowej	[km]	GUS – Bank Danych Lokalnych	-	+	
17	Długość sieci kanalizacji	[km]	GUS – Bank	266,04 -	+	

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

	sanitarnej [km]		Danych Lokalnych	stan na 2014 r.		
Powietrze atmosferyczne						
18	Klasa ogólna dla kryterium ochrony zdrowia (strefa świętokrzyska):	-	WIOŚ w Kielcach	C (2014 r.)	+	(poprawa)
19	Ilość zakupionych pojazdów spełniających conajmniej normy Euro 5 przez lokalne instytucje publiczne	[szt.]	lokalne instytucje publiczne	-	+	
Klimat akustyczny oraz promieniowanie elektromagnetyczne						
20	Wydatki poniesione w latach [zł]	[zł]		brak danych	+	2400
21	Przekroczenia poziomu hałasu przemysłowego [dB] w punktach przyjętych za referencyjne: a) Pkt.1 - referencyjny*ul. Partyzantów 24 (N50o51'04,87" E19o58'18,39") b) Pkt. 2 ul. Partyzantów 24 (N50o51'04,19" E19o58'18,21") c) Pkt. 3 ul. Czarnieckiego (N50o50'34,42"E19o57'44,06")	[dB]	WIOŚ (w ramach PMS)	a) LAeqD - 12,1 b) LAeqD - 7,2 c) LAeqD - 5,8	-	a) LAeqD - 0 b) LAeqD - 0 c) LAeqD - 0
22	liczba osób narażonych na ponadnormatywne promieniowanie elektromagnetyczne	[os.]	WIOŚ w Kielcach	0	0	0
Nadzwyczajne zagrożenia środowiska						
23	Stopień aktualizacji danych zawartych w dokumentach	[%]		0	+	
24	Ilość zakupionych pojazdów (Komenda Państwowej Straży Pożarnej)	[szt.]				
25	Liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii przemysłowej	[szt.]	GIOŚ, WIOŚ w Kielcach	0 (stan na 2013 r.)	0	0
Zasoby przyrodnicze						
26	a) Powierzchnia rezerwaty przyrody b) Powierzchnia parki krajobrazowe c) Powierzchnia obszary chronionego krajobrazu d) Powierzchnia użytki ekologiczne	[ha]		a) 9361,82 b) 16553 c) 83437,6 d) 23 (stan na 10.12.2014 r.)	+	
27	Turystyczne obiekty noclegowe	[szt.]	GUS – Bank	8	+	

			Danych Lokalnych			
Zarządzanie środowiskiem oraz edukacja ekologiczna						
28	Ilość zorganizowanych akcji edukacyjnych/promocyjnych [	[szt.]	organy administracji publicznej	4	+	10
	Liczba przedstawicieli organów administracji w szkoleniach z zakresu publicznego dostępu do informacji	[os.]	organy administracji publicznej	brak danych	+	40

Objaśnienia:

- - tendencja spadkowa
- + - tendencja wzrostowa
- 0 - bez zmian

14. Działania mające na celu minimalizację negatywnych oddziaływań Programu na środowisko

Stosując zasadę przezorności wykonano strategiczną ocenę oddziaływania niniejszego dokumentu na środowisko, która wykazała, iż możliwe jest wystąpienie negatywnych oddziaływań, związanych z realizacją programowych założeń.

W celu zminimalizowania ujemnych skutków Programu, tak aby nie stanowiły one istotnego zagrożenia dla środowiska, w szczególności obszarów i gatunków chronionych, planuje się podjęcie następujących działań:

- a. Na etapie, zarówno realizacji planowanych inwestycji, jak i podczas eksploatacji, w szczególności sposób należy skupić się na bezpieczeństwie ekologicznym form ochrony przyrody utworzonych w granicach powiatu.
- b. W przypadku realizacji założeń dotyczących inwestowania w OZE (elektrownia wiatrowa lub farmy fotowoltaiczne), wszystkie inwestycje zostaną zaprojektowane w taki sposób, aby nie wpływały niekorzystnie na otaczające środowisko. Szczególną rolę podczas planowania takich inwestycji odegra projekt odpowiedniej lokalizacji, który uwzględni optymalną, niepowodującą ewentualnych ujemnych skutków, odległość od zamieszkałych terenów, linii energetycznych, a w szczególności od obiektów i gatunków objętych ochroną.

- c. Farmy wiatrowe, zlokalizowane na trasie przelotów ptaków, oznakowane będą odblaskowymi kolorami.
- d. W celu ochrony zdrowia i życia społeczności lokalnej, przede wszystkim stawiane będą ekrany akustyczne wzdłuż budowanej drogi nr 786 Kielce-Częstochowa w Krasocinie i Seceminie.
- e. Stosowana będzie zasad prewencji i odpowiedniego informowania o podejmowanych inwestycjach oraz bieżąca aktualizacja podawanych mieszkańcom informacji, co pomoże w szybkiej reakcji podczas jakiegokolwiek awarii lub niepożądanych sytuacjach.
- f. Po zakończeniu prac budowlanych inwestycji zaplanowanych w Programie, w szczególności prace związane z budową dróg, podjęte zostaną działania mające na celu przywrócenie równowagi biologiczno-chemicznej oraz pierwotnej struktury gleb.
- g. Działaniem kompensującym wycinanie lasów podczas budowy dróg będzie zalesianie innego obszaru, przynajmniej o takiej samej powierzchni, jaka ta, na której podczas budowy wycięto drzewa.
- h. W celu ograniczenia negatywnego oddziaływania na zwierzęta, spowodowane budową dróg, a następnie ich eksploatacją, wprowadzane będą specjalne przejścia nadziemne (mosty krajobrazowe) oraz podziemnych (przejścia, tunele, przepusty) - dla małych zwierząt, gadów i płazów.
- i. Sposobami ograniczającymi ewentualne występowanie negatywnego oddziaływania na ptactwo oraz nietoperze, podczas zaplanowanych przez powiat prac termomodernizacyjnych będą:
  - sprawdzenie przed przystąpieniem do remontu czy w budynku nie gnieźdzą się ptaki lub nietoperze,
  - przestrzeganie zasady zgodnej z art. 127 ustawy o ochronie przyrody, która mówi, iż zabronione jest prowadzenie prac budowlanych, także tynkarskich, w otoczeniu zajętych przez ptaki w okresie lęgowym,

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

- zakaz zabezpieczania otworów i szczelin w sezonie lęgowym, które pełnią dla ptactwa i nietoperzy funkcję jedynej drogi do utworzonych w budynkach gniazd,
  - rozmieszczanie skrzynek lęgowych w okolicy budynków poddanych termomodernizacji, które spełnią rolę zastępczych gniazd dla ptaków i nietoperzy zasiedlających budynki,
- j. przestrzegane będą określone zakazy w stosunku do zwierząt (umyśle zabijanie, okaleczenie i chwytanie, niszczenie siedlisk lub gniazd, przenoszenie z miejsc regularnego przebywania do innych) i roślin (umyśle niszczenie siedlisk, zrywanie, uszkodzanie).

W sytuacji, w której niemożliwe będzie ograniczenie lub zlikwidowanie negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze, w szczególności obszary i gatunki chronione sporządzany będzie wniosek do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazów w stosunku do gatunków zwierząt, roślin i grzybów.

15. Źródła

1. Prawo Ochrony Środowiska Komentarz; Z. Bukowski, E.K. Czech, K. Karpus, B. Rakoczy; Wawszawa 2013
2. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego; Kielce 2011
3. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019; B. Kłojzy-Karczmarczyk, S. Makoudi, J. Mazurek, J. Staszczak, J. Żółtek; Włoszczowa 2012
4. Główny Urząd Statystyczny
5. <http://epsh.pgi.gov.pl> – serwis Państwowej Służby Hydrogeologicznej
6. Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody
7. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Kielcach
8. Starostwo Powiatowe we Włoszczowie
9. <https://npk.parkilodzkie.pl> – Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych
10. Standardowy Formularz Danych
11. GUS – Bank Danych Lokalnych
12. <http://www.gios.gov.pl>
13. Bilans Zasobów Złóż Kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2014 r.
14. Program Ochrony Środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 roku
15. Powszechny Spis Rolny 2010
16. Gospodarka odpadami komunalnymi w gminach powiatu włoszczowskiego informacja na posiedzenie Komisji Rolnictwa, Ochrony Środowiska i Promocji Powiatu Rady Powiatu Włoszczowskiego w dniu 23 czerwca 2015 r.
17. Realizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu włoszczowskiego
18. http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/ranking/ranking_siedlisk.pdf - Lista rankingowa typów siedlisk przyrodniczych
19. Pomniki przyrody w województwie świętokrzyskim:
http://bip.kielce.rdos.gov.pl/files/artykuly/25234/pomniki_przyrody_swietokrzyskie.pdf

20. Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2015 - 2020 z perspektywą do 2025 roku
21. Użytki ekologiczne w województwie świętokrzyskim
http://bip.kielce.rdos.gov.pl/files/artykuly/25234/uzytkie_ekologiczne_swietokrzyskie.pdf
22. Raport stan środowiska w województwie świętokrzyskim w latach 2011-2012
23. Program Ochrony Środowiska województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z perspektywą na lata 2025

16. Spis rysunków

Rysunek 1 Zlewnie poziomu 3 w granicach powiatu włoszczowskiego	10
Rysunek 2 Sieć rzeczna powiatu włoszczowskiego.....	11
Rysunek 3 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w granicach powiatu włoszczowskiego	13
Rysunek 4 Struktura wg grup działalności gospodarczej wg PKD 2007.....	15
Rysunek 5 Rezerwaty przyrody w powiecie włoszczowskim	18
Rysunek 6 Zasięg Przedborskiego Parku Krajobrazowego w granicach powiatu włoszczowskiego	19
Rysunek 7 Obszary Chronionego Krajobrazu w granicach powiatu włoszczowskiego	21
Rysunek 8 Zasięg obszarów Natura 2000 w granicach powiatu włoszczowskiego	24
Rysunek 9 Rozmieszczenie drzew stanowiących pomniki przyrody w powiecie włoszczowskim...	31
Rysunek 10 Zasięg działania Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej w granicach powiatu włoszczowskiego.....	35
Rysunek 11 Granice zlewni JCWP w granicach powiatu włoszczowskiego oraz europejskie kody JCWP, których duża część znajduje się w granicach powiatu włoszczowskiego.....	37

17. Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia i liczba ludności gmin powiatu włoszczowskiego.....	9
Tabela 2 Rezerваты przyrody w powiecie włoszczowskim.....	17
Tabela 3 Obszary Natura 2000 na terenie powiatu włoszczowskiego	23
Tabela 4 Zbiorowiska łąkowe na terenie Doliny Górnej Pilicy	25
Tabela 5 Pomniki przyrody w powiecie włoszczowskim	28
Tabela 6 Użytki ekologiczne w granicach powiatu włoszczowskiego	32
Tabela 7Klasyfikacja jakości wód w wybranych JCWP powiatu włoszczowskiego.....	38
Tabela 8 Istniejące zbiorniki wodne w powiecie włoszczowskim.....	40
Tabela 9 Powierzchnia stawów rybnych w gminach powiatu włoszczowskiego	41
Tabela 10 Ogólne wyniki klasyfikacji strefy świętokrzyskiej ze względu na kryteria ochrony zdrowia ludzi	43
Tabela 11 Ogólne wyniki klasyfikacji strefy świętokrzyskiej ze względu na kryteria ochrony roślin	44
Tabela 12 Zakwaszenie gleb powiatu włoszczowskiego	46
Tabela 13 Struktura własnościowa lasów (stan na 31.12.2014 r.)	50
Tabela 14 Powierzchnia gruntów zalesionych w latach 2010-2014	52
Tabela 15 Wyniki pomiarów hałasu drogowego na terenie powiatu włoszczowskiego w 2011 r.....	55
Tabela 16 Wyniki pomiarów natężenia pól elektromagnetycznych na terenie powiatu włoszczowskiego.....	57
Tabela 17 Masa przyjętych przez RIPOK Włoszczowa ilości odpadów wtórnych i sposoby ich przetworzenia	61
Tabela 18 Masa surowców wtórnych przekazana do recyklingu	61
Tabela 19 Realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla powiatu włoszczowskiego	64
Tabela 20 Realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego w 2013 r.	65
Tabela 21 Realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu włoszczowskiego w 2014 r.	65
Tabela 22 Cele, kierunki interwencji oraz zadania	103

Program Ochrony Środowiska Powiatu Włoszczowskiego na lata 2016-2019
z perspektywą do roku 2023

Tabela 23 Harmonogram realizacji zadań wraz z ich finansowaniem.....	124
Tabela 24 Wskaźniki monitorowania realizacji Programu	131